

جمهوری اسلامی ایران
وزارت آموزش و پرورش
تعلیم و تعلیم عبادت است

کتاب معلم

(راهنمای تدریس)

آموزش هنر

دوره ی متوسطه ی حرفه ای

جمهوری اسلامی ایران
وزارت آموزش و پرورش
تعلیم و تعلم عبادت است

برنامه ریزی محتوا و نظارت بر تالیف : شورای برنامه ریزی و تالیف کتاب های درسی دانش آموزان با نیازهای ویژه

نام کتاب : آموزش هنر (دوره ی متوسطه ی حرفه ای)

مولفین : فریده رئیسی ماکبانی - زهرا معینی - فرزانه کوچک خانی - پدram حکیم زاده

مدیریت امور چاپ و تولید : سید احمد حسینی

آماده سازی و نظارت بر چاپ و توزیع : اداره ی کل چاپ و توزیع کتاب های درسی

تهران : خیابان ایرانشهر شمالی - ساختمان شماره ی ۴ آموزش و پرورش (شهید موسوی)

تلفن : ۹-۸۸۸۳۱۱۶۱ دورنگار : ۸۸۳۰۹۲۶۶ کدپستی : ۱۵۸۴۷۴۷۳۵۹

وب سایت : www.chap.sch.ir

طراح گرافیک : علی معینی

صفحه آرا : شیما ابوالفضلی

ناشر : سازمان آموزش و پرورش استثنایی کشور

چاپخانه : شرکت افست (سهامی عام)

نوبت چاپ و تاریخ انتشار : اول ۱۳۸۹

ISBN 978-964-05-1921-9

شابک ۹-۱۹۲۱-۰۵-۹۶۴-۹۷۸

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

طراحی سیستم‌های آموزشی، پرورشی و توان بخشی با توجه به رویکرد های نوین آموزشی به منظور تامین نیازهای دانش آموزان با نیازهای ویژه از اهداف و وظایف اصلی سازمان آموزش و پرورش استثنایی به شمار می رود.

طراحی ((دوره ی متوسطه ی حرفه ای)) یک بار دیگر ندادی اجرای عدالت آموزشی را در جامعه اسلامی طنین افکن نموده و زمینه های مساعد برای به فعلیت رساندن استعداد ها و توانایی های دانش آموزان با نیاز های ویژه را فراهم می سازد.

تاکید بر رویکرد حرفه آموزی در این نظام آموزشی نه تنها باعث توانمند تر شدن دانش آموزان با نیازهای ویژه در فرایند تحصیل و یادگیری می گردد ؛ بلکه از این طریق مدرسه به رسالت خویش که همانا آماده کردن دانش آموزان برای زندگی مفید و پویا در جامعه است. دست می یابد.

خداوند را شاکر و سپاسگزاریم که این توفیق حاصل گردید که نسبت به برنامه ریزی درسی دوره ی متوسطه ی حرفه ای با رویکرد حرفه آموزی که با مقتضیات عمومی این دانش آموزان تناسب داشته و از انعطاف لازم برای انطباق با انواع توانایی ها و آمادگی ها برخوردار می باشد، اقدام نماییم.

سازمان آموزش و پرورش استثنایی بر خود واجب می داند از زحمات تمامی عزیزانی که در این حرکت مهم نقش اساسی ایفا کردند به ویژه کارشناسان و معلمان مدارس استثنایی و همچنین سازمان پژوهش و برنامه ریزی آموزشی و مراکز وابسته تشکر و قدردانی نماید.

امید است معلمان، کارشناسان و صاحب نظران آموزش و پرورش با نظرات ارزشمند خود این سازمان را در ارتقا کیفی برنامه های درسی ارائه شده، بیش از پیش یاری نمایند.

سازمان آموزش و پرورش استثنایی

پیش‌گفتار

فعالیت‌های آموزشی، پرورشی و توانبخشی یک مجموعه‌ی چند بعدی و یکپارچه را تشکیل می‌دهد و تلاش این مجموعه منتهی به این امر است که چه موضوعاتی را با استفاده از چه روش‌هایی به دانش‌آموزان آموزش داد که آن‌ها را در زندگی حال و آینده‌شان یاری نماید.

به منظور هماهنگی بیشتر بین عناصر این مجموعه کتاب راهنمای تدریس هنر تدوین شده است که ساختار اصلی آن از دو بخش تشکیل گردیده است. بخش اول به تبیین و توضیح اهداف، رویکرد حاکم بر برنامه درسی، اصول انتخاب محتوی، سازماندهی آن، شیوه‌های ارزشیابی و... پرداخته است.

در بخش دوم آن روش‌های تدریس توصیه‌های مورد نیاز مطرح شده است از آنجایی که آموزش کاری ابتکاری و تجربی می‌باشد، همکاران محترم می‌توانند با توجه به ویژگی دانش‌آموزان خود از سطوح آسان، متوسط و مشکل استفاده نمایند. ولی آنچه که در کلیه تدریس‌ها باید مورد تاکید قرار گیرد هماهنگی روش‌های تدریس با اهداف، ویژگی دانش‌آموزان، شیوه‌های ارزشیابی و مشارکت فعال دانش‌آموزان در فرایند یاددهی - یادگیری می‌باشد.

در پیوست کتاب به اطلاعات کلی درس هنر، نقوش هندسی - ایرانی، روش‌های یاددهی - یادگیری و سایت‌های اینترنتی پرداخته شده است و در پایان منابع مورد استفاده ذکر گردیده است.

امید است همکاران محترم نظرات و پیشنهادهای ارزنده خود را پس از اجرای کامل کتاب و نقد و تحلیل مطالب آن به گروه حرفه‌آموزی اعلام نمایند.

مولفان

بخش اول: کلیات

- مقدمه
- ضرورت و اهمیت
- رویکرد حاکم بر برنامه درسی
- اصول حاکم بر برنامه درسی
- اهداف کلی درس هنر
- جدول اهداف جزئی
- ساختار کتاب
- ویژگی فعالیت ها و تمرین های کتاب در هر سه پایه
- ارزشیابی فعالیت های هنری دانش آموزان
- ویژگی های یک دبیر هنر

بخش دوم: راهنمای تدریس

مبانی، طراحی و نقاشی

- مقدمه
- سال اول
- سال دوم
- سال سوم

کاردستی و چاپ

- مقدمه
- سال اول
- سال دوم
- سال سوم

نمایش

- مقدمه
- سال اول
- سال دوم
- سال سوم

پیوست ها

كليات

روش شناسان بسیاری در این نکته هم باورند که برای شناخت دقیق هنرها و هر مورد ریشه دار دیگر، باید در منشأ و سیر آن کاوید، سپس با بینش ژرف و پهناوری که از چنین کاوشی به دست می آید، به تحلیل آن پرداخت و بدین شیوه، ساخت (structure) و کارکرد (function) آن را دریافت و به تعریف آن رسید. پس در این مقدمه، جز نگاهی گذرا، مختصر و شاید مفید راهی برایمان نمی ماند.

پژوهشگران زیادی درباره ی منشأ هنرها سخن گفته اند؛ فیلسوفان اسلامی جلوه های هنر را که همان زیبایی است، ناشی از عشق انسان مبتنی بر شهود یا ادراک مستقیم عالم وجود می دانند. همان طور که کانت ویژگی های لاهوتی گوناگونی به انسان نسبت داده و بر این باور است که انسان بر خلاف جانوران دیگر به حکم فطرت، به زیبایی می گراید، اما گروهی دیگر از فیلسوفان هم چون شیلر، اسپنسر و... معتقدند که هنرها از غرایزی مانند بازی، تزیین، خودنمایی و تلطیف انگیزه های فطری گوناگون ناشی می شود.

اما واژه ی «هنر» در تار و پود تمدن های بشری و به طور خاص در تمدن بزرگی چون ایران تنیده شده است. ریشه ی این کلمه به گذشته ی دور باز می گردد، به زبان فارسی میانه یا پهلوی، به زبان اوستایی و سانسکریت.

«هونر» در اوستا از صفات اهورامزداست. هونر به زبان فارسی میانه، «هنر» به معنای انسان کامل یا فرزانه و در ادبیات اسلامی - ایرانی به معنای کمال و فضیلت است و این، نشانگر غنای تمدن های بشری بوده و زیبایی و ویژگی مشترک همه ی آن هاست.

هنر در «لغت نامه ی دهخدا» به معنای علم، معرفت، دانش، فضیلت، فرزاندگی، کمال، کیاست و نیز به معنای فراست و زیرکی آمده است* و اما در لغت نامه های هنری، به فعالیت هایی چون نقاشی، پیکره تراشی، معماری، شعر، داستان نویسی، موسیقی، سینما، تئاتر، رقص، طراحی، گرافیک، عکاسی و بازیگری و ... گفته می شود.

آموزش هنر یکی از بخش های مهم برنامه های درسی سراسر جهان است و ما نیز در برنامه های درسی دانش آموزان با نیازهای ویژه از آن بسیار سود جستہ ایم.

این درس، دانش آموزان ما را از یک سو برای تحصیل در دوره ی پیش حرفه ای آماده می سازد و از سوی دیگر، امکان گذران زندگی را به نحوی که در آن ارزش های هنری نمایان است، به وجود می آورد.

کارگاه هنر، محل مناسبی برای ارتباط دانش آموزان با خود، مربی، دانش آموزان دیگر، وسایل، اشیا و هم چنین طبیعت است. فعالیت های متفاوتی در هر پایه مطرح شده که اجرای آن ها موجب اعتماد به نفس و تقویت روحیه ی همکاری در میان دانش آموزان خواهد شد.

در درس هنر، شکوفا شدن خلاقیت های ذهنی، تقویت مهارت های ارتباطی، اجتماعی، کلامی و حرکتی و هم چنین، هماهنگی ذهن، چشم و دست پیش بینی شده است. انجام کارهای گروهی، مسئولیت پذیری، ایجاد محیطی سالم برای رقابت، مورد توجه و تشویق قرار گرفتن، از مواردی است که با اجرای صحیح برنامه ی هنر محقق خواهد شد و در یک کلام، دانش آموزان پا به دنیای زیبایی های بصری جایی که به شدت به آن نیاز دارند خواهند گذاشت.

ضرورت و اهمیت درس هنر

همان طور که گفتیم، هنر از ضروریات زندگی است و با آن می توان فرهنگ را حفظ کرد و گسترش داد.

عده ای آن را تجلی حس زیبایی شناسی در انسان و بعضی، زیبا سازی محیط زندگی می دانند و معتقدند هر آن چه مربوط به زندگی بشر است می تواند جنبه ای زینتی و هنری نیز داشته باشد.

هنر فعالیتی است که معنا، ارزش و حتی واقعیت هایی را که در اشیا نهفته است، می نمایاند. هنر از یک نگاه، خلاقیت، ابداع و ابتکار و از نگاهی دیگر لطیف، ظریف، دقیق و موزون است. هم چنین، هنر می تواند شادی بخش، نشاط آور و نشانگر تجلی روح آدمی باشد.

رویکرد حاکم بر برنامه ی درسی

مهم ترین هدف ما از تعلیم و تربیت این گروه از «دانش آموزان»، آماده کردن آنان برای «زندگی» است. برای این امر لازم است ویژگی ها، توانایی ها، استعدادها و بهداشت روحی و روانی آنان را در نظر گرفت و آموزش آن ها را با تغییرات سریع شرایط زندگی هماهنگ کرد؛ به طوری که این دانش آموزان بتوانند از امکانات و شرایط محیط خود استفاده ی بهینه کنند.

در این برنامه سعی شده است با ارائه ی آموزش های گام به گام در هر مبحث درس، ضمن افزایش مهارت های حسی - حرکتی، به تربیت هنری و بالا بردن ذوق و خلاقیت دانش آموزان نیز پرداخت.

در واقع، تلاش می شود شرایطی فراهم آید تا دانش آموزان بتوانند آزادانه و در حد توان خود خیال کنند و تخیل و افکار خود را بروز دهند، تصمیم بگیرند، آزادانه عمل کنند و آموزگار، راهنمای آنان باشد.

وجود رشته های متعددی چون نقاشی، کاردستی، طراحی، نمایش و ... به او می آموزد که از طبیعت و محیط اطراف خود لذت ببرد؛ به کلامی دیگر، دنیای او وسیع تر، زیباتر و از همه مهم تر، هدفمند خواهد شد.

اصول حاکم بر برنامه ی درسی

- ارائه ی دروس از ساده به پیچیده و از آسان به مشکل
- ارائه ی دروس از محسوس به معقول و از عینی به ذهنی
- ارائه ی درس مشتمل بر سه زمینه ی هنری (مبانی طراحی و نقاشی، کاردستی و نمایش)
- توجه به رویکردهای جدید در آموزش هنر
- توجه به توانایی ها و محدودیت های دانش آموزان با نیازهای ویژه
- تأکید بر آموزش فعال و دانش آموز محور
- توجه به ویژگی های جنسیتی دانش آموزان.

اهداف کلی درس هنر

حیطه ی شناختی

- ۱- آشنایی با رشته های هنری (طراحی و نقاشی، کاردستی، قصه گویی و نمایش)
- ۲- آشنایی مقدماتی با ابزار و مواد هر یک از رشته های هنری

- ۳- آشنایی با میراث فرهنگی و هنری
- ۴- آشنایی با طبیعت به عنوان منبع الهام آفرینش های هنری.

حیطه ی مهارتی

- ۱- توانایی کاربرد حواس
- ۲- توانایی بیان افکار و احساسات در فعالیت های هنری
- ۳- توانایی برقراری روابط اجتماعی
- ۴- توانایی توصیف و بررسی فعالیت های هنری خود و دیگران
- ۵- توانایی در گفتار
- ۶- توانایی انجام صحیح حرکات (ترسیم ، رنگ آمیزی ، بریدن ، چسباندن ، حرکات نمایشی و...) در فعالیت های هنری.

حیطه نگرشی

- ۱- تقویت حسّ زیبایی شناسی و زیبایی دوستی
- ۲- تمایل به ابراز افکار و احساسات خود
- ۳- توجه به توانایی های خود و کسب اعتماد به نفس
- ۴- توجه به حفظ میراث فرهنگی و احترام به هنرمندان
- ۵- توجه به حفظ آثار هنری خود و دیگران
- ۶- تمایل به برقراری ارتباط با دیگران
- ۷- تمایل به مشارکت در فعالیت های هنری.

جدول اهداف جزئی درس آموزش هنر

دوره‌ی متوسطه‌ی حرفه‌ای

جدول اهداف جزئی بخش مبانی، طراحی و نقاشی

حیطه شناختی

- آشنایی با مبانی رنگ (رنگ های اصلی، فرعی و مکمل)
  - آشنایی با دایره ی ساده ی رنگ
  - آشنایی با ویژگی های روانی رنگ به زبان ساده
  - آشنایی با رسم و شیوه ی رنگ آمیزی یک نقش هندسی
  - آشنایی با یک نقش سنتی - ایرانی و شیوه ی رنگ آمیزی آن
  - آشنایی با نحوه ی اجرای نقاشی با موضوعی آزاد
-
- آشنایی با سه سطح هندسی ساده (مربع، مثلث و دایره)
  - آشنایی با ترکیب بندی های سطح های بالا
  - آشنایی با نحوه ی رنگ آمیزی یک نقش سنتی - ایرانی
  - آشنایی با نقش سنتی - ایرانی در صنایع دستی ایرانی
  - آشنایی با چگونگی طراحی و اجرای یک نقاشی با موضوعی آزاد
-
- آشنایی با مبانی طراحی (ترکیب سطح و خط ها)
  - رنگ آمیزی نقش هندسی اسلامی - ایرانی
  - ترکیب خط های مختلف و سطح های مختلف
  - آشنایی با یک نقش سنتی - ایرانی و رنگ آمیزی نیمه ی آن نقش
  - ترکیب انواع خط و سطح های مختلف
  - رنگ آمیزی و آشنایی با نقش سنتی ایرانی در صنایع دستی ایرانی
  - آشنایی با چگونگی طراحی و اجرای یک نقاشی با موضوعی آزاد

اول

دوم

سوم

- توجه به رنگ در پدیده های طبیعی
- علاقه به ایجاد رنگ های اصلی ، فرعی ، مکمل و دایره ی رنگ
- علاقه و توجه به خصوصیات روانی رنگ به زبان ساده
- توجه به ترکیب خط در پدیده های طبیعی
- توجه به نقش هندسی محیط اطراف
- توجه به شناخت نقوش سنتی - ایرانی
- تمایل به انجام نقاشی در اوقات فراغت
- تمایل به ابراز افکار و احساسات از طریق نقاشی
- توجه به میراث فرهنگی
- احساس شادی و نشاط

اول

- توجه به تشخیص نقوش هندسی ساده
- علاقه به ایجاد سه سطح هندسی مربع ، دایره و مثلث
- توجه به نقوش سنتی - ایرانی در صنایع دستی و میراث فرهنگی
- تمایل به ابراز افکار و احساسات از طریق نقاشی
- تمایل به انجام نقاشی در اوقات فراغت
- توجه به میراث فرهنگی
- احساس شادی و نشاط

دوم

- توجه به انواع خط ها و سطح ها و چگونگی ترکیب بندی آن
- توجه و علاقه به نقش های سنتی - ایرانی
- تمایل به ابراز افکار و احساسات از طریق نقاشی
- تمایل به انجام نقاشی در اوقات فراغت
- توجه به میراث فرهنگی
- احساس شادی و نشاط

سوم

حیطه مهارتی

- توانایی ساخت رنگ های اصلی، فرعی و مکمل
- توانایی اجرای رنگ های یک دایره ی رنگی ساده
- توانایی درک خصوصیات روانی رنگ و کاربرد آن
- توانایی ترکیب انواع خطوط در صفحه
- توانایی رسم نقش سنتی- ایرانی
- توانایی بروز احساسات و افکار از طریق نقاشی با موضوع آزاد

اول

- توانایی رسم سطح های ساده ی هندسی
- توانایی تشخیص سه سطح ساده ی هندسی (مربع، مثلث و دایره) در اشکال پیچیده تر
- توانایی رسم و رنگ آمیزی یک نقش سنتی- ایرانی براساس درس های بالا
- توانایی در بروز احساسات و افکار از طریق نقاشی آزاد (موضوعی یا غیر موضوعی)

دوم

- توانایی رسم خط ها و سطح های ساده
- توانایی رسم و رنگ آمیزی یک نقش سنتی ساده براساس خط ها و سطح های آموزش داده شده و بالا
- تمایل به ابراز افکار و احساسات از طریق نقاشی آزاد (موضوعی یا غیر موضوعی)

سوم

جدول اهداف جزئی بخش کاردستی و چاپ

حیطه شناختی

- آشنایی با انواع ابزار و مواد
- آشنایی با فنّ کاغذ و تا
- آشنایی با فنّ کاغذ و برش (ماسک ها)
- آشنایی با فنّ کلاژ (تصاویر ساده)
- آشنایی با فنّ چاپ (عناصر طبیعی، اشیا و مهرها)
- آشنایی با نحوه‌ی حفظ و نگهداری ابزار و مواد
- آشنایی با نکات ایمنی.

اول

- آشنایی با انواع ابزار و مواد
- آشنایی با فنّ کاغذ و تا
- آشنایی با فنّ کاغذ و برش
- آشنایی با فنّ کلاژ (خرده‌های شیشه و بریده‌های کاغذ)
- آشنایی با فنّ چاپ (چاپ با انواع مهر و برگ و خراش)
- آشنایی با نحوه‌ی حفظ و نگهداری ابزار و مواد
- آشنایی با نکات ایمنی.

دوم

- آشنایی با انواع ابزار و مواد
- آشنایی با فنّ کاغذ و تا
- آشنایی با فنّ کاغذ و برش
- آشنایی با فنّ کلاژ (فلزات، گل و برگ خشک و ساقه‌ها)
- آشنایی با فنّ چاپ (چاپ با مهر، چاپ با قالب)
- آشنایی با نحوه‌ی حفظ و نگهداری ابزار و مواد
- آشنایی با نکات ایمنی

سوم

- توجه به ارزش ذاتی اشیا و مواد محیط اطراف
- علاقه به نوآوری و خلق آثار جدید
- توجه به توانایی های خود و کسب اعتماد به نفس
- احساس مسئولیت نسبت به استفاده ی صحیح از مواد و ابزار
- احساس مسئولیت نسبت به انجام کار در گروه
- توجه به رعایت نکات ایمنی

اول

- توجه به ارزش ذاتی اشیا و مواد محیط اطراف
- علاقه به نوآوری و خلق آثار جدید
- توجه به توانایی های خود و کسب اعتماد به نفس
- احساس مسئولیت نسبت به استفاده ی صحیح از مواد و ابزار
- احساس مسئولیت نسبت به انجام کار در گروه
- توجه به رعایت نکات ایمنی

دوم

- توجه به ارزش ذاتی اشیا و مواد محیط اطراف
- علاقه به نوآوری و خلق آثار جدید
- توجه به توانایی های خود و کسب اعتماد به نفس
- احساس مسئولیت نسبت به استفاده ی صحیح از مواد و ابزار
- احساس مسئولیت نسبت به انجام کار در گروه
- توجه به رعایت نکات ایمنی

سوم

- توانایی انجام کار کاغذ و تا (یک نمونه)
- توانایی انجام کار کاغذ و برش (دو نمونه)
- توانایی انجام کار کلاژ (دو نمونه)
- توانایی انجام کار ماکت سازی (دو نمونه)
- توانایی انجام کار چاپ (یک نمونه)
- توانایی انجام کار چاپ (شش نمونه)
- توانایی استفاده از ابزار و مواد مناسب
- تعمیم آموخته‌های خود در ساخت و اجرا

- توانایی انجام کار کاغذ و تا (یک نمونه)
- توانایی انجام کار کاغذ و برش (دو نمونه)
- توانایی انجام کار کلاژ (دو نمونه)
- توانایی انجام کار ماکت سازی (دو نمونه)
- توانایی انجام کار چاپ (یک نمونه)
- توانایی انجام کار چاپ (شش نمونه)
- توانایی استفاده از ابزار و مواد مناسب
- تعمیم آموخته‌های خود در ساخت و اجرا

- توانایی انجام کار با چرم (یک نمونه)
- توانایی انجام کار و شکل سازی با ساقه‌ها (یک نمونه)
- توانایی انجام کار کلاژ (دو نمونه)
- توانایی انجام کار ماکت سازی (دو نمونه)
- توانایی انجام کار چاپ (یک نمونه)
- توانایی انجام کار چاپ (شش نمونه)
- توانایی استفاده از ابزار و مواد مناسب
- تعمیم آموخته‌های خود در ساخت و اجرا

جدول اهداف جزئی بخش نمایش

حیطه شناختی

اول

- آشنایی با اجرای نمایش بدون کلام
- آشنایی با اجرای نمایش کارهای روزمره بدون کلام
- آشنایی با اجرای نمایش با کمک ماسک
- آشنایی با نحوه هماهنگی صدا، حرکات و قصه با توجه به شکل ماسک
- آشنایی با نحوه هماهنگی قصه با مجموعه ماسک ها

دوم

- آشنایی با اجرای حرکات تقلیدی بدون کلام
- آشنایی با اجرای حرکات بدن با سرعت‌های عادی، تند و کند
- آشنایی با اجرای نمایش فی البداهه و بدون کلام
- آشنایی با اجرای نمایش فی البداهه‌ی بدون کلام دو شخصیت‌ها خاص
- آشنایی با نحوه هماهنگی اجرای بدون کلام و شخصیت‌ها با یک قصه‌ی انتخابی یا ساخته شده

سوم

- آشنایی با عوامل صحنه در نمایش
- آشنایی با اجرای نور در صحنه (دو نمونه)
- آشنایی با اجرای دکور صحنه (دو نمونه)
- آشنایی با نحوه انتخاب لباس و ماسک (دو نمونه)
- آشنایی با نحوه انتخاب صدا یا موسیقی برای نمایش (دو نمونه)
- آشنایی با اجرای یک نمایش کامل با استفاده از تمام عناصر یک نمایش

- توجه به کارهای روزانه‌ی بدون کلام خود و دیگران
- علاقه به اجرای نمایش بدون کلام
- توجه به توانایی‌های خود و کسب اعتماد به نفس
- احساس مسئولیت نسبت به انجام کار در گروه
- علاقه به استفاده از ماسک در نمایش
- توجه به میراث فرهنگی در انتخاب و اجرای نمایش

- توجه به اجرای حرکات تقلیدی بدون استفاده از کلام
- توجه به انجام حرکات با سرعت‌های متفاوت
- علاقه به اجرای نمایش‌های فی البداهه
- توجه به انتخاب دقیق یک قصه با توجه به شخصیت‌های نمایش
- علاقه به ساخت یک قصه برای چند شخصیت انتخابی
- توجه به توانایی‌های خود و کسب اعتماد به نفس
- احساس مسئولیت نسبت به انجام کار در گروه

- علاقه‌مندی به اجرای یک نمایش کامل
- علاقه به استفاده از نور، دکور، لباس، موسیقی و... در اجرای یک نمایش
- توجه به انتخاب دقیق عوامل صحنه با توجه به موضوع داستان
- توجه به توانایی‌های خود و کسب اعتماد به نفس
- احساس مسئولیت نسبت به انجام کار در گروه
- توجه به میراث فرهنگی در انتخاب و اجرای نمایش

- توانایی در اجرای نمایش بدون کلام
- توانایی در اجرای نمایش بدون کلام کارهای روزمره‌ی زندگی
- توانایی در اجرای نمایش با کمک ماسک
- توانایی در هماهنگ ساختن صدا حرکات و موضوع قصه با توجه به شکل ماسک
- توانایی در هماهنگ کردن قصه
- انتخاب یا ساخته شده با مجموعه ماسک ها
- تعمیم آموخته های خود در اجراهای متفاوت

اول

- توانایی در اجرای حرکات بدون کلام از راه تقلید
- توانایی در اجرای حرکات بدون کلام با سرعت های متفاوت
- توانایی در اجرای نمایش های فی البداهه
- توانایی در انتخاب یک قصه برای شخصیت های یک نمایش
- توانایی در ساخت یک قصه کوتاه برای چند شخصیت انتخابی
- تعمیم آموخته های خود در اجراهای متفاوت

دوم

- توانایی در ایفای نقش در یک نمایش کامل
- توانایی همکاری در کار گروهی برای اجرای یک نمایش کامل
- توانایی اجرای نور، دکور، صدا، لباس و... در یک نمایش کامل
- تعمیم آموخته های خود در اجراهای متفاوت

سوم

اهداف فرعی (کارکرد ثانویه)

این اهداف معرف کارکردها یا مأموریت ثانوی درس هنر دوره‌ی متوسطه حرفه‌ای در جهت کمک به تحقق اهدافی است که مسئولیت آن در درجه نخست بر عهده‌ی این ماده‌ی درسی نمی‌باشد. این اهداف که تقریباً در تمامی پایه‌ها پیگیری می‌شود به شرح ذیل است.

نسبت با هنر	هدف	درس
<p>در کلیه پایه‌ها</p> <p>در کلیه پایه‌ها</p> <p>در کلیه پایه‌ها</p> <p>در کلیه پایه‌ها</p>	<p>تقویت مهارت در گوش دادن</p> <p>تقویت مهارت در سخن گفتن</p> <p>تقویت مهارت در خواندن</p> <p>تقویت مهارت نوشتن</p>	ادبیات فارسی
<p>بخش مدرسه در کلیه فعالیت‌ها</p> <p>با توجه به موضوع درسی در کلیه پایه‌ها</p> <p>در کلیه پایه‌ها و فعالیت‌ها</p> <p>با توجه به موضوع درس در کلیه پایه‌ها</p> <p>با توجه به موضوع درس در کلیه پایه‌ها</p> <p>با توجه به موضوع درس در کلیه پایه‌ها</p>	<p>رعایت حقوق دیگران در محیط خانه، مدرسه و اجتماع</p> <p>رعایت نظم و انضباط در محیط خانه، مدرسه و اجتماع</p> <p>توانایی برقراری ارتباط با دیگران در محیط خانه، مدرسه و اجتماع</p> <p>تقویت پاره‌ای از نکات بهداشت روانی در روابط اجتماعی در مدرسه و اجتماع</p> <p>تقویت انجام فعالیت‌های روزمره زندگی</p> <p>تلاش در حفظ محیط زیست</p>	مهارت‌های اجتماعی اقتصادی
<p>با توجه به موضوع درس</p> <p>با توجه به موضوع درس به خصوص در استفاده از ابزار و مواد</p> <p>در کلیه فعالیت‌ها و پایه‌ها</p> <p>در کلیه فعالیت‌ها و پایه‌ها</p>	<p>تلاش برای عمل کردن به دستورات دینی</p> <p>تلاش برای استفاده درست از نعمت‌ها</p> <p>رعایت اصول اخلاقی</p> <p>تلاش برای الگو گرفتن از نمادهای دینی و فرهنگی</p>	تعلیمات دینی و قرآن
<p>در کلیه فعالیت‌ها و پایه‌ها به خصوص در ارتباط با طبیعت</p> <p>در بعضی از فعالیت‌های سه پایه</p> <p>با توجه به موضوع درس در پایه‌های مختلف</p> <p>در کلیه پایه‌ها و فعالیت‌ها</p> <p>در کلیه پایه‌ها و فعالیت‌ها</p>	<p>توانایی انجام مشاهدات ساده</p> <p>توانایی پیش‌بینی نتایج عملکردها و پدیده‌ها در محیط زندگی</p> <p>تقویت وظایف فردی در حفظ محیط زیست</p> <p>تقویت روحیه کنجکاوی و جستجوگری</p> <p>رعایت بهداشت فردی و اجتماعی</p>	علوم تجربی و بهداشت

نسبت با هنر	هدف	درس
<p>در کلیه فعالیت ها و پایه ها</p> <p>در کلیه فعالیت ها و پایه ها</p> <p>در کلیه فعالیت ها و پایه ها</p> <p>در کلیه فعالیت ها و پایه ها</p> <p>در کلیه فعالیت ها و پایه ها</p> <p>در کلیه فعالیت ها و پایه ها</p> <p>در کلیه فعالیت ها و پایه ها</p> <p>در کلیه فعالیت ها و پایه ها</p>	<p>تقویت مهارت های کار گروهی</p> <p>تقویت روحیه ی شاد و با نشاط</p> <p>تقویت مهارت کسب اطلاعات از راه های مختلف</p> <p>تقویت روحیه پشتکار و تلاش برای رسیدن به هدف خود</p> <p>تقویت مهارت های شناخت خود</p> <p>تقویت مهارت های دوست یابی</p> <p>تقویت مهارت های برنامه ریزی</p> <p>تلاش در شناخت و سازگاری های فردی، اجتماعی</p>	<p>بین رشته ای</p> <p>(عمومی)</p>
<p>در برخی از فعالیت ها</p> <p>در برخی از فعالیت ها</p>	<p>توانایی حل مسائل ساده</p> <p>تقویت چهار عمل اصلی</p> <p>تقویت اندازه گیری</p>	<p>ریاضی</p>
<p>در برخی از فعالیت ها</p> <p>در برخی از فعالیت ها</p>	<p>تقویت مهارت در حرکات بنیادی</p> <p>تقویت مهارت در بهبود و توسعه توانایی های ادراکی - حرکتی و</p> <p>فعالیت های اکتشافی</p>	<p>تربیت بدنی</p>
<p>بر حسب موضوع</p> <p>در کلیه فعالیت های تمام پایه ها</p> <p>در کلیه فعالیت های تمام پایه ها</p> <p>بر حسب موضوع در برخی پایه ها</p>	<p>تلاش برای اجرای دستورات دین اسلام</p> <p>رعایت اصول اخلاقی</p> <p>تلاش برای الگو گرفتن از زندگی و اخلاق پیامبر و ائمه اطهار</p> <p>تقویت مهارت های برقراری ارتباط</p> <p>تقویت مهارت شناخت خود</p>	<p>پرورشی</p>

ساختار کتاب

کتاب هنر دوره ی حرفه ای مشتمل بر سه زمینه ی هنری است، که عبارت اند از: طراحی و نقاشی، کاردستی و نمایش.

- در بخش طراحی و نقاشی، مباحث شناخت رنگ و ویژگی های آن، شناخت نقطه، خط، سطح و بافت و هم چنین آشنایی با نقوش اسلامی و ایرانی (به صورت محدود) بررسی می شود.

- در بخش کاردستی، مباحثی از قبیل کاغذ و تا - کاغذ و برش (اورینگامی)، چاپ، کلاژ و حجم سازی ارائه می شود.

- در بخش نمایش، مباحثی از قبیل توسعه ی لحن و بیان، توسعه ی حرکات، ادغام احساس و حالات در لحن و بیان و حرکات و هم چنین آشنایی با نمایش های تخیلی ارائه می شود.

ویژگی فعالیت ها و تمرین های کتاب در هر سه پایه

- دروس ارائه شده بر اساس بخش های یاد شده است، ضمن این که یک زنجیره ی محتوایی در رابطه با بعضی از دروس در نظر گرفته شده است، به نحوی که بعضی از زنجیره ها در یک پایه و برخی پیش نیاز دروس پایه های بعد است.
- به منظور پرهیز از یکنواختی و خستگی دانش آموزان، سعی شده است سر فصل ها و دروس مربوط به آن ها به صورت متناوب ارائه شود.
- در این کتاب سعی شده است هر فعالیت به صورت گام به گام و ساده ارائه شده، از کلمات و عبارات نا آشنا پرهیز و در صورت لزوم کلمات معنی شوند.
- ترتیب دروس و فعالیت ها از آسان به مشکل در نظر گرفته شده و پیش نیازی برای دروس کتاب های آموزش هنر دوره ی متوسطه خواهند بود.
- در طراحی دروس و فعالیت ها، علاوه بر یادگیری مفاهیم و اجرای شیوه های هنری به اهدافی چون ایجاد نشاط، سرگرم سازی و تخلیه ی هیجانی دانش آموزان در حین مراحل یاددهی - یادگیری نیز توجه شده است.

در هر درس بخش‌هایی به شرح زیر ارائه شده است:

- در پایان برخی از دروس، یک بخش به صورت نکته در کادر رنگی در نظر گرفته شده است که با ارائه‌ی یک نکته یا سؤال سعی دارد ذهن دانش‌آموزان را به سوی تفکر خلاق سوق دهد تا مجالی برای فعالیت‌های تکمیلی در هر درس را فراهم سازد.
- اشاره به تصویر: در هر درس، مطابق با آموزش‌های گام به گام، از تصاویر گام به گام نیز استفاده شده است تا مراحل آموزش با وضوح هر چه بیش‌تر به دانش‌آموزان انتقال داده شود.
- تصویر پایانی: علاوه بر تصاویری که مراحل انجام فعالیت را نشان می‌دهند، همواره محصول نهایی فعالیت نیز ارائه شده است تا دانش‌آموزان تصویر ذهنی روشنی از نتیجه‌ی کار داشته باشند. علاوه بر تصویر پایانی در برخی از درس‌ها، سعی شده است یک نمونه‌ی مشابه با فعالیت مربوط نیز ارائه شود.
- پیوست: در پایان کتاب، بخش پیوست مشتمل بر الگوهای مورد نیاز در اندازه‌ی واقعی است. هم‌چنین، در پایه‌ی اول تعدادی قصه به عنوان نمونه برای اجرای بخش نمایشی آورده شده است. این بخش به منظور بقای فرهنگ فولکلور ایران و آشنایی مربیان با نحوه‌ی انتخاب قصه‌های مناسب است.
- وسایل و مواد مورد نیاز: در ابتدای هر درس بخشی به عنوان وسایل و مواد مورد نیاز وجود دارد تا دانش‌آموزان برای اجرای هر فعالیت آمادگی کافی داشته باشند.
- عناوین درس‌ها به نحوی انتخاب شده است که هم مشتمل بر نوع توانایی می‌باشد و هم مشتمل بر نمونه‌ی فعالیتی از آن توانایی است.
- برخی از دروس دارای شماره هستند که نشان‌دهنده‌ی پیوستگی آن درس‌ها به هم و پیش‌نیاز بودن آن‌هاست (مانند اجرای بدون کلام ۱، ۲، ۳ و ۴ در بخش نمایش سال دوم).

تعیین سطح توانایی دانش آموز

هنگام تدریس، توجه به سطح توانایی دانش آموزان حائز اهمیت است. چه بسا، انجام فعالیت های مربوط به یک درس برای دانش آموزان بسیار آسان یا بسیار مشکل باشد. مربی متبحر می تواند با برآورد صحیحی از میزان توانمندی دانش آموز، نقطه ی آغازین شروع فعالیت وی را تعیین کند. در ادامه، یک نمونه از چگونگی تعیین سطح توانایی دانش آموز بر اساس تحلیل مراحل انجام کار ارائه می شود.

نام درس : چاپ اسفنجی - گل آفتابگردان
شماره درس ۳ پایه اول

جدول تعیین سطح توانایی

۱- انتقال یک طرح ساده (دایره، مربع و ...) بر روی کاغذ پوستی	تعیین سطح
۲- برش طرح ساده	
۳- قرار دادن الگو بر روی اسفنج	
۴- ثابت نگه داشتن طرح بر روی اسفنج (به ترتیب دشواری، استفاده از سوزن ته گرد، استفاده از چسب، استفاده از دست و کنترل فشار دست)	
۵- کشیدن خطوط اطراف به وسیله ی مداد یا خودکار	
۶- تطبیق شکل کشیده شده با الگو و اصلاح آن	
۷- برش خطوط کشیده شده بر روی اسفنج	
۸- انتقال طرح گل آفتابگردان بر روی کاغذ پوستی و برش آن	
۹- انتقال طرح بر روی اسفنج	مراحل انجام تکلیف
۱۰- برش خطوط کشیده شده بر روی اسفنج	
۱۱- رقیق کردن رنگ های گواش به مقدار کافی	
۱۲- آغشته کردن اسفنج شکل داده شده به رنگ	
۱۳- گرفتن رنگ اضافی بر روی کاغذ باطله	
۱۴- قرار دادن اسفنج بر روی کاغذ (انجام مرحله ی چاپ)	
۱۵- اجرای فعالیت های تکمیلی بر روی طرح چاپ شده (برای مثال ایجاد شاخه، برگ و پرچم برای طرح گل چاپ شده)	
۱۶- انتقال طرح پیچیده تر بر روی اسفنج و برش آن	
۱۷- استفاده از چند نوع مهر اسفنجی در یک فعالیت چاپ.	
۱۷- استفاده از چند نوع مهر اسفنجی در یک فعالیت چاپ.	

در کتاب هنر سال اول متوسطه، فعالیت چاپ اسفنجی (گل آفتابگردان) از مرحله ی ۸ شروع شده است و تا مرحله ی ۱۴ ادامه پیدا می کند. مربی می تواند با تعیین سطح توانایی دانش آموز، مراحل انجام فعالیت را به قبل از آن (از شماره ی ۱ تا ۷) برگرداند یا به بعد از آن (تا شماره ی ۱۷) ادامه دهد.

ارزشیابی فعالیت های هنری دانش آموزان

ارزشیابی به مجموعه‌ی فعالیت‌های منظم و از پیش تعریف شده‌ای اطلاق می‌شود که نتیجه‌ی آن بررسی، برآورد و مقایسه‌ی میزان پیشرفت و موفقیت عملکرد هنری دانش‌آموزان است.

لازم است ارزشیابی هدفمند و هماهنگ صورت پذیرد. برای رسیدن به این هدف توجه به اصول ارزشیابی ضروری است.

اصول ارزشیابی

- ۱- ارزشیابی از فعالیت‌های هنری دانش‌آموزان به طور تکوینی و در جریان فعالیت‌ها انجام شود.
- ۲- در ارزشیابی علاوه بر محصول نهایی به فرایند فعالیت هنری نیز توجه شود.
- ۳- ارزشیابی فعالیت‌های هنری به صورت مجموعه‌ای از دیدگاه‌های معلم، دانش‌آموز (خود ارزشیابی) و سایر هم‌کلاسی‌ها (دیگر ارزشیابی) انجام شود.
- ۴- پیشرفت هر دانش‌آموز با توجه به توانایی‌ها و تفاوت‌های فردی وی سنجیده شود.
- ۵- در ارزشیابی فعالیت‌های هنری، بر ویژگی‌های مثبت و برجسته‌ی فعالیت‌های هنری دانش‌آموز توجه و تأکید شود.
- ۶- تمامی فعالیت‌های هنری دانش‌آموزان جذاب و باارزش است؛ بنابراین، از ارائه‌ی قضاوت‌هایی که به یأس و ناامیدی و از بین رفتن انگیزه‌ی هنری وی منجر می‌شود، خودداری شود.

شیوهی ارزش‌یابی

ارزش‌یابی درس هنر به شیوهی مستمر و پایانی انجام می‌پذیرد. طی فرایند ارزش‌یابی، فعالیت‌های فردی و گروهی هر دانش‌آموز و نتیجه‌ی این فعالیت‌ها که محصول هنری اوست، با مشارکت آموزگار، دانش‌آموز و هم‌کلاسی‌های او مورد سنجش و قضاوت قرار می‌گیرد. سنجش با استفاده از ابزارهایی مانند مجموعه‌ی کارها، آزمون‌های مبتنی بر عملکرد، خودارزش‌یابی، بحث و گفت‌وگوهای کلاسی و... انجام می‌شود.

معلم می‌تواند جهت ارزیابی فعالیت هر دانش‌آموز، پوشه‌ای تهیه و پیشرفت آن‌ها را در اختیار دانش‌آموز، والدین او، اولیای مدرسه و... قرار دهد. این توصیف که حاصل سنجش و ارزش‌یابی ناشی از آن است، در طی سال تحصیلی در کلاس نگهداری می‌شود تا برای شناخت، راهنمایی و هدایت او در آینده مورد استفاده قرار گیرد.

ارزش‌یابی مستمر

ارزش‌یابی مستمر یا تدریجی به صورت مرحله‌ای و گام به گام همراه آموزش بخش‌های مختلف مواد درسی به منظور ارزش‌یابی آموخته‌ها، رفع کمبودها و نارسایی‌ها، و هدایت یادگیری دانش‌آموزان انجام می‌گیرد. از مهم‌ترین ویژگی‌های این ارزش‌یابی، آن است که نه تنها ارزش‌یابی دانش‌آموز در حین فعالیت‌ها و فرایندها انجام می‌گیرد بلکه دانش‌آموز نیز در گروه، ارزش‌یابی می‌شود. هم‌چنین، دانش‌آموز می‌تواند در ارزش‌یابی خود (خودارزش‌یابی) و ارزش‌یابی هم‌کلاسی‌هایش (همتاسنجی) نقش داشته باشد. این دو نوع ارزش‌یابی در پیشرفت دانش‌آموز در فرایند یاددهی-یادگیری و دست‌یابی به اهداف نقش مهمی ایفا می‌کنند.

نظام نمره دهی

این درس به صورت عملی ارائه می شود و مبنای آن، ۲۰ نمره‌ی عملی است، نمره‌ی نهایی دانش آموز معدلی از میانگین نمرات ارزش‌یابی مستمر وی در هر نوبت خواهد بود.

ویژگی‌های یک دبیر هنر

- ۱- آگاهی از مشکلات روحی، عاطفی و اجتماعی دانش‌آموزان در این دوره از تحصیل و کسب مهارت در برخورد عاقلانه با این مشکلات
- ۲- داشتن دانش، مهارت و نگرش لازم در زمینه‌ی آموزش هنر
- ۳- داشتن مهارت لازم در امر آموزش به دانش‌آموزان با نیازهای ویژه
- ۴- آشنایی با راهنمای برنامه‌ی درسی هنر دوره‌های راهنمایی تحصیلی پیش حرفه‌ای و متوسطه‌ی حرفه‌ای
- ۵- توانایی ایجاد کنجکاوی و نگرش مطلوب در فراگیرندگان نسبت به عظمت خالق و زیبایی پدیده‌های خلقت
- ۶- توانایی در ایجاد ارتباط بین آموزش و زندگی روزمره‌ی دانش‌آموزان
- ۷- توانایی ایجاد نگرش مطلوب در فراگیرندگان نسبت به میراث فرهنگی و حفظ آثار تاریخی
- ۸- توانایی فراهم آوردن فرصت‌های یادگیری برای دانش‌آموزان به منظور تقویت انواع مهارت‌ها و توانایی‌های ذهنی
- ۹- تشویق هم‌زمان شاگردان به کار فردی و گروهی.

بخش دوم

راهنمای تدریس

بخش مبانی طراحی و نقاشی

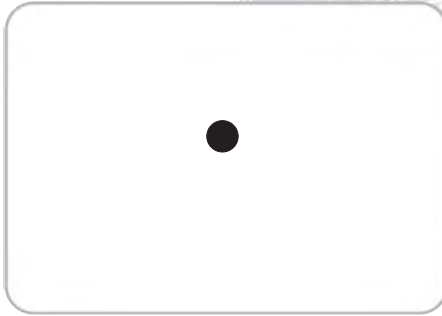
دوره‌ی متوسطه‌ی حرفه‌ای

در این بخش در باره مبانی هنرهای تجسمی که از عناصر بصری نقطه، خط، سطح، حجم، شکل بافت، حرکت و فضا تشکیل شده، توضیح داده می شود:

■ نقطه

نقطه چیست؟ نقطه نخستین بُعد یک اثر هنری است. از دیدگاه فیزیک، ریاضی، نقطه «موجودی» است «موهوم» با ابعاد فیزیکی صفر، نه درازا دارد و نه پهنا، و نه ژرفا یا بلندا. ولی به طور قراردادی به وسیله لکه بسیار کوچکی که به زحمت قابل دیدن باشد ترسیم می گردد. از دیدگاه هنر، «نقطه»

موجودی است «حقیقی» و «واقعی» که می تواند درازا، پهنا، ژرفا یا بلندا داشته باشد. هم چنین می تواند تنها یکی از دو ابعاد فیزیکی - ریاضی را به خود اختصاص دهد. یعنی تنها درازا یا بلندا و یا درازا و پهنا داشته باشد. نقطه موجودی است «نسبی» یعنی می تواند در عین نقطه بودن، خط، سطح، یا حجم باشد. یک نقطه کوچک در ارتباط با نقطه ای بزرگ تر، «نقطه» است و در ارتباط با نقطه ای کوچک تر از خود، خط، سطح، یا حجم می گردد.

«نقطه هندسی» موجودی است نادیدنی و موهوم. این موجود در فضا وجود دارد و «احساس می شود»، ولی «موجودیتش تجریدی است»، یا به عبارت دیگر: «نقطه ی هندسی» «موجودی» است «مجرد». نقطه، «آغاز» و «پایان» است. یک «عنصر» هنری است. یک «عنصر» ترکیب گر اثر هنری با نقطه آغاز می شود و به نقطه

می‌انجامد.

نقطه «سکوت» است و در خود «فریاد» می‌پرورد. نقطه «منفجر» می‌گردد و از انفجار آن «صوت» و «صدا» و «کلام» زاییده می‌شود. نقطه در موسیقی به شکل ضربه‌های قاطع بر ابزار آشکار می‌گردد.

«ضرب»، «تار»، «طبل» و غیره آفریننده نقطه‌های صوتی و گویا هستند. و به طور کلی سازهای مضرابی منشأ نقطه‌های صوتی هستند.

در هنر تجسمی وقتی از نقطه نام برده می‌شود، منظور چیزی است که دارای رنگ، تیرگی یا روشنی، اندازه و گاهی جرم می‌باشد و در عین حال ملموس و قابل دیدن است. از این نظر در ظاهر تشابهی میان این مفهوم از نقطه با آن چه که در ریاضیات به نقطه گفته می‌شود، وجود ندارد. زیرا در ریاضیات نقطه موضوعی ذهنی است که در فضا یا بر صفحه تصور می‌شود، بدون این که قابل دیدن و لمس شدن باشد. اما این مفهوم ذهنی وقتی بخواهد نشان داده شود با استفاده از یک ابزار اثر گذار مشخص می‌شود که در این صورت تبدیل به یک نقطه بصری خواهد شد. مثل نشان دادن مرکز یک دایره یا محل تقاطع دو پاره خط یا وقتی بخواهیم خطی را بر صفحه‌ای ترسیم کنیم اولین تماس ابزار ما با صفحه یک نقطه خواهد بود.

نقطه تجسمی ممکن است به وسیله یک ابزار اثر گذار به وجود آید. مثل اثر یک مداد، یک قلم‌مو با فشار و ضربه‌ی چیزی سخت به روی یک سطح یا مثل یک لکه‌ای روشن بر سطح تیره و بالعکس، نقطه تجسمی است که دارای حجم کوچکی بوده و در فضا شکل بگیرد و یا بخش فرورفته‌ای برجسته یک اثر حجمی باشد.

بنابراین، نقطه در زبان هنر تجسمی چیزی است کاملاً ملموس و بصری که بخشی از اثر تجسمی را تشکیل می‌دهد و دارای شکل و اندازه‌ای نسبی است.

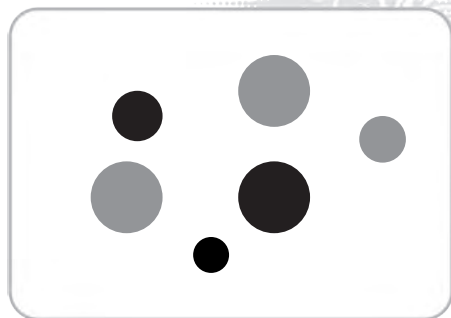
نقطه تجسمی نه تنها در آثار هنرمندان دیده می‌شود، بلکه در طبیعت و محیط پیرامون ما نیز قابل تشخیص است. ستاره‌های روشن یا لکه‌های سفید ماه در پهنه آسمان تیره شب، یک تک درخت در پهنه دشتی وسیع، جای پاهایی که بر ساحل شنی کنار دریا

می ماند، یک پرنده و با یک لکه ابر در پهنه آسمان می توانند به عنوان نقاط تجسمی در طبیعت تصور شوند.

با این مثال ها روشن می شود که نقطه تجسمی شکل خاصی ندارد و اندازه آن نیز نسبی است. به عنوان مثال وقتی از فاصله ای دور به یک تک درخت در دشت نگاه می کنیم، به صورت یک نقطه تجسمی دیده می شود. اما وقتی به آن نزدیک می شویم یک حجم بزرگ می بینیم که از نقاط متعدد (برگ ها) و خطوط (ساقه ها) شکل گرفته است. بنابراین محدوده ای فضا یا یک سطح که همان کادر است نقش تعیین کننده ای در تشخیص دادن نقطه تجسمی و معنا پیدا کردن آن دارد.

■ موقعیت های مختلف نقطه

در صفحه

بسته به این که نقطه بصری در کجای کادر قرار گرفته باشد موقعیت های متفاوتی را به وجود می آورد. یک نقطه روابط محدود و ساده ای با فضای اطراف خود دارد و به همان نسبت تمرکز مخاطب را به خود جلب می کند. اما چنانچه

نقاط بصری متعددی در یک کادر وجود داشته باشند، براساس روابطی که از نظر شکل، اندازه، تیرگی، روشنی، رنگ، بافت، دوری و نزدیکی با یکدیگر دارند تأثیرات بصری متفاوتی به وجود می آورد.

گاهی ممکن است نقطه به عنوان کوچک ترین بخش تصویر تلقی شود. در نقاشی رنگ های خالص را به صورت نقطه نقطه در کنار هم قرار می دهند تا از تلفیق آن ها در چشم بیننده رنگ های ترکیبی دیده شود. این خصوصیت در صفحه ای تلویزیون هم

کاربرد دارد. در فن چاپ نیز در اثر تراکم نقاط و یا نقاط رنگی که در کنار یکدیگر قرار می‌گیرند برای ایجاد تصویر استفاده می‌شود. از آنجا که نقاط بصری انرژی و تأثیر ویژه‌ای را در فضای پیرامون خود منتشر می‌کنند وجود نوعی ارتباط متقابل در میان آن‌ها برای ایجاد تأثیر مثبت و هماهنگی الزامی است، در غیر این صورت در اثر عدم ارتباط میان آن‌ها نوعی اغتشاش بصری ایجاد خواهد شد که مانع از تأثیر گذاری متمرکز بر مخاطب می‌شود.

■ خط

«خط هندسی» موجودی است «وهمی» و «فرضی» که از جابه‌جایی نقطه هندسی موهوم و فرضی، در اثر کنش بیرونی یا درونی به وجود می‌آید. یعنی، زمانی که نیروی بیرونی یا درونی از بیرون یا از درون، بر مرزهای بیرونی نقطه و تنهادر یک سو ضربه و نیرو وارد می‌سازد، نقطه از موضع

ساکن خود به ناگهان کنده می‌شود و در مسیر برداری سوی ضربه حرکت می‌کند. شدت ضربه از سویی، و شتاب حرکت از سوی دیگر، فزونی می‌یابد و عنصری آفریده می‌شود که دیگر نقطه نیست و ویژگی‌های نقطه را نیز ندارد، لیکن رد نقطه را در آغاز حرکت و در پایان آن می‌توان یافت. از سوی دیگر می‌توان چنین تعبیر کرد که خط از بی‌نهایت نقطه‌های نزدیک به هم یا به هم چسبیده، در یک ردیف و یک سو، به وجود می‌آید.

خط، همانند نقطه موجودی است نسبی و همیشه در ارتباط با زمینه یا سطح اصلی از سوئی و در ارتباط با خط‌های دیگر موجود در زمینه از سوی دیگر، موجودیت و شخصیت خود را پیدا می‌کند. جاده مستقیم یا پیچیده در صحرا و نسبت به ابعاد فیزیکی هندسی پهن‌دشت زمینه، خط است ولی نسبت به خط سفید میانش، سطح می‌باشد.

خط ارتباط دو سکون و دو خموشی است و از ارتباط دو نقطه خاموش به وجود آمده است.

خط ارتباط دو نقطه، دو عنصر، دو اندیشه را می‌رساند. خط ارتباط مُرید و مُراد، رهبر و رهرو است. در این صورت، لزومی ندارد خط رسم شود: جهت نگاه، سوی حرکت کافی است خط را القا کند.

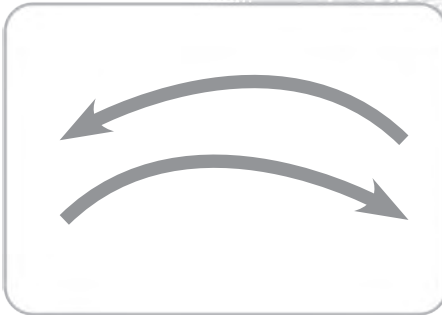
در زندگی روزمره و در طبیعت، خط حضور چشمگیری دارد. به تعبیر دیگر ما به طور روزمره با خط و جلوه‌های گوناگون آن زندگی می‌کنیم. در این زمینه می‌توان مثال‌های متفاوتی ذکر کرد: نقوش خطی روی لباس‌ها و روی فرش زیر پایمان، ردیف‌های صندلی‌ها در سالن‌های امتحانات، خطوط آجرهای چیده شده و در امتداد هم دیوارها، سیم‌ها و تیرهای برق و تنه درختان در کنار خیابان‌ها، جویباری که پیچ و تاب خوران جاری است، شیارهای شخم، درخشش برق و ارتباط خطی برخی از ستارگان در صورت‌های فلکی و گاه خطوطی که بچه‌ها برای بازی کردن به روی زمین می‌کشند و یا خط‌هایی که بر سطوح مختلف به وجود می‌آورند، خط نوشتاری، خطوطی که برای ترسیم نقشه یک ساختمان توسط استاد معمار کشیده می‌شود و سرانجام خطوطی که به ابعاد گوناگون توسط یک هنرمند طراح ترسیم می‌شود تا به مفهوم خط، معنا با شکلی خاص تجسم ببخشد.

تنوع مثال‌ها و نمونه‌ها به خودی خود نشان می‌دهد که منظور از خط تجسمی معنایی نسبی از خط است و آن نشان دادن یک حرکت ممتد و پیوسته بر سطح یا در فضا است.

مثلا یک قطار در حال حرکت از فاصله‌ای دور به صورت یک خط ممتد دیده می‌شود. در حالی که وقتی با قطار مسافرت می‌کنیم در داخل آن هستیم دیگر آن برداشت بصری را نداریم. بنابراین تشخیص و تجسم خط بصری مشروط است به اینکه در چه وسعتی، با چه فاصله‌ای و از کدام زاویه دید عناصر بصری را در یک ترکیب تجسمی قرار دهیم. در تعریف تجسمی خط عبارت است از: حرکت یا شکل ممتد بصری خواه بدون ضخامت و به صورت مجرد و خواه با داشتن ضخامت و برجستگی؛ مثل مرزهای پیرامون محل برخورد دو سطح با زاویه مختلف، مرز حاصل از تباین دو سطح رنگین یا با تیرگی متفاوت و اثر حرکت مداد، قلم‌مو یا یک شیء نوک تیز بر یک صفحه.

■ جهت خط

خطوط تجسمی بر اساس جهت حرکت مداوم در یک مسیر کلی به چهار دسته اصلی تقسیم می‌شوند که عبارت اند از:

الف) خطوط عمودی که در طبیعت به شکل تنه درختان، تیرهای برق و ساختمان‌های مرتفع دیده می‌شود. این نوع خط در یک اثر تجسمی ممکن است مفهوم ایستادگی، مقاومت و استحکام باشد و یا صرفاً رابطه مناسبی را از نظر بصری

و زیبایی شناسی با سایر خطوط و اشکال یک ترکیب به وجود بیاورد.

ب) خطوط افقی در طبیعت به صورت سطح زمین، خطوط افق، پهنه دریا، یا یک انسان خوابیده دیده شود. این نوع خط در یک اثر تجسمی ممکن است برای نشان دادن آرامش، سکون و اعتدال باشد و یا صرفاً رابطه مناسبی را از نظر بصری و

زیبایی‌شناسی با سایر خطوط و عناصر یک ترکیب به نمایش بگذارد. خط کشیده یا افقی سرد است و آرام و آرامش بخش. افق حالت استراحت و سکون است و با رنگ‌های سرد به ویژه آبی و سیاه هماهنگ و هم‌بمان می‌باشد. آبی و سیاه رنگ شب است. پس خط افقی، آرام و سرد و هماهنگ آبی و سیاهی شب است. سیاه نهایت رنگ خط افقی و نهایت آرامش یعنی مرگ است. و ظلمات که تاریکی‌ها و سیاهی و تباهی است جز مرگ حقیقی چیزی نیست. آبی، آرامش و سکون نزدیک به مرگ است، ولی از حیات و زندگی بارور است. در رنگ درمانی از ویژگی آرامش بخش آبی برای درمان بیماران استفاده می‌شود. افقی خواب است و حالت خوابیدن و بارور از رؤیاهای افقی سرد است و مؤثرترین شکل امکانات بیانی سرد می‌باشد.

ج) خطوط مایل که معمولاً در طبیعت به شکل کناره‌های کوه، خط رعد در آسمان و سراسیمه دیده می‌شود و در یک اثر تجسمی ممکن است برای نشان دادن تحرک، پویایی، خشونت و عدم سکون و ثبات اختیار شود. با این که رابطه مناسبی را از نظر بصری با سایر عناصر یک ترکیب ایجاد می‌کند.

خط آریب خطی است که نسبت به خط افقی و نسبت به خط عمودی میل مساوی دارد، یعنی نسبت به هر دو خط با تنها یک گوشه موضع می‌گیرد و آن گوشه ۴۵ درجه است. این خط نه کشیده است و نه ایستاده، نه سرد است و نه گرم. به عبارت دیگر امکانات بیانی سرد و گرم در آن برابر است. نزول آن به سوی افقی، آن را سرد می‌کند و کشش آن به سوی عمودی گرمش می‌نماید.

در ارتباط با عواطف و احساسات بشری، از شادی و هیجان، اندوه و گرفتگی در آن به نسبت مساوی وجود دارد. شاد و شاداب نیست، ولیکن بار شادی را در خود حمل می‌کند. غم‌انگیز نیست. اما از بار غم و حزن گرانبار است.

نیروی ذخیره‌اش، آن را از پایین و راست به سوی چپ و بالا می‌راند و از دست دادن نیرو آن را به سوی پایین یا راست متوجه می‌کند و به هنگام سقوط دوباره در خود نیرو

ذخیره می‌نماید. این حرکت مثبت است. تغییر جهت حرکت، حرکت منفی می‌آفریند و تداوم دو حرکت در یک مسیر «برداری» «تناوب» ایجاد می‌کند. بنابراین، «امکانات خط آزاد از هر خط راست دیگر بیشتر است». خطوط آزاد در یک سطح، دو وضعیت متفاوت می‌توانند داشته باشند که در ترکیب اثر از اهمیت بسیاری برخوردارند.

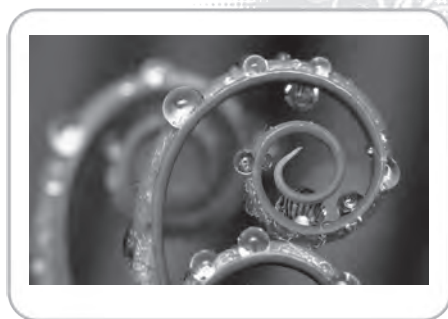
د) خطوط منحنی که معمولا در طبیعت به شکل تپه ماهور، انتشار امواج، پستی و بلندی زمین و حرکت بعضی از جانوران دیده می‌شود و در یک اثر تجسمی ممکن است برای نمایش حرکات سیال و مداوم، ملایمت و ملاطفت به کار گرفته شود یا اینکه صرفا رابطه مناسبی را از نظر بصری با سایر خطوط و عناصر یک ترکیب ایجاد کند.

■ سطح

شکلی که دارای دو بُعد باشد سطح نامیده می‌شود. همچنین روی چیزها را نیز سطح می‌گویند. در طبیعت و در پیرامون ما سطوح با اشکال متنوع و حالت‌های مختلفی وجود دارند. سطح چیزها در طبیعت گاهی به صورت هموار و گاه ناهموار و دارای بافت‌ها و نقش‌های مختلفی است.

همه سطح‌ها از سه شکل هندسی

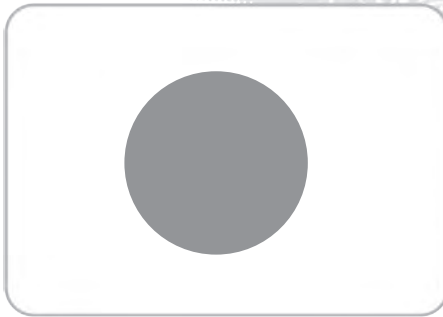
دایره، مربع، مثلث یا ترکیبی از آن‌ها به وجود می‌آیند. این شکل‌ها را به طور معمول همه می‌شناسند و در حالی که سطح‌های ساده‌ای به نظر می‌رسند خصوصیات قابل مطالعه‌ای دارند.

■ دایره

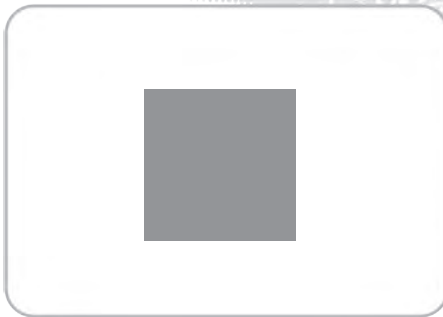
دایره شکل کاملی است که حرکت جاودانه و مداومی را نشان می‌دهد. چرخش و حرکت مداوم اجزای یک ماشین در صنعت، و تکرار حرکت به صورت مستمر در طبیعت مثل آمد و شد فصل‌ها، آمدن شب و روز، هفته‌ها، ماه‌ها و سال‌ها که به عنوان گردش روزگار از آن نام برده می‌شود، آسمان بلند که شعرا به آن

را دایره مینمای می‌گویند همه و همه نشان دهنده تناسبی است که میان شکل دایره و اشکال متنوع حیات و طبیعت وجود دارد.

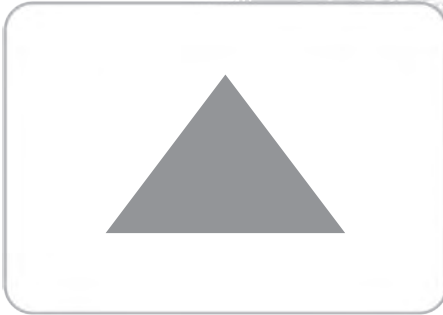

■ مربع

مربع یکی از شکل‌های پایه و ساده هندسی است که از چهار ضلع و چهار زاویه مساوی ساخته می‌شود از تغییرات زاویه‌ها و ضلع‌های مربع، اشکال چهار گوش متنوعی به وجود می‌آید. مربع بر خلاف دایره نماد صلابت، استحکام و سکون است. این شکل مظهر قدرت زمین و در عین حال از زیباترین اشکال هندسی است.

■ مثلث

مثلث متساوی الاضلاع نیز دارای سه ضلع و زاویه مساوی است. هنگامی که این شکل بر سطح قاعده‌اش قرار بگیرد پایدارترین شکل هندسی است و مثل یک کوه استوار به نظر می‌رسد. اما چنان‌چه بر یکی از رأس‌های خود قرار بگیرد حالتی کاملاً ناپایدار و

متزلزل دارد. مثلث به واسطه زوایای تندی که دارد سطحی مهاجم و شکلی ستیزنده دارد که همواره در حال تحول و پویایی است. براساس ترکیب‌هایی از مثلث می‌توان ساختمان‌های بسیاری به وجود آورد. استفاده از مثلث و شبکه‌های مثلثی یک اصل ساختاری در طبیعت به شمار می‌رود.

از تکرار و ترکیب شکل‌های مثلث، مربع و دایره می‌توان سطح‌های متعدد منظم و غیر منظمی به دست آورد هم‌چنان‌که اگر اشکال پیچیده و آلی طبیعت را تجزیه و ساده کنیم مجدداً به اشکال ساده دایره، مثلث و مربع خواهیم رسید.

در هنر تجسمی سطح را به انحاء مختلف می‌توان تجسم بخشید و به وجود آورد. به عنوان مثال از حرکت یک پاره خط در فضا یا بر صفحه در یک جهت خاص سطح ساخته می‌شود، هم‌چنین اگر نقطه‌ای را در دو بعد گسترش دهیم سطح تشکیل می‌شود و به همین ترتیب، فضای تجسمی میان حداقل سه نقطه جدا از هم و یا فضای بین دو پاره خط می‌تواند سطح را تداعی کند. در نقاشی طبیعت گرا سطوح نمایش دهنده وجوه مختلف اجسام و اشیاء در طبیعت پیرامون ما هستند و از اتصال آن‌ها به یکدیگر و تغییر شکل آن‌ها در اثر عمق‌نمایی توهم حجم و دوری و نزدیکی به وجود می‌آید. اما در نقاشی انتزاعی سطح‌ها بیانگر و نمایش دهنده شیء خاصی نیستند

و گاه یک اثر انتزاعی فقط از طریق ترکیب چند سطح با بافت‌ها، رنگ‌ها یا تیرگی و روشنی‌های مختلف به وجود می‌آید. رنگ، تیرگی - روشنی، بافت، شکل و سطح‌ها ارزش‌های بصری متفاوتی را به نمایش می‌گذارند. سطح ممکن است مستوی یا صاف باشد، مانند دیوار یا کف اتاق، سطح زمین بازی، سطح روی یک کتاب. همچنین سطح ممکن است منحنی باشد، مانند سطوح اشیاء گرد و سقف‌های گنبدی. درعین حال سطوح مختلف ممکن است دارای بافت‌ها، پستی، بلندی و ناهمواری باشد. مثل سطح روی شیروانی، یا سطح‌های موج‌دار.

■ بافت

به طور کلی هر شیء و یا هر شکل، دارای ظاهر خاصی است که به آن بافت می‌گویند. درک کردن بافت از یک طرف به کمک حس لامسه و از طرف دیگر توسط احساس بصری میسر می‌شود و البته گاهی این دو به طور مشترک برای درک کامل‌تر بافت تأثیرگذار هستند.

انسان معمولاً از طریق لمس کردن اشیاء به خصوصیات آن‌ها از نظر سختی و لطافت، زبری و صافی و هموار بودن و ناهموار بودنشان پی می‌برد. بدین ترتیب، حس لامسه شناختی حسی، مستقیم و بی‌واسطه از اشیاء را به انسان می‌دهد. سپس به کمک سایر حس‌ها این شناخت تکمیل می‌شود.

همان‌طور که ممکن است با دیدن ظاهر اشیاء و بافت سطوح به طور ناخودآگاه به آن‌ها دست بکشیم و لمسشان کنیم تا احساسی را که از طریق بصری از آن‌ها دریافت

کرده‌ایم، تکمیل کنیم.
در هنر تجسمی درک بافت‌های مختلف و مقایسه آن‌ها با یکدیگر تنها با دیدن و به صورت بصری اتفاق می‌افتد.

■ انواع بافت

بافت بصری عموماً به دو شکل تصویری و ترسیمی به وجود می‌آید:

الف) بافت‌های تصویری

این بافت‌ها معمولاً به صورت شبیه‌سازی از اشکال و اشیاء طبیعت به صورت واقع‌نما ساخته و پرداخته می‌شوند و باروئیت آن‌ها احساسی را که قبلاً از طریق لمس چیزها تجربه کرده‌ایم مجدداً در ما بیدار می‌کند. مثل بافت اشیاء در تصاویری که در عکاسی از اشیاء ضبط می‌شود و

یا بافت چیزهایی که در آثار نقاشی طبیعت‌گرا توسط هنرمند برای نمایش جنسیت و حالت اشیاء به شکل واقع‌نمایی ساخته و پرداخته شده‌اند. و یا در آثار چسبانندنی (کُلّاژ) که در آن‌ها از خود اشیاء به طور مستقیم استفاده می‌شود، و یا در آثار حجمی و مجسمه‌سازی که در آن‌ها بافت‌های طبیعی و یا تغییر یافته مواد گوناگون دیده می‌شود.

ب) بافت‌های ترسیمی

این بافت‌ها به روش‌های گوناگون تجربی و برای ایجاد تأثیرات بصری خالص به

وجود می آیند. بدون اینکه هدف از ایجاد آن ها نمایش شبیه سازانه در طبیعت باشد. بخش قابل توجهی از تأثیرات بصری در آثار نقاشی انتزاعی، آثار حجمی و آثار گرافیک معاصر ناشی از به کار گرفتن بافت های ترسیمی است که به روش های گوناگونی توسط

هنرمندان با استفاده از مواد مختلف ابداع می شوند.

بافت های ترسیمی با استفاده از تراکم و تکرار خطوط در ترکیب های متنوع، و یا با استفاده از لکه های تیره، روشن و رنگی و یا با به کار گرفتن مواد و ابزارهای مختلف به وجود می آیند.

تأثیرات بصری این بافت ها بسیار خیال انگیزتر از بافت های لامسه ای و تصویری است. بافت هایی نیز وجود دارند که تأثیر گذاری و برانگیختن احساس را با تلفیقی از حس بصری و لامسه انجام می دهد. مثل بافت کاهگلی یا نقوش برجسته ای که بارنگ ها و حالت های متنوعی به وجود می آیند.

■ روش های ایجاد بافت

با استفاده از روش های گوناگون می توان بافت های بصری مختلفی ایجاد کرد این روش ها عبارت است از:

با استفاده از سطوح طبیعی مواد مختلف که به روی آن ها مرکب و رنگ مالیده می شود و سپس

برگرداندن آن‌ها به روش چاپ و مهر زدن به روی انواع کاغذ و مقوا. با استفاده از پاشیدن و مالیدن مواد رنگین به روی سطوح گوناگون و یا به کمک انواع قلم‌ها و کاردک‌های نقاشی و یا ابزارهای دیگر از قبیل اسفنج، دستمال کاغذی، پارچه و نخ.

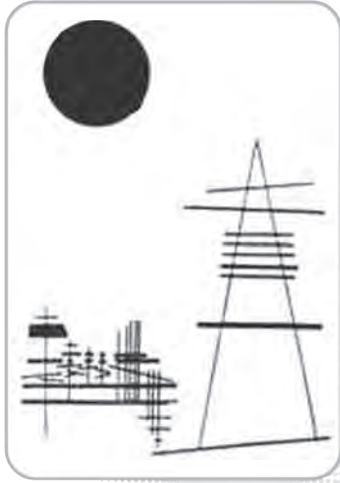
ترسیم و تکرار انواع شکل، خطوط، نقاط و یا نقش مایه‌های خاص در حالت و ترکیب‌های گوناگون.

خراشیدن و تراشیدن و کنده کاری سطوحی که مواد رنگین یا مرکب بر روی آن‌ها مالیده شده است نیز می‌تواند بافت‌های گوناگونی را به وجود آورد. مثلاً با پوشانیدن سطوح یک ورق فلزی آلومینیومی یا یک ورق کاغذ گلاسه با مرکب سیاه و سپس خراشیدن و رنگ‌برداری از آن با ابزار و شیوه‌های گوناگون بافت‌های متنوعی خواهیم داشت که از نظر بصری قابل رؤیت می‌باشند.

چوب، فلز، شیشه، پارچه، سنگ و سایر مواد طبیعی و مصنوعی نیز بافت‌های طبیعی آماده‌ای را ایجاد می‌کنند و گاه به طور مسقیم در یک اثر به کار برده می‌شوند.

■ ایجاد تعادل بصری

به وجود آوردن تعادل در یک اثر تجسمی بستگی به چگونگی ایجاد هماهنگی میان عناصر و اجزاء آن اثر دارد. چشم‌های مخاطبان به طور طبیعی در جستجوی تعادل بصری است. در صورت عدم سازمان‌دهی صحیح نیروهای بصری و خدشه‌دار شدن هماهنگی میان اجزای یک ترکیب، اثر بصری عناصر را باید نسبت به محور افقی و عمودی آن اثر سازمان‌دهی کرد. به عنوان مثال یک سطح سفید به خودی خود هیچ‌گونه واکنشی را باعث نمی‌شود اما به محض ایجاد یک لکه یا یک خط به روی آن معنادار خواهد شد. این موضوع حاکی از تبادل بصری نیروهایی است که ارتباط متقابل میان لکه‌های تیره و سطح سفید را به وجود آورده‌اند. به بیان دیگر، نوعی ارتباط متقابل بصری میان آن‌ها به وجود آمده که از یک سو باعث معنادار شدن سطح سفید به عنوان زمینه و از سوی دیگر باعث معنادار شدن لکه تیره به عنوان شکل شده است. چشم ما به طور طبیعی در جستجوی یک رابطه متعادل میان آن‌هاست و در عین

حال معنای خاصی را از روابط به وجود آمده استنباط می‌کند.

به همین ترتیب اضافه شدن هر عنصر بصری دیگری به این سطح و لکه روی آن در صورتی می‌تواند رابطه خوشایند بصری را با مخاطب برقرار کند که نسبت هماهنگ و متعادل بین آن‌ها و سطح سفید حفظ شود. در واقع وجود تعادل در یک اثر تجسمی مبین تأثیرگذاری متناسب و هماهنگ همه عناصر در آن ترکیب می‌باشد. چنانچه انرژی بصری همه عناصر به گونه‌ای سامان داده شود که

هیچ بخشی انرژی بصری دیگر بخش‌ها را از میان نبرد و باعث اغتشاش بصری نشود. ترکیبی موزون و متعادل به وجود می‌آید. در سامان بخشیدن به یک اثر متعادل، تیرگی - روشنی، رنگ، اندازه و محل قرار گرفتن عناصر بصری در فضای کار دخالت دارند. ضرورت ایجاد تعادل نه تنها در سطوح و آثار دو بعدی بلکه در همه آثار تجسمی به ویژه در مجسمه‌سازی از اهمیتی برخوردار است.

■ انواع تعادل

به طور کلی دو نوع تعادل در آثار تجسمی وجود دارد:

الف) تعادل متقارن:

به کار گرفتن تعادل قرینه ساده‌ترین روش برای ایجاد تعادل بصری است زیرا همه چیز نسبت به محورهای افقی و عمودی که از وسط اثر عبور می‌کنند سنجیده می‌شوند.

تعادل قرینه کاملاً طبیعی و سهل الوصول است و به راحتی قابل درک می‌باشد. به طوری که ایجاد ارتباط با اثر را بدون نیاز به آموزش‌های خاص و تنها به واسطه رفتار فطری به طرز ساده‌ای برای همگان میسر می‌کند. بسیاری از آثار معماری کلاسیک جهان و معماری ایرانی بر این اساس بنا شده‌اند. در وسایل زندگی روزمره مثل ظروف، نقوش فرش و گلیم و بسیاری از آثار نقاش قدیم ایرانی و نقاشی کلاسیک غرب از تعادل متقارن استفاده شده است.

ب) تعادل غیر متقارن:

در این روش ایجاد تعادل بر اساس فاصله شکل‌ها و عناصر نسبت به محورهای افقی و عمودی وسط کادر تعیین نمی‌شود، بلکه انرژی بصری شکل‌ها بر اساس اندازه، جهت، تیرگی - روشنی، رنگ، بافت و شکل جای آن‌ها را نسبت به یکدیگر و نسبت به کادر تصویر مشخص می‌کند.

بر همین اساس انرژی بصری پر تحرک و پویایی در ترکیب‌هایی که از تعادل غیر متقارن استفاده کرده‌اند احساس می‌شود.

در تعادل غیر متقارن سطح بصری اثر به صورتی فعال و پیچیده با مخاطبان ارتباط برقرار می‌کند. هر چه تجربه هنرمند در شناخت و کار با عناصر بصری بیشتر باشد به شکل پخته‌تری می‌تواند عناصر را به صورتی متعادل اما غیر متقارن در ترکیب خود استفاده کند و به همین نسبت هم ترکیب‌های موفق‌تری به وجود آورد. در هنر جدید به واسطه پیچیده‌تر شدن جوامع، شکل زندگی و نگاه مخاطبان آثاری هنری، هنرمندان بیشتر از تعادل غیر متقارن بهره می‌گیرند.

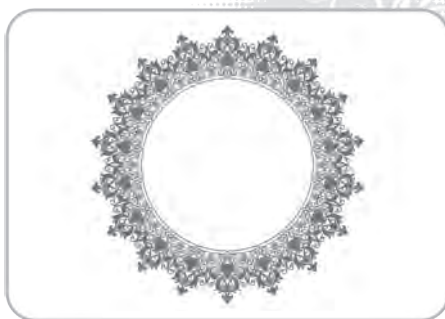
■ نقوش هندسی اسلامی - ایرانی

انسان از کهن زمان در پی کشف راز و رمز نقش‌های هندسی و روابط حاکم بر آن هاست تا در زندگی روزمره‌ی خود به کار گیرد؛ مثل طراحی وسایل مورد نیاز زندگی، طراحی بنا، تقسیمات زمین و... و نیز در طول زمان با خلاصه کردن تصویر و تبدیل آن به اشکال هندسی و به کارگیری آن‌ها در تزیینات بسیار کوشیده است. آسان بودن

ترسیم اشکال هندسی و استفاده از نظم هندسی حاکم بر طبیعت باعث شده است این بیان تصویری در بیشتر تمدن‌ها از جایگاه خاصی برخوردار باشد. از آن جمله، نقوش هندسی روی ظروف سفالی، زیراندازها، معماری اسلامی-ایرانی و... گنجینه ارزشمندی است که راستی باید بر آن بالید.

یک نقش هندسی سنتی، معمولا از تکرار یک یا چند شکل هندسی تشکیل شده‌است. این اشکال به عنوان نقش مایه به دلیل شباهتی که به عناصر طبیعی یا اشیا دارند، نامگذاری شده‌اند.

(گروهی از این تصاویر به عنوان نمونه در پایان کتاب ارائه شده است).

مبانی طراحی و نقاشی

سال اول
متوسطه‌ی حرفه‌ای

رنگ های اصلی و فرعی

شماره صفحه

۱۰

شماره درس

۱

■ دانستنی های معلم

اشیا و شکل ها به طور کلی دارای رنگ هستند و نور به عنوان مهم ترین عامل در تشخیص و دیدن رنگ همواره مورد توجه بوده است؛ چرا که بدون وجود نور، رنگ ها دیده نمی شوند و شکل ها قابل رؤیت نیستند. در علم فیزیک می بینیم وقتی باریکه ای از نور خورشید به یک منشور تابیده می شود، هنگام عبور از سطوح منشور می شکند و پس از برخورد با زمینه ای سفید به صورت طیفی رنگین دیده می شود. رنگ ها به دو گروه رنگ های اصلی و فرعی تقسیم می شوند. رنگ های اصلی یا درجه اول آن هایی هستند که معمولاً از ترکیب هیچ کدام از رنگ های دیگر حاصل نمی شوند. رنگ های فرعی آن هایی هستند که از ترکیب رنگ های اصلی حاصل می شوند.

■ اهداف آموزشی

- ۱- آشنایی دانش آموزان با سه رنگ اصلی (زرد، قرمز و آبی)
- ۲- آشنایی دانش آموزان با سه رنگ فرعی (نارنجی، بنفش و سبز)
- ۳- توانایی ساخت رنگ های فرعی با استفاده از رنگ های اصلی.

ابزار و مواد	فضای آموزشی	نوع فعالیت	ساعت آموزش
- مقوای بافت دار - قلم موی متوسط نرم - پالت - رنگ های قرمز، زرد و آبی - لیوان پلاستیکی آب - کارت رنگی (قرمز، آبی، زرد، سبز، بنفش و نارنجی) - تصاویری که رنگ غالب آن ها این شش رنگ باشد؛ مثل تصویر یک خورشید زرد رنگ و یا ...	کلاس درس	فردی - گروهی	یک جلسه آموزشی

■ فعالیت های آماده سازی

- ۱- دانش آموزان را با شیوه ی کار با گواش و ملزومات آن (گواش، قلم موی مناسب، پالت و ...) آشنا کنید.
- ۲- به او بیاموزید که مقوای بافت دار به دلیل داشتن خلل و فرج برای کار با گواش و آب رنگ مناسب است؛ چرا که این خلل و فرج مانع از باد کردن مقوا هنگام کار کردن با این گونه رنگ ها می شود.

■ راهنمای تدریس

- ۱- با نشان دادن سه تصویر که رنگ آن قرمز، زرد و آبی است، درس را آغاز کنید.
- ۲- از همه ی دانش آموزان بخواهید رنگ آن ها را به زبان بیاورند. سپس از آن ها بخواهید در این باره مثال های دیگری بزنند.
- ۳- حالا سه کارت قرمز، زرد و آبی را به آنان نشان دهید و رویشان تأکید کنید.
- ۴- به آن ها بیاموزید که به آن ها سه رنگ اصلی می گویند. توسط این سه رنگ می توانیم رنگ های دیگری بسازیم اما خودشان قابل ساخته شدن نیستند.
- ۵- حالا دو کارت زرد، قرمز را کنار یکدیگر بگذارید، سپس از بچه ها بخواهید حدس بزنند که اگر این دو رنگ با هم ترکیب شوند، حاصل آن چه رنگی می شود. بعد از چند پرسش و پاسخ کارت نارنجی را با کمی فاصله از آن دو کارت به شکل افقی بگذارید و نام آن رنگ را تکرار کنید. حالا از بچه ها بخواهید کمی رنگ قرمز را با رنگ زرد به روی پالت ترکیب کنند تا رنگ نارنجی حاصل شود. حالا از بچه ها بخواهید مثال هایی از اشیای نارنجی رنگ بزنند هم چون پرتقال و ... این برنامه را برای آموزش رنگ های سبز و بنفش نیز ادامه دهید.
- ۶- به دانش آموزان بیاموزید که به این سه رنگ، سه رنگ فرعی می گویند.

رنگ های مکمل

شماره صفحه

۱۸

شماره درس

۴

■ دانستنی های معلم

یکی از عوامل اصلی ارتباط بصری در آثار هنری ”رنگ“ و نحوه ی کاربرد آن است. اگر به رنگ به عنوان ماده ای که چیزی را با آن رنگ آمیزی می کنیم، نگاه کنیم باید بگوییم که از مخلوط رنگ دانه های بسیار ریز و موادی که به آن ها انواع رزین، صمغ، آب و روغن می گویند، ساخته می شود. از قرن هیجدهم، رنگ دانه ها به صورت مصنوعی و از مواد معدنی و اسید فلزات ساخته می شوند که بسیار متنوع اند. رنگ ها بخش دیگری از مواد رنگین هستند که در مایعات حل می شوند که منشأ آلی دارند و از انواع گیاهان و حیوانات به دست می آیند؛ مثل برگ، پوست، میوه، چای، قهوه و ...

■ اهداف آموزشی

- ۱- آشنایی با رنگ های مکمل (رنگ های مکمل همان رنگ های فرعی هستند که هر کدام مکمل یکی از رنگ های اصلی اند).
- ۲- آشنایی با ویژگی رنگ های مکمل هنگامی که کنار هم قرار می گیرند. (رنگین بودن یکدیگر را تشدید می کنند).
- ۳- آشنایی با ویژگی رنگ های مکمل هنگامی که با هم مخلوط می شوند. (رنگین بودن یک دیگر را خنثی می کنند).

ساعت آموزش	نوع فعالیت	فضای آموزشی	ابزار و مواد
یک جلسه آموزشی	فردی - گروهی	کلاس	- کارت خاکستری رنگ
			- شش کارت رنگ های قرمز ، زرد ، آبی ، بنفش ، نارنجی و سبز
			- تصاویر از ترکیبات رنگ های مکمل در کنار هم
			- مقوای بافت دار
			- قلم موی متوسط نرم
			- رنگ های گواش ۶ رنگ
			- پالت
			- لیوان پلاستیکی آب

■ راهنمای تدریس

- ۱- شش کارت که شامل سه رنگ اصلی و سه رنگ فرعی هستند به دانش آموزان نشان دهید و از آنان بخواهید رنگ مورد نظر را نام ببرند.
- ۲- حالا کارت قرمز رنگ را روی میز قرار دهید، در کنار آن کارت سبز را بگذارید و به بچه ها بگویید که اگر این دو رنگ در کنار یکدیگر قرار بگیرند، بسیار شدیدتر جلوه می کنند اما اگر باز هم مخلوط شوند، رنگ خود را از دست می دهند و به خاکستری تبدیل می شوند ولی اگر در کنار هم قرارشان دهیم، شدیدتر خودنمایی می کنند.
- ۳- به این دو رنگ (قرمز و سبز)، دو رنگ مکمل می گویند؛ پس، رنگ سبز مکمل رنگ قرمز است. حالا تصاویری نشان دهید که با این دو رنگ، رنگ آمیزی شده باشند؛ مثل گلی قرمز با برگ های سبز و ...
- ۴- این تمرین را برای دو رنگ زرد و بنفش و هم چنین آبی و نارنجی تکرار کنید.
- ۵- از دانش آموزان بخواهید با استفاده از گواش و قلم مو، رنگ های مکمل را بر روی مقوای بافت دار کنار هم بگذارند.
- ۶- از دانش آموزان بخواهید کنار هر زوج رنگ مکمل، با استفاده از قلم مو رنگ ها را مخلوط کنند و به رنگ خاکستری برسند.
- ۷- از دانش آموزان بپرسید در چه فعالیت هایی (منظور دروس دیگر به خصوص دروس مهارتی) برای زیبا تر شدن یا جلوه ی بیش تر از رنگ های مکمل استفاده می شود.

دایره‌ی رنگ‌ها

شماره صفحه

۲۸

شماره درس

۷

■ دانستنی‌های معلم

رنگ‌شناسان و پژوهشگران عموماً رنگ‌ها را به شیوه‌های مختلفی دسته‌بندی کرده‌اند و یکی از این دسته‌بندی‌ها براساس نتایج حاصل از تجزیه‌ی نور به رنگ‌های اولیه و رنگ‌های مشتق شده از آن است که در شکل دایره جای گرفته‌اند و به راحتی می‌شود روابط میان آن‌ها را تشریح و کار با رنگ‌ها را آموزش داد. این چرخه‌ی دوازده‌گانه‌ی رنگ به چرخه‌ی «ایتن»^۱ معروف است که البته در این درس‌ها فقط به دایره‌ی رنگی درونی آن که شامل سه رنگ اصلی و سه رنگ فرعی است، می‌پردازیم.

اهداف آموزشی

- ۱- شناخت سه رنگ اصلی و سه رنگ فرعی
- ۲- توانایی رنگ‌آمیزی جنس‌های مختلف یک طرح

ساعت آموزش	نوع فعالیت	فضای آموزشی	ابزار و مواد
یک جلسه آموزشی	فردی	کلاس درس	- مقوای بافت دار
			- قلم موی متوسط نرم
			- پالت
			- چسب ماژیکی
			- رنگ گواش
			- قیچی یا تیغ موکت‌بری

۱- ایتن نام یک محقق و رنگ‌ساز است

- ۳- توانایی برش و چسباندن قطعات یک طرح
- ۴- توانایی استفاده از دایره ی رنگ به عنوان شناخت رنگ های اصلی، فرعی و مکمل.

■ راهنمای تدریس

- ۱- تصویر دایره ی رنگ های انتهای کتاب را به دقت ببرید و روی کاغذ یا مقوای A۴ با چسب بچسبانید (تصویرالف).
- ۲- تصویر آماده شده را روی شیشه ی کلاس با چسب نواری نصب کنید (یا روی میز نور قرار دهید).
- ۳- یک مقوای A۴ روی این تصویر بگذارید و از روی آن به دقت کپی کنید (تصویر ب).
- ۴- تصویر مقوای «ب» را از روی خط های آن ببرید تا به شش قطعه تبدیل شود.
- ۵- هر بریده ی مقوای مانند تصویر صفحه ی ۲۶ کتاب با سه رنگ اصلی قرمز، زرد و آبی و سه رنگ مکمل آن یا فرعی سبز، نارنجی و بنفش، رنگ آمیزی کنید و بگذارید تا خشک شود.
- ۶- تصویر «الف» را روی میز قرار دهید و هر تکه رنگ شده را در جای مناسب و طبق نمونه ی صفحه ی ۲۸ کتاب درس بچسبانید.

ویژگی رنگ ها

شماره صفحه

۳۸

شماره درس

۱۰

■ دانستنی های معلم

رنگ شناسان و پژوهشگران براساس ویژگی رنگ ها شکل خاصی را به آن ها منصوب کرده اند. در این طبقه بندی، شکل قرمز، مربع است؛ چون این شکل وزن و استحکام دارد و زوایای ۹۰ درجه و فواصل مساوی آن، صراحت و قاطعیت این شکل را نشان می دهد. در نماد شناسی رنگ، شکل مربع با رنگ قرمز که آن نیز نمادی از مادیت، صراحت و سنگینی است، مطابقت دارد. شکل آبی، دایره است. دایره نمایشگر حرکتی نامتناهی و جاودانه است و احساسی از آرامش ایجاد می کند. این شکل نشانه‌ای از گنبد مینایی آسمان و نمادی از روان و جنبه های روحانی است. از میان رنگ ها، آبی روشن با ویژگی های معنوی دایره متناسب است. شکل زرد، مثلث است. زاویه های تند مثلث بر شخصیت تهاجمی، بریده و صریح آن تأکید دارد و در عین حال نمادی از تفکر و روشنایی است و به سرعت دگرگون می شود. این خصوصیت با رنگ زرد متناسب است.

■ اهداف آموزشی

- ۱- آشنایی با رنگ های اصلی و نمادهای آن
- ۲- آشنایی با مصداق های رنگ های اصلی در طبیعت
- ۳- توانایی رنگ آمیزی یک تصویر با استفاده از رنگ های اصلی و فرعی

ابزار و مواد	فضای آموزشی	نوع فعالیت	ساعت آموزش
- مدادهای رنگی قرمز، زرد و آبی - شابلون مثلث، دایره و مربع	کلاس درس	فردی - گروهی	- یک جلسه آموزشی

■ راهنمای تدریس

۱- به دانش آموزان بگویید که هر رنگی یک شکلی دارد؛ مثلاً رنگ آبی به ما احساس خوبی می دهد و با نگاه به آن احساس آرامش می کنیم. سپس به آن‌ها پیاموزید که دیدن شکل دایره، به ما احساس آرامش می دهد؛ پس رنگ آبی به شکل دایره است. بعد یک شکل دایره بکشید و از آن‌ها بخواهید که درون آن را با رنگ آبی رنگ آمیزی کنند.

۲- ما با دیدن رنگ قرمز خون، شهادت و عشق را به خاطر می آوریم.. سپس به دانش آموزان پیاموزید که شکل مربع هم ما را به یاد شهادت، عشق و خون می اندازد. بعد یک شکل مربع بکشید و از آن‌ها بخواهید که آن را با رنگ قرمز رنگ آمیزی کنند.

۳- ما با دیدن رنگ زرد، روشنایی، دانش و علم را به خاطر می آوریم، سپس یک شکل مثلث بکشید و از دانش آموزان بخواهید آن را با رنگ زرد رنگ آمیزی کنند.

۴- این درس را با توجه به قابلیت‌های یادگیری دانش آموزان تدریس کنید؛ در غیر این صورت می توان از آموزش آن صرف نظر کرد.

خط افقی، عمودی، مورب

شماره صفحه

۶۴،۵۸
۷۰ و

شماره درس

۱۹،۱۶
۲۲ و

■ دانستنی های معلم

در زندگی روزمره و در طبیعت، «خط» حضور چشمگیری دارد؛ به بیان دیگر، ما به طور روزمره با «خط» در جلوه‌های گوناگون آن زندگی می‌کنیم. در این زمینه می‌توان مثال‌های متفاوت ذکر کرد؛ از جمله: نقوش خطی روی لباس و فرش، ردیف‌های صندلی‌ها در سالن اجتماعات، خطوط آجرهای چیده شده در امتداد دیوار، سیم‌ها، تیرهای برق و تنه‌ی درختان در کنار خیابان‌ها، شیارهای شخم، درخشش رعد و برق در آسمان و...؛ بنابراین، ارائه‌ی تمرین‌هایی در زمینه‌ی ترسیم خط‌های افقی، عمودی و مورب در تربیت هنری دانش‌آموزان می‌تواند بسیار مفید باشد.

■ اهداف آموزشی

- ۱- آشنایی با خط‌های افقی، عمودی و مورب
- ۲- توانایی ترسیم خطوط عمودی، افقی و مورب بدون نقاط راهنما
- ۳- توانایی ترسیم خطوط عمودی، افقی و مورب از جهات مختلف.

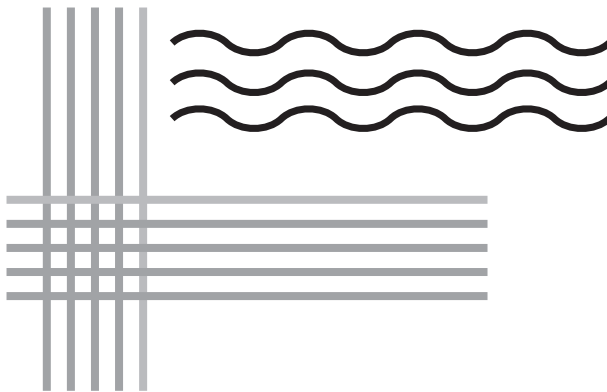
ساعت آموزش	نوع فعالیت	فضای آموزشی	ابزار و مواد
یک جلسه آموزشی برای هر درس	فردی - گروهی	کلاس	- مداد سیاه نرم
			- کاغذ سفید A4
			- مداد رنگی

■ فعالیت های آماده سازی

- ۱- از دانش آموزان بخواهید با توجه به محیط پیرامون خود خط های عمودی، افقی و مورب را پیدا کنند و نام ببرند (از جمله موزائیک های کف اتاق، لبه های پنجره، تابلوها و ...).
- ۲- تصاویری از مناظر طبیعی یا خطوط ترسیم شده به دانش آموزان نشان دهید و از آنان بخواهید خطوط افقی، عمودی و مورب آن ها را پیدا کنند.

■ راهنمای تدریس

- ۱- وسایل و ابزار مورد نیاز این درس را روی میز در دسترس دانش آموزان قرار دهید.
- ۲- از دانش آموزان بخواهید تمرین های کتاب را مطابق دستورالعمل و با کمک و راهنمایی شما گام به گام انجام دهند.

رنگ آمیزی بایک نقش اسلامی- ایرانی

شماره صفحه

۷۶

شماره درس

۲۵

■ دانستنی های معلم

نقوش اسلامی - ایرانی علاوه بر این که دارای زیبایی و سادگی خاص خود هستند، از طبیعت گرفته تا معماری مساجد و فرش ها در زندگی روزمره ما همواره حضور دارند. در این درس با ارائه ی یکی از این نقوش که دارای خط تقارن نیز است، برای دانش آموزان فرصتی فراهم آورده ایم تا هم خطوط عمودی، افقی و مورب را تمرین کنند و هم از رنگ آمیزی این نقش لذت ببرند.

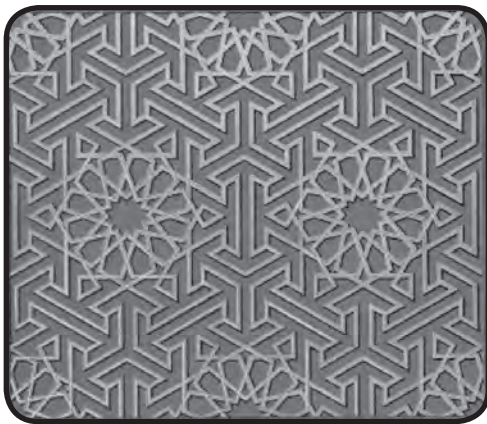
■ اهداف آموزشی

- ۱- آشنایی با یک نقش اسلامی- ایرانی
- ۲- آشنایی با خط تقارن
- ۳- توانایی ترسیم خطوط عمودی، افقی و مورب
- ۴- توانایی رنگ آمیزی

ابزار و مواد	فضای آموزشی	نوع فعالیت	ساعت آموزش
- مداد سیاه نرم - پاک کن - مداد رنگی	کلاس	فردی - گروهی	یک جلسه آموزشی

■ فعالیت های آماده سازی

- ۱- در مورد نقوش اسلامی- ایرانی در کلاس گفت و گو کنید.
- ۲- با نشان دادن تصویر کتاب از دانش آموزان بپرسید ” این نقش به چه چیزی شباهت دارد؟“
- ۳- از دانش آموزان بخواهید تمرین کتاب را با راهنمایی و کمک شما انجام دهند.

مبانی طراحی و نقاشی

سال دوم
متوسطه‌ی حرفه‌ای

ترکیب سطوح مربع، مثلث و دایره

شماره صفحه

۰۴۰،۰۲۶،۰۱۸،۰۱۰
۶۰۰۵۰

شماره درس

۱۴۰۱۱،۰۷،۰۴،
۱۷۰

■ دانستی های معلم

شکلی که دارای دو بُعد (طول و عرض) باشد، "سطح" نامیده می شود. اگر نقطه ای را در دو بعد گسترش دهیم، سطح تشکیل می شود. همه ی سطح ها از سه شکل هندسی، دایره، مربع و مثلث یا ترکیبی از آن ها وجود می آیند. این شکل ها را به طور معمول همه می شناسند.

■ اهداف آموزشی

- ۱- آشنایی دانش آموزان با یکی دیگر از عناصر مهم بصری به نام «سطح»
- ۲- دانش آموزان باید بتوانند از ترکیب سطح های مربع، دایره و مثلث (دو به دو یا هر سه باهم) به برخی از اشیا و اشکال طبیعی از نظر ذهنی و عملی برسد یا اشیا و اشکال طبیعی را به این سه سطح هندسی تبدیل کند.

ابزار و مواد	فضای آموزشی	نوع فعالیت	ساعت آموزش
- مداد رنگی	کلاس درس	فردی - گروهی	یک جلسه آموزشی برای هر درس
- مداد			
- پاک کن			

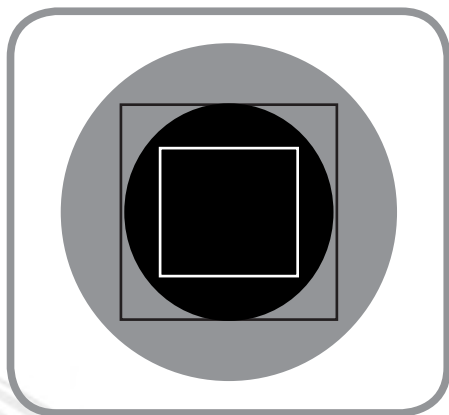
راهنمای تدریس

۱- از دانش آموزان بخواهید یک سطح دایره بکشند و آن را قرمز کنند. حالا بگویید این سطح قرمز رنگ را با گذاشتن یک خط منحنی کوچک به یک سیب تبدیل کنند.

۲- از دانش آموزان بخواهید یک سطح مربع بکشند و آن را رنگ آمیزی کنند. حالا بخواهید دو سطح دایره به عنوان چرخ زیر این سطح مربع بکشند تا به یک ماشین ساده تبدیل شود.

۳- از دانش آموزان بخواهید ترکیب‌های طبیعی یا غیر طبیعی با سطح‌های دایره و مربع بکشند و رنگ آمیزی کنند. این ترکیب‌ها می‌توانند شکل هیچ چیزی نباشند و صرفاً یک ترکیب باشند. از آن‌ها بخواهید در رنگ آمیزی دقت کنند. حالا ترکیب‌های ساده‌ای که شکل خاصی دارند و از سطح‌های مربع و دایره به‌وجود آمده‌اند به آن‌ها نشان بدهید و بعد درس را آغاز کنید.

۴- این شیوه را به درس‌های ۱۱، ۷ و ۱۴ تعمیم دهید.

آشنایی با یک نقش سنتی اسلامی - ایرانی

شماره صفحه

۶۶

شماره درس

۲۰

■ دانستنی های معلم

بخش مبانی، طراحی و نقاشی در این پایه اختصاص به بررسی و معرفی سطوح مختلف (مربع، دایره و مثلث) داشته است. در این درس نیز یکی از نقوش سنتی اسلامی - ایرانی ارائه می شود که ترکیبی از سطوح مربع، دایره و مثلث است؛ به این ترتیب، دانش آموزان در ضمن آشنایی با میراث فرهنگی کشورمان، رنگ آمیزی یک نقش اسلامی - ایرانی را نیز تجربه می کنند.

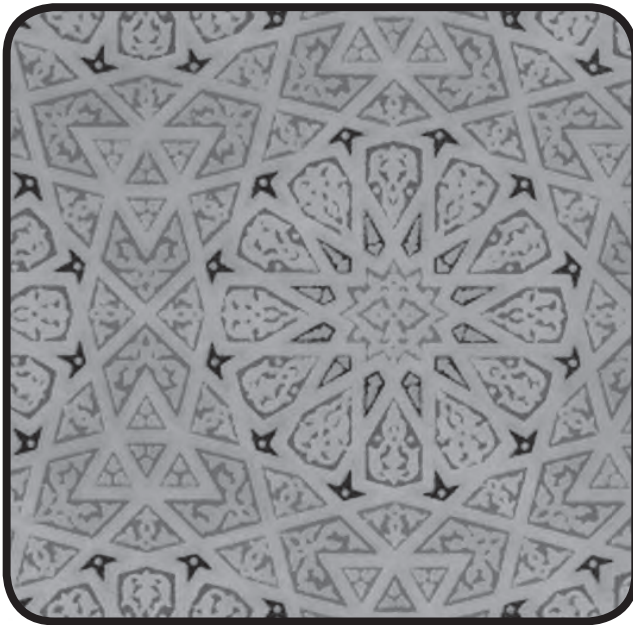
■ اهداف آموزشی

- ۱- آشنایی با سطوح مربع، دایره و مثلث
- ۲- آشنایی با نقوش اسلامی - ایرانی
- ۳- توانایی رنگ آمیزی صحیح و با دقت.

ابزار و مواد	فضای آموزشی	نوع فعالیت	ساعت آموزش
مداد رنگی	کلاس درس	فردی - گروهی	یک جلسه آموزشی

■ راهنمای تدریس

- ۱- در مورد نقوش اسلامی - ایرانی در کلاس گفت و گو کنید.
- ۲- از دانش آموزان بپرسید که آیا در کلاس می توانند سطح های مربع، دایره و مثلث شکل پیدا کنند و نشان دهند.
- ۳- از دانش آموزان بخواهید سطح های مربع، دایره و مثلث را در تصویر کتاب نشان دهند.
- ۴- از دانش آموزان بخواهید تصویر کتاب را با دقت و بر اساس نمونه رنگ آمیزی کنند.

مبانی طراحی و نقاشی

سال سوم
متوسطه‌ی حرفه‌ای

ترکیب خط، سطح و رنگ

شماره صفحه

۴۶،۲۸،۱۰
و ۶۸

شماره درس

۱۴۰۷،۱
۲۲۹

■ دانستنی های معلم

در سال های گذشته با خط و مصداق های آن در طبیعت و خط به صورت انتزاعی آشنا شدیم. همچنین در پایه ی دوم متوسطه، سطوح مختلف (مربع، دایره و مثلث) به عنوان عناصر مهم بصری آموزش داده شدند. در این کتاب طی چهار درس، ترکیب های گوناگون خط، سطح و رنگ بررسی و تمرین های مرتبط با آن نیز ارائه می شود.

■ اهداف آموزشی

- ۱- آشنایی با ترکیب های گوناگون خط، سطح و رنگ.
- ۲- افزایش دقت و توجه
- ۳- شناخت محیط زندگی (از لحاظ بصری و فیزیکی).

ساعت آموزش	نوع فعالیت	فضای آموزشی	ابزار و مواد
یک جلسه آموزشی برای هر درس	فردی - گروهی	کلاس - محیط اطراف کلاس	- مداد رنگی یا رنگ های گواش - قلم موی نرم - خط کش فلزی - قیچی یا کاتر - کاغذ سفید - مداد سیاه نرم - پاک کن

■ راهنمای تدریس

- در تدریس این چهار درس همانند تدریس درس های خط و سطح در سال های گذشته عمل کنید.

رنگ آمیزی نقش هندسی اسلامی- ایرانی

شماره صفحه

۴۰،۲۰
۵۸ و

شماره درس

۱۱،۴
۱۸ و

■ دانستی های معلم

طی درس های ۴، ۱۱ و ۱۸ سه نقش اسلامی- ایرانی ارائه شده است. هر کدام از این نقش های هندسی، منطبق با یکی از درس های ترکیب خط، سطح و رنگ هستند.

برای مثال، درس شماره ی ۴ یک نقش اسلامی- ایرانی است که از خطوط عمودی، افقی و سطح مربع تشکیل شده است. رنگ آمیزی هر یک از تصاویر، پس از آشنایی با ترکیب های سطح و خط، ارزش فراگیری این عناصر بصری را آشکار می کند.

■ اهداف آموزشی

- ۱- آشنایی با نقش های هندسی اسلامی- ایرانی
- ۲- توانایی رنگ آمیزی صحیح و با دقت
- ۳- توانایی رنگ آمیزی از روی نمونه.

ابزار و مواد	فضای آموزشی	نوع فعالیت	ساعت آموزش
- مداد مشکی نرم - مداد رنگی یا گواش - قلم موی نرم	کلاس	فردی - گروهی	یک جلسه آموزشی برای هر درس

■ راهنمای تدریس

- ۱- در مورد نقش‌های اسلامی-ایرانی در کلاس گفت‌وگو کنید.
- ۲- از دانش‌آموزان بپرسید که آیا این نقش‌ها را جای دیگری دیده‌اند؟ در کجا؟
- ۳- از دانش‌آموزان بخواهید تصویر سیاه و سفید کتاب را ابتدا با مداد نرم پررنگ کرده، سپس با دقت و براساس نمونه رنگ‌آمیزی کنند.

بخش کاردستی و چاپ

دوره‌ی متوسطه‌ی حرفه‌ای

مقدمه

این بخش که عنوان کلی کاردستی و چاپ را به خود اختصاص داده است، شامل انواع فعالیت های کاغذ و تا، کاغذ و برش، کلاژ، حجم سازی و چاپ می باشد. هنرهای یاد شده برای آموزش در مدارس بسیار مناسب هستند. چرا که هم ملموس و مرتبط با زندگی روزمره اند و هم جذاب و مفرح. در طی انجام این فعالیت ها، دانش آموزان به افزایش مهارت های خود در زمینه های گوناگون می پردازند و به آموخته های خود عمق و پختگی می بخشند. دقت در طبیعت پیرامون، توجه به زیبایی، همخوانی و تضاد رنگ ها، بازیافت مواد بلا استفاده و ... از جمله مواردی هستند که در این بخش مورد توجه قرار می گیرد.

■ اهداف آموزشی

بخش کاردستی و چاپ اهداف آموزشی متعددی را دنبال می کند. بخشی از این اهداف کلی و عمومی بوده که تقریباً در تمامی دروس مشترک هستند و به منظور پرهیز از تکرار در زیر به آن ها اشاره شده است.

- افزایش دقت و توجه
- افزایش هماهنگی چشم و دست
- افزایش مهارت های حرکتی
- تقویت تفکر خلاق
- تخلیه بار عاطفی و هیجانی

بخش دیگر اهداف که اختصاصی هر درس می باشند، که در راهنمای تدریس هر درس مورد اشاره قرار گرفته است.

■ چاپ

چاپ فرایندی است که طی آن با استفاده از انواع وسایل و ابزار و هر آنچه در طبیعت یافت شود، می توان آثار و علائمی را بر روی سطح مورد نظر به وجود آورد.

مقدمه

بشر در گذشته دور با شیوه های ساده چاپ آشنا بوده است. در واقع، نیاز انسان به ثبت نشانه ها، علائم، خط و سپس نگه داری و تکثیر آن ها، موجب شد تا اولین تلاش ها برای ساخت قالب ها و ابزار چاپ صورت گیرد.

«بیش از پنج هزار و پانصد سال پیش اولین نوشته در مصر به شکل علائمی روی لوح های سفالی پا به عرصه ظهور گذاشت.»^۱

«در قرن نهم میلادی نیز چینی ها با استفاده از مهرهای چوبی کنده کاری شده شیوه جدیدی از چاپ را ایجاد کردند.»^۱

امروزه چاپ به صنعتی عظیم تبدیل شده است که با استفاده از دستگاه های الکترونیکی و رایانه ای در زمانی بسیار اندک، صفحاتی بسیار از نوشته ها، تصاویر و ... را با رنگ و کیفیتی عالی چاپ و تکثیر می کند.

ولی هنوز هم چاپ برای اجرای کارهای هنری و تزئینی، انواع روش های سنتی و دستی کاربرد دارد. مانند ساخت مهر با میوه جات، ساخت مهر با اسفنج، چاپ به وسیله قالب (شابلون)، چاپ با عناصر طبیعی چون برگ و ... در برخی از شهرهای ایران، روش های چاپ سنتی هنوز هم به عنوان یک حرفه، ارزش و اعتباری خاص دارد؛ مانند چاپ قلمکار بر روی پارچه که در اصفهان و یزد رواج دارد و ابزار آن قالب های چوبی نقش دار هستند.

■ کاغذ و تا - کاغذ و برش

ساخت کار دستی با کاغذ می تواند به قدمت پیدایش کاغذ باشد. ویژگی هایی چون سبک بودن، انعطاف پذیری، ارزان و در دسترس بودن کاغذ باعث شد که به عنوان یک ماده اولیه برای ساختن کار دستی انتخاب شود. از گذشته دور رد پای کاغذ در بازی های کودکانه همه ملل دیده می شود. انواع بادبادک، موشک، فانوس و ... اسباب بازی هایی بودند که کودکان با بریدن و چسباندن کاغذ برای خود می ساختند.

«چیزهایی که کودکان با کاغذ می سازند، چیزی نیست جز «اورینگامی» که بیش تر مردم آن

رامی شناسند. اورینگامی کلمه ای ژاپنی است که از دو واژه (oru) به معنای تا کردن و (kami) به معنای کاغذ تشکیل شده است. کاغذ تا شده یک هنر سنتی در ژاپن است، هنرمند با تا زدن و الگوهای هندسی مختلف، موفق به ساخت اشکال و احجامی می شود که ما را به یاد حیوانات و اشیای گوناگون می اندازد.^۲

به طور کلی، طرح های اورینگامی با یک برگ کاغذ مربع شکل آغاز می شود که هر روی آن ممکن است به رنگ متفاوتی باشد و نیز بدون بریدن کاغذ ادامه می یابد.

البته برخلاف باور عمومی اورینگامی های باستانی ژاپن، کم تر سختگیری روی این قرارداد داشته و گاهی از بریدن کاغذ در هنگام آفریدن طرح انجام می گرفت یا از کاغذ های مستطیل، دایره و دیگر کاغذهای غیر مربع استفاده می شده است.^۱

■ کلاژ (تکه چسبانی)

«کلاژ (مأخذ از زبان فرانسه: coller به معنای چسباندن) روشی در تولید آثار تجسمی است که در آن، مصالح و مواد مختلف (چون کاغذهای رنگین، مقوا، پارچه، ریسمان، بریده روزنامه، عکس و مانند این ها) را بر سطح بوم، تخته یا مقوا با ترکیب توأمان و مناسب می چسبانند و گاه با نقاشی و طراحی به تکمیل آن می پردازند.»

«طی سال ها بسیاری از هنرمندان در کار خود از کلاژ استفاده کرده اند. ماتیس یکی از هنرمندان بسیار مشهور کشور فرانسه بود که با بالا رفتن سنش متوجه شد که نقاشی کشیدن برایش بسیار دشوار است؛ به همین دلیل برای ساختن تصویرهایش شروع کرد به پاره کردن و بریدن تکه های کاغذ رنگی و چسباندن آن بر سطح کار.»^۲

این تکنیک به دلیل سهولت اجرا و تنوع وسیع آن در آموزش های هنری کودکان و دانش آموزان کاربرد مؤثری دارد.

اجرای هنرهای تجسمی با شیوه کلاژ بسیار «زود بازده و سریع» است و دانش آموزان در کم ترین زمان نتیجه کار خود را می بینند. این ویژگی موجب نشاط و هیجان در محیط کلاس خواهد شد.

بخش کار دستی و چاپ

سال اول
متوسطه ی حرفه ای

ساخت گل و گوی با دایره های کاغذی

شماره صفحه

۱۲

شماره درس

۲

■ دانستنی های معلم

در کتاب های هنر دوره ی راهنمایی پیش حرفه ای با مبحث اورینگامی آشنا شدیم . شکل سازی و ساخت انواع کاردستی با کاغذ به دلیل ارزان بودن ، در دسترس بودن و انعطاف پذیر بودن ماده ی اولیه آن برای اجرا در محیط آموزشگاه بسیار مناسب است. از طرفی، این فعالیت به بالا بردن مهارت های دستی و افزایش توجه و تمرکز دانش آموزان کمک می کند. در این درس با نحوه ی ساخت یک گل یا گوی کاغذی آشنا می شویم .

از این کار دستی برای تزئین منزل یا جشن های ما می توان استفاده کرد.

■ اهداف آموزشی

- ۱- آشنایی با کاغذ، ویژگی ها و موارد مصرف آن
- ۲- توانایی برش و تازدن کاغذ
- ۳- توانایی ساخت گل یا گوی کاغذی.

ساعت آموزش	نوع فعالیت	فضای آموزشی	ابزار و مواد
یک جلسه آموزشی	فردی - گروهی	کلاس	- کاغذ های رنگی - چسب مازیکی - خط کش - الگوی مورد نظر - مداد رنگی

■ فعالیت های آماده سازی

- ۱- چند نمونه‌ی آماده شده از گل و گوی کاغذی در سبزه‌ساز، طرح و رنگ متفاوت برای ارائه به دانش آموزان با خود به کلاس بیاورید.
- ۲- درباره‌ی موارد استفاده از این کار دستی در کلاس گفت‌وگو کنید.
- ۳- دانش آموزان را برای شروع فعالیت کاغذ و تا و برش آماده کنید.

■ راهنمای تدریس

- ۱- کاغذ های رنگی و طرح دار را در اختیار دانش آموزان قرار دهید.
- ۲- الگوی آماده‌ی دایره را (از جنس مقوای ضخیم) در اختیار دانش آموزان قرار دهید.
- ۳- از دانش آموزان بخواهید به تعداد مورد نیاز دایره رسم کنند و با قیچی به دقت آن ها را برش بزنند.
- ۴- الگوی آماده‌ی مثلث را در اختیار دانش آموزان بگذارید و از آن ها بخواهید مثلث را داخل هر دایره قرار دهند و اطراف آن را با رولت خیاطی خط بیندازند.
- ۵- از دانش آموزان بخواهید تمام دایره ها را از روی خط های ایجاد شده به سمت بالا تا بزنند و سپس مطابق دستور العمل به همدیگر بچسبانند.

■ توصیه به معلم

- به منظور ایجاد انگیزه در دانش آموزان نمونه‌های آماده شده در طرح و رنگ‌های متنوع را به کلاس بیاورید.
- دانش آموزان دارای مشکلات حرکتی (انواع مبتلایان به CP و ...) را در انجام این فعالیت یاری دهید.
- حتماً الگوهای دایره و مثلث را در چند سایز مختلف از قبل آماده کنید. برای الگوی دایره می‌توانید از دانش آموزان بخواهید از دهانه‌ی لیوان یا ظروف دیگر استفاده کنند.
- نحوه‌ی استفاده و نگهداری صحیح از این کار دستی را به دانش آموزان بیاموزید.
- می‌توانید از دانش آموزان بخواهید که این کار دستی را در ابعاد متفاوت و با کاغذ های متفاوت در منزل تمرین کنند و به عنوان تکلیف به کلاس بیاورند.
- از این کار دستی در مناسبت ها و جشن های مدارس استفاده کنید.

چاپ با برگ، پر و پیاز

شماره صفحه

۶۲۹۴۶۰۳۴

شماره درس

۱۸۹۱۲۰۹

■ دانستی های معلم

در کتاب های هنر دوره ی راهنمایی پیش حرفه ای با برخی از شیوه های چاپ دستی ، مانند چاپ انگشتی ، چاپ اشیای برجسته ، چاپ اشکال هندسی و ... آشنا شدیم . در این کتاب ، چندین روش چاپ با کمک عناصر طبیعی آموزش داده می شود . بسیاری از میوه ها و سبزیجات پس از برش مقطعی ، می توانند مانند یک مهر عمل کنند . با آغشته کردن آن ها به رنگ و چاپ روی کاغذ ، ما تصویری از شکل و بافت آن میوه خواهیم داشت . از انواع برگ گیاهان و پر پرندگان نیز می توان برای فعالیت چاپ استفاده کرد .

■ اهداف آموزشی

- ۱- آشنایی با عناصر طبیعی
- ۲- توانایی چاپ با برخی از عناصر طبیعی.

ساعت آموزش	نوع فعالیت	فضای آموزشی	ابزار و مواد
یک جلسه آموزشی برای هر درس	فردی - گروهی	کلاس	-مقاوا
			-رنگ های گواش
			-انواع برگ
			-پر و پیاز
			-پالت رنگ
			-قلم موی آبرنگ

■ فعالیت آماده سازی

- ۱- نمونه‌های آماده شده از انواع چاپ‌ها (برگ، پر و پیاز) را با خود به کلاس درس بیاورید.
- ۲- از دانش‌آموزان بپرسید که آیا می‌دانند این تصاویر چگونه ایجاد شده‌اند، تصویر چه چیزهایی هستند و ...

■ راهنمای تدریس

- ۱- درباره‌ی ویژگی‌های انواع میوه‌ها، برگ‌ها و پرها برای دانش‌آموزان صحبت کنید.
- ۲- برگ یا پر یا پیاز را در شکل و اندازه‌های متفاوت روی میز قرار دهید.
- ۳- از دانش‌آموزان بخواهید به مراحل چاپ توسط شما با دقت نگاه کرده، سپس هر کدام همان مرحله را تکرار کنند.
- ۴- در صورت نیاز می‌توانند کار خود را با قلم مو یا روان‌نویس تزیین و تکمیل کنند.

■ توصیه به معلم

- توجه داشته باشید که همه‌ی دانش‌آموزان مراحل چاپ را انجام دهند.
- در انتخاب برگ‌ها دقت کنید، برگ‌های دارای ضخامت و رگبرگ‌های برجسته بهتر هستند.
- به دانش‌آموزان تذکر دهید که اضافه‌ی رنگ را با یک کاغذ باطله بگیرند.
- استفاده از رنگ‌های نقره‌ای و طلایی بر روی مقواهای تیره، کار چاپ را بسیار زیباتر خواهد کرد.
- بهتر است از دانش‌آموزان بخواهید قبل از انجام چاپ بر روی مقوای اصلی چند بار فعالیت چاپ را بر روی کاغذ باطله انجام دهند تا به مهارت کافی دست پیدا کنند.
- نحوه‌ی صحیح استفاده و نگه‌داری از این کار را به دانش‌آموزان بیاموزید.
- از دانش‌آموزان بخواهید شناسنامه‌ی اثر (شامل؛ عنوان اثر، نام و نام خانوادگی دانش‌آموز و تاریخ انجام کار) را در پشت آن درج کنند.

چاپ اسفنجی (گل آفتاب گردان)

شماره صفحه

۱۶

شماره درس

۳

■ دانستنی های معلم

یکی از متداول ترین روش های چاپ استفاده از انواع مَهرهاست. بعضی از انواع مَهرها به صورت آماده یا سفارشی در بازار موجود هستند. گروهی هم مانند برگ ها یا میوه ها به صورت طبیعی مورد استفاده قرار می گیرند. ولی برای برخی استفاده های هنری می توانیم با شیوه های بسیار ساده مَهر بسازیم. در این درس با روش ساخت مَهر گل آفتابگردان به وسیله ی اسفنج آشنا خواهیم شد. از این مَهر در تهیه ی تابلو، تزئین دیوار و وسایل منزل می توان استفاده کرد.

■ اهداف آموزشی

- ۱- آشنایی با وسایل و ابزار
- ۳- توانایی ساخت یک مَهر ساده ی اسفنجی و چاپ با آن.

ابزار و مواد	فضای آموزشی	نوع فعالیت	ساعت آموزش
-اسفنج -رنگ گواش -طرح مورد نظر -قیچی -مداد -کاغذ یا مقوای سفید	کلاس	فردی- گروهی	یک جلسه آموزشی برای هر درس

■ فعالیت های آماده سازی

- ۱- نمونه هایی از چاپ با اسفنج را برای ارائه به دانش آموزان به کلاس بیاورید.
- ۲- از دانش آموزان بپرسید که آیا می دانند این تصاویر چگونه به وجود آمده اند.
- ۳- درباره ی ویژگی های چاپ با مَهر در کلاس گفت و گو کنید.
- ۴- دانش آموزان را برای شروع فعالیت چاپ با اسفنج آماده کنید.

■ راهنمای تدریس

- ۱- وسایل و ابزار مورد نیاز را روی میز در اختیار دانش آموزان قرار دهید.
- ۲- الگوی آماده ی گل آفتابگردان و برگ آن را در اختیار دانش آموزان بگذارید.
- ۳- از دانش آموزان بخواهید به مراحل انجام کار توسط شما (مطابق با مراحل کتاب) به دقت نگاه کرده، گام به گام آن را تکرار کنند.
- ۴- پس از ساخت و آماده سازی مَهر، از دانش آموزان بخواهید با آغشته کردن مَهر به رنگ گواش چاپ خود را انجام دهند.
- ۵- برای تکمیل تابلو، دانش آموزان را آزاد بگذارید. آن ها می توانند از آبرنگ، روان نویس یا چسب های اکلیلی برای تکمیل کار خود استفاده کنند.

■ توصیه به معلم

- الگوی گل را از قبل آماده کنید.
- هنگام چاپ به دانش آموزان توصیه کنید حتماً رنگ اضافی اسفنج را با کاغذ باطله بگیرند.
- هنگام چاپ به دانش آموزان توصیه کنید مَهر را روی کاغذ جا به جا نکنند.
- دانش آموزان مشکل دار را در بُرش اسفنج یاری دهید.
- نحوه ی استفاده ی صحیح و نگهداری از این اثر را به دانش آموزان بیاموزید.
- از دانش آموزان بخواهید شناسنامه ی اثر را در پشت کار درج کنند.

ساخت ماسک

شماره صفحه

۲۲

شماره درس

۵

■ دانستنی های معلم

امروزه در مدارس بیش تر فعالیت های آموزشی به وسیله بازی و نمایش آموزش داده می شوند و انواع ماسک از ضروری ترین ابزار هر نمایش به شمار می رود. در این درس با روشی ساده ساخت ماسک آموزش داده می شود. با ایجاد تغییراتی کوچک در ماسک می توان آن را به حیوانات مختلف، شخصیت های مرد، زن، پیر یا جوان و ... تبدیل کرد؛ به این ترتیب، هم فعالیتی مفرح در کلاس هنر انجام شده و هم برای بخش نمایش ماسک های مناسب تهیه شده است.

■ اهداف آموزشی

- ۱- آشنایی با وسایل و ابزار
- ۲- استفاده از مواد و وسایل دور ریختنی
- ۳- توانایی ساخت ماسک با بشقاب های کاغذی.

ساعت آموزش	نوع فعالیت	فضای آموزشی	ابزار و مواد
- یک جلسه ی آموزشی	فردی	- کلاس درس	- بشقاب یکبار مصرف کاغذی
			- کاغذهای تزئینی
			- چسب
			- قیچی
			- چسب های اکلیلی
			- الگوی مورد نظر

■ فعالیت های آماده سازی

- ۱- نمونه‌های متنوعی از ماسک های آماده به کلاس بیاورید.
- ۲- درباره‌ی موارد استفاده از این نوع ماسک ها در کلاس گفت و گو کنید (حتماً دانش آموزان را در بحث مشارکت بدهید).
- ۳- دانش آموزان را برای شروع فعالیت ساخت ماسک آماده کنید.

■ راهنمای تدریس

- ۱- مواد و ابزار مورد نیاز را روی میز در دسترس دانش آموزان قرار دهید.
- ۲- الگوی آماده ماسک را در اختیار دانش آموزان قرار دهید.
- ۳- از دانش آموزان بخواهید به مراحل ساخت ماسک توسط شما به دقت نگاه کنند و گام به گام مراحل را انجام بدهند.
- ۴- دانش آموزان را در نحوه‌ی تزیین ماسک خود آزاد بگذارید.

■ توصیه به معلم

- حتماً بکوشید از بشقاب‌های کاغذی استفاده کنید . بشقاب‌های پلاستیکی انعطاف پذیر نیستند و چسب‌های اکلیلی پس از خشک شدن از روی بشقاب جدا می شوند .
- دانش آموزان را در صورت نیاز در انجام فعالیت (خصوصاً برش با قیچی) یاری دهید.
- نحوه‌ی صحیح استفاده و نگهداری از این نوع ماسک را آموزش بدهید.
- محل چشم های ماسک را با توجه به اندازه‌ی فاصله چشم‌های هر فرد تعیین کنید.
- در مراسم و جشن‌ها می‌توانید از این ماسک‌ها استفاده کنید.

ساخت عروسک های تخم مرغی

شماره صفحه

۳۰

شماره درس

۸

■ دانستنی های معلم

طبق مطالعات انجام شده در زمینه‌ی سیر تکامل نقاشی کودکان، تمامی کودکان پس از گذر از مرحله‌ی خط خطی کردن و رسیدن به مرحله‌ی بازنمایی واقعی برای نشان دادن بسیاری از افراد، موجودات و اشیای پیرامون خود از شکل دایره استفاده می‌کنند؛ به نحوی که بیننده می‌تواند همه‌ی آن‌ها را بازشناسی کند.

همین امر در ساخت کار دستی نیز می‌تواند صادق باشد. ما با داشتن یک حجم کروی یا تخم مرغی شکل می‌توانیم شکل حیوانات یا انسان را بازسازی کنیم.

در این درس، ساخت عروسک بره را با استفاده از تخم مرغ پلاستیکی آموزش می‌دهیم.

■ اهداف آموزشی

- ۱- استفاده از مواد و وسایل دور ریختنی
- ۲- آشنایی با چگونگی ساخت پوشش حیوانات
- ۳- توانایی ساخت یک عروسک به وسیله‌ی شیء تخم مرغی شکل.

ساعت آموزش	نوع فعالیت	فضای آموزشی	ابزار و مواد
یک جلسه‌ی آموزشی	فردی - گروهی	کلاس	- تخم مرغ پلاستیکی
			- گوش پاک کن
			- چسب
			- مقوای مشکی
			- قیچی
			- الگوی آماده دست، پا و گوش ها
			- قلم موی آبرنگ

■ فعالیت های آماده سازی

- ۱- نمونه هایی از حیوانات ساخته شده با تخم مرغ پلاستیکی را برای ارائه به دانش آموزان با خود به کلاس درس بیاورید.
- ۲- در مورد این عروسک ها با دانش آموزان گفت و گو کنید.
- ۳- از دانش آموزان بخواهید بگویند که چه حیوانات دیگری را می توانند بسازند و چگونه.
- ۴- دانش آموزان را برای شروع فعالیت ساخت عروسک بره آماده کنید.

■ راهنمای تدریس

- ۱- ابزار و مواد مورد نیاز ساخت عروسک را روی میز در اختیار دانش آموزان قرار دهید.
- ۲- از دانش آموزان بخواهید به مراحل ساخت عروسک توسط شما خوب دقت کنند و گام به گام آن را انجام دهند.
- ۳- در حین انجام هر مرحله بر نحوه ی ساخت و کار دانش آموزان نظارت داشته باشید.
- ۴- از این تخم مرغ ها می توان در سفره ی هفت سین استفاده کرد.

■ توصیه به معلم

- ۱- از دانش آموزان بخواهید ابتدا مقواهای مربوط به دست و پا را لوله کنند و چسب بزنند.
- ۲- از دانش آموزان بخواهید برای جدا کردن پنبه های گوش پاک کن بهتر است با قیچی قسمت پنبه ای سر گوش پاک کن را جدا کنید.
- ۳- برای چشم بره نیز می توانند از چشم های آماده عروسک یا از مهره و منجوق استفاده کنند.

کارت تبریک طرح موزائیک

شماره صفحه

۴۲

شماره درس

۱۱

■ دانستنی های معلم

امروزه برای کودکان و نوجوانان بازی های فکری و آموزشی متعددی طراحی می شود. یکی از بهترین این بازی ها، انواع پازل یا به عبارتی، جور چین ها هستند. این بازی های جور کردنی از ساده ترین آن که دو قسمتی است تا پیچیده ترین آن در بازار موجود است.

در این درس ها با شیوه ای ساده، ساخت پازل را تجربه می کنیم و سپس با چسباندن آن بر روی مقوا، به ساخت یک کارت تبریک زیبا می رسیم. در این درس، توجه به این نکته حائز اهمیت است که یک تصویر پس از خرد شدن به قطعات کوچک تر، حتی اگر با فاصله هم کنار هم چیده شوند، کلیت خود را از دست نمی دهند و قابل تشخیص خواهند بود.

■ اهداف آموزشی

- ۱- افزایش توانایی برش در قطعات کوچک
- ۲- تهیه ی تصاویر با استفاده از روش موزائیک
- ۳- توانایی ساخت یک کارت تبریک.

ساعت آموزش	نوع فعالیت	فضای آموزشی	ابزار و مواد
یک جلسه آموزشی	فردی	کلاس درس	-بریده تصاویر مجله ها
			-چسب
			-قیچی
			-خط کش
			-مقوا
			-مداد

■ فعالیت های آماده سازی

- ۱- نمونه های آماده‌ای از کارت تبریک و تابلو که با شیوه‌ی موزائیک ساخته شده باشد، برای ارائه به دانش‌آموزان با خود به کلاس بیاورید.
- ۲- درباره‌ی موارد استفاده از این روش در کلاس گفت و گو کنید.
- ۳- دانش‌آموزان را برای شروع فعالیت تهیه‌ی کارت تبریک با شیوه‌ی موزائیک آماده کنید.

راهنمای تدریس

- ۱- مجله‌های مّصّور را در اختیار دانش‌آموزان قرار دهید و از آنان بخواهید تصویر دلخواه خود را با سایز مناسب انتخاب کرده و با قیچی به دقت آن را جدا کنند.
- ۲- مقوا، قیچی، چسب، خط‌کش و... را در اختیار دانش‌آموزان قرار دهید.
- ۳- از دانش‌آموزان بخواهید به مراحل اجرای کار توسط شما به دقت نگاه کرده، سپس گام به گام هر مرحله را تکرار کنند.
- ۴- دانش‌آموزان را در تزیین نهایی کارت تبریک خود آزاد بگذارید.

توصیه به معلم

- دانش‌آموزان را در انتخاب تصویر از مجله‌ها یاری کنید (بهبتر است تصویر درشت و ساده باشد). تصاویر ریز و پیچیده در هنگام برش زدن و چسباندن دچار مشکل می‌شود.
- دانش‌آموزان را در جدول بندی و خط‌کشی تصویر یاری دهید.
- در کتاب درسی جدول بندی روی تصویر انجام شده است و این امر به دلیل زیبایی و گویایی تصویر بوده است. دانش‌آموزان می‌توانند پشت تصویر را خط‌کشی کرده، قبل از برش زدن خانه‌ها را شماره گذاری کنند تا چسباندن آن‌ها با سرعت بیش‌تری انجام شود.
- هنگام چسباندن تصویر نیز دقت کنند بین قطعات فاصله‌های منظم و یکسانی وجود داشته باشد.
- از این کارت‌های تبریک در مناسبت‌ها و مراسم مدرسه استفاده کنید. استفاده از دست ساخته‌های دانش‌آموزان به آنان اعتماد به نفس می‌بخشد.

ساخت کاغذ ابر و باد

شماره صفحه

۵۰

شماره درس

۱۴

■ دانستنی های معلم

در کتاب های دوره ی راهنمایی تحصیلی پیش حرفه ای « چاپ های تصادفی » و ویژگی های آن را بررسی کردیم. در این درس، فنی (تکنیکی) دیگر از چاپ تصادفی را با نام ساخت کاغذ ابر و باد آموزش می دهیم. با این روش، کاغذهای رنگین و برآقی به دست می آید که از آن در تهیه ی انواع تابلو، کارت تبریک و ... می توان استفاده کرد.

■ اهداف آموزشی

- ۱- انجام چاپ تصادفی با استفاده از چسب چوب، رنگ و کاغذ
- ۲- توانایی ساخت کاغذ ابر و باد

ابزار و مواد	فضای آموزشی	نوع فعالیت	ساعت آموزش
چسب چوب	کلاس	فردی	یک جلسه آموزشی
-رنگ های گواش			
-کاغذ کاهی یا کاغذ A۴			
-سینی مسطح			
-قلم موی آبرنگ			
-شانه ی دندان درشت یا یک قطعه چوب			

■ فعالیت های آماده سازی

- ۱- نمونه های متنوعی از کاغذهای ابر و باد را برای ارائه به دانش آموزان با خود به کلاس بیاورید.
- ۲- از دانش آموزان بپرسید که آیا تا به حال چنین کاغذهایی دیده اند و کجا، و آیا می دانند این کاغذها چگونه ساخته شده اند.
- ۳- درباره ی موارد استفاده از این نوع کاغذ در کلاس گفت و گو کنید.
- ۴- دانش آموزان را برای شروع فعالیت ساخت کاغذ ابر و باد آماده کنید.

■ راهنمای تدریس

- ۱- مواد و ابزار مورد نیاز را روی میز در دسترس دانش آموزان قرار دهید.
- ۲- در اختیار هر دانش آموز یک برگ کاغذ کاهی و آب خشک کن در سایز A۴ قرار دهید.
- ۳- از دانش آموزان بخواهید به مراحل انجام کار توسط شما با دقت نگاه کنند.
- ۴- پس از پایان کار به وسیله ی شما، از دانش آموزان بخواهید یک به یک زیر نظر شما چسب چوب را رقیق کنند و در سینی بریزند. رنگ های گواش را نیز هر دانش آموز به میل خود انتخاب کند و داخل چسب چوب بریزد و کاغذ خود را پس از رنگین شدن در جای مناسب جهت خشک شدن قرار دهد.
- ۵- پس از خشک شدن کارها، هر دانش آموز در صورت نیاز کاغذ خود را زیر نظارت مربی اتو بزند.

■ توصیه به معلم

- انجام این فعالیت بهتر است انفرادی و زیر نظر مربی انجام پذیرد.
- از دانش آموزان بخواهید هنگام مخلوط کردن رنگ با چسب دقت داشته باشند که هم زدن زیاد رنگ باعث از بین رفتن خطوط و نقوش نشود.
- هنگام بلند کردن کاغذ از روی رنگ نیز، اجازه بدهند اضافی رنگ و چسب از روی کاغذ بریزد، چرا که شوره کردن رنگ باعث ایجاد نقش های زیبایی می شود.
- کاغذها را نیز پس از خشک شدن و اتو خوردن، دسته بندی کرده، در محلی مناسب نگهداری کنند تا در درس ها و جلسات آینده از آن ها استفاده شود.

تابلوی منظره (کاغذ ابرو باد)

■ دانستنی های معلم

ساخت تابلو به وسیله ی فن (تکنیک) کلاژ فعالیتی ساده به شمار می رود ولی این امر بسیار مهم است که بتوانیم در پس این فعالیت ساده، دید زیبایی شناسی دانش آموزان را پرورش دهیم. یکی از راه های پرورش این حس زیبایی شناسی، مشاهده ی آثار متعدد در این زمینه است. همچنین، تمرین و تکرار این فعالیت توسط دانش آموزان بسیار مفید است. در این درس با استفاده از کاغذهای ساخته شده در درس شماره ی ۱۴ مبادرت به ساخت تابلو خواهیم کرد.

■ اهداف آموزشی

- ۱- آشنایی با کلاژ
- ۲- توانایی ساختن یک تابلوی کلاژ با استفاده از کاغذهای ابرو و باد.

ساعت آموزش	نوع فعالیت	فضای آموزشی	ابزار و مواد
یک جلسه ی آموزشی	فردی - گروهی	کلاس درس یا کارگاه هنر	- کاغذهای ابرو و باد در رنگ های متفاوت
			- چسب
			- قیچی
			- مقوای ساده
			- قلم موی آبرنگ و گواش

■ فعالیت های آماده سازی

- ۱- چندین تابلو یا کارت تبریک ساخته شده به وسیله ی کلاژ کاغذهای ابر و باد را با خود به کلاس درس بیاورید.
- ۲- از دانش آموزان بپرسید که آیا می دانند این تابلوها با چه کاغذهایی ساخته شده است.
- ۳- درباره ی موارد استفاده از این فن در کلاس گفت و گو کنید.
- ۴- دانش آموزان را برای شروع فعالیت کلاژ آماده کنید.

■ راهنمای تدریس

- ۱- انواع کاغذهای ابر و باد ساخته شده در درس ۱۴ را روی میز در دسترس دانش آموزان قرار دهید.
- ۲- ابزار و مواد دیگر چون قیچی، چسب و مقوای سفید را نیز روی میز قرار دهید.
- ۳- به همراه دانش آموزان کاغذها را بررسی کنید و از دانش آموزان بخواهید بگویند که هر کدام از کاغذها چه بخشی از یک تابلو را می توانند تشکیل بدهند.
- ۴- با کمک و نظر دانش آموزان ساخت یک تابلو را به پایان برسانید.
- ۵- سپس از دانش آموزان بخواهید هر یک با میل و سلیقه ی خود یک تابلو کلاژ را بسازند.

■ توصیه به معلم

- حتماً توصیه کنید که برای چسباندن قطعات از بزرگ ترین قطعه شروع کنند تا به کوچک ترین قطعه برسند (برای مثال، اول قطعات زمین و آسمان را بچسبانند).
- ایده های دانش آموزان را بشنوید و در صورت نیاز ایده های آنان را اصلاح و تکمیل کنید.
- بسیار زیبا خواهد بود اگر به جای قیچی کردن قطعات کاغذ، آن ها را با دست پاره کنند و برش دهند.
- به این ترتیب، در محل های پاره شدن، بافت زیبایی به وجود می آید و کار طبیعی تر جلوه می کند.
- دانش آموزان دارای مشکلات حرکتی را در انجام این فعالیت یاری بدهید.
- نحوه ی صحیح استفاده و نگه داری از این اثر را آموزش بدهید.
- از دانش آموزان بخواهید شناسنامه ی اثر را در پشت هر کار درج کنند.

چاپ با سیب زمینی چاپ روی پارچه

شماره صفحه

۶۸۵۴

شماره درس

۲۱۹۱۵

■ دانستنی های معلم

سیب زمینی به دلیل جنس و بافت اسفنجی که دارد، بهترین انتخاب برای چاپ دستی است. با برش دادن یک سیب زمینی متوسط، سطح صاف و یکدستی در اختیار شما قرار می گیرد که می توانید هر گونه طرحی را روی آن منتقل کرده، برش بزنید و مانند یک مهر دست ساز از آن استفاده کنید. این مهر را می توانید برای چند روز در کیسه پلاستیکی و داخل یخچال نگهداری کنید. هم چنین، از این مهر به همراه رنگ های اکرولیک می توان برای چاپ روی پارچه استفاده کرد.

■ اهداف آموزشی

- ۱- توانایی ساخت مهر با استفاده از سیب زمینی
- ۲- توانایی استفاده از رنگ گواش یا اکرولیک در چاپ با مهر سیب زمینی
- ۳- توانایی تزیین پارچه و پوشاک با استفاده از چاپ.

ابزار و مواد	فضای آموزشی	نوع فعالیت	ساعت آموزش
-سیب زمینی -طرح مورد نظر -چاقوی تیز -مداد -رنگ های گواش -رنگ های اکرولیک -مقوا -قلم مو -پالت -بلوز یا جوراب ساده	کلاس درس - محیط اطراف کلاس	فردی - گروهی	یک جلسه ی آموزش برای هر درس

■ فعالیت های آماده سازی

- ۱- نمونه هایی از چاپ مُهر سیب زمینی بر روی مقوا یا نمونه هایی از بلوز یا پارچه های چاپ شده توسط مُهر سیب زمینی را برای ارائه به دانش آموزان با خود به کلاس بیاورید.
- ۲- از دانش آموزان بپرسید که آیا قبلاً با استفاده از سیب زمینی مهر ساخته اند و نیز چه استفاده ای از آن کرده اند.
- ۴- درباره ی نحوه ی استفاده از این مُهر و موارد استفاده از آن، هم چنین موارد استفاده ی چاپ روی پارچه در کلاس گفت و گو کنید.
- ۵- درباره ی ویژگی های رنگ های اکرولیک و موارد استفاده از آن در کلاس گفت و گو کنید.
- ۶- دانش آموزان را برای شروع فعالیت ساخت مُهر سیب زمینی یا چاپ بر روی پارچه آماده کنید.

■ راهنمای تدریس

الف- چاپ با سیب زمینی:

- تعدادی سیب زمینی متوسط شسته شده را به همراه دیگر وسایل لازم روی میز در دسترس دانش آموزان قرار دهید.
- با هم فکری دانش آموزان چند طرح ساده را برای انتقال بر روی سیب زمینی ها انتخاب کنید. (مانند گل، قلب، ستاره و...).
- سیب زمینی ها را بسیار صاف و دقیق از وسط برش بزنید، سپس از دانش آموزان بخواهید طرح مورد نظر را به وسیله ی کاربن بر روی سیب زمینی انتقال دهند.
- دانش آموزان را در برش طرح و جدا کردن بخش های اضافی سیب زمینی یاری دهید.
- رنگ گواش را در پالت بگذارید، به مقدار کافی آن را رقیق کنند و از دانش آموزان

بخواهید با آغشته کردن مهر به رنگ، فعالیت چاپ را انجام دهند.
- دانش آموزان را در تکمیل و تزیین کار خود آزاد بگذارید.

ب- چاپ روی پارچه :

- ۱- سطح میز را با روزنامه بپوشانید.
- ۲- رنگ های اکرولیک، پالت و پارچه یا لباس مورد نظر را روی میز در دسترس دانش آموزان قرار دهید.
- ۳- رنگ اکرولیک مورد نظر را با کمی آب رقیق کنید و از دانش آموزان بخواهید قسمت مورد نظر خود را روی پارچه چاپ بزنند.
- ۴- از دانش آموزان بخواهید با رنگ های اکرولیک و قلم موی آبرنگ برخی تزیینات پایانی را روی پارچه یا لباس خود انجام دهند.
- ۵- پس از خشک شدن رنگ روی پارچه، آن را با اتو (با درجه‌ی متوسط) حرارت دهند تا رنگ ثابت شود.

■ توصیه به معلم

- از دانش آموزان بخواهید هنگام چاپ با سیب زمینی پس از آغشته کردن به رنگ حتماً رنگ اضافی را بر روی کاغذ باطله بگیرند.
- از این نوع چاپ برای تهیه‌ی کاغذ بسته بندی، کارت تبریک، تابلو یا حاشیه‌ی روزنامه‌ی دیواری می‌توانند استفاده کنند.
- چاپ با سیب زمینی را به صورت چند رنگ نیز می‌توانند تجربه کنند.
- هنگام استفاده از رنگ های اکرولیک، غلظت رنگ را نوع پارچه تعیین می‌کند. در پارچه‌های نخی و پنبه‌ای از رنگ با غلظت بالا (حتی بدون افزودن آب) استفاده کنید. اما برای پارچه‌هایی که در صدی مواد نایلونی دارند، می‌توان رنگ را کمی رقیق تر مورد استفاده قرار داد.
- از دانش آموزان بخواهید هنگام چاپ روی پارچه حتماً زیر محل چاپ را با روزنامه یا کاغذ باطله بپوشانند تا رنگ به قسمت های دیگر پارچه نفوذ نکند.

نقاشی روی پارچه

شماره صفحه

۷۴

شماره درس

۲۴

■ دانستنی های معلم

در درس شماره ۲۱، چاپ روی پارچه به وسیله رنگ آکرولیک را بررسی کردیم. در این درس، رنگ آمیزی و نقاشی بر روی پارچه را به وسیله قلم موی آبرنگ و رنگ آکرولیک تجربه می کنیم. کار کردن با رنگ های آکرولیک بسیار ساده است. حلال این رنگ ها آب است و تثبیت کننده آن حرارت (اتو زدن) است. موارد استفاده از نقاشی روی پارچه نیز می تواند بسیار متنوع باشد. دانش آموزان به انتخاب خود از لباس و روسری گرفته تا رومیزی، سجاده، سرویس آشپزخانه و... را می توانند با این شیوه نقاشی و رنگ آمیزی کنند و از نتیجه ی آن لذت ببرند.

■ اهداف آموزشی

- ۱- شناخت رنگ های اکرولیک
- ۲- توانایی رنگ آمیزی با رنگ های اکرولیک بر روی پارچه.

ساعت آموزش	نوع فعالیت	فضای آموزشی	ابزار و مواد
یک جلسه ی آموزشی	فردی - گروهی	کلاس درس یا کارگاه هنر	- رنگ های اکرولیک
			- قلم مو در چند سایز
			- پالت
			- کاغذ کپی
			- پارچه مناسب
			- نقشه مناسب
			- اتو

■ فعالیت های آماده سازی

- ۱- چند نمونه از نقاشی های روی پارچه را برای ارائه به دانش آموزان با خود به کلاس درس بیاورید.
- ۲- درباره ی موارد استفاده از این شیوه ی رنگ آمیزی روی پارچه در کلاس گفت و گو کنید.
- ۳- دانش آموزان را برای شروع فعالیت نقاشی روی پارچه آماده کنید.

■ راهنمای تدریس

- ۱- سطح میز را با روزنامه بپوشانید.
- ۲- وسایل و ابزار مورد نیاز را روی میز در دسترس دانش آموزان قرار دهید.
- ۳- از دانش آموزان بخواهید نقشه ی دلخواه خود را به وسیله ی کاربن بر روی پارچه منتقل کنند.
- ۴- از دانش آموزان بخواهید رنگ مناسب را با چند قطره آب کمی رقیق کنند و سپس به وسیله ی قلم مو شروع به رنگ آمیزی طرح روی پارچه کنند.
- ۵- در پایان، با رنگی متضاد می توانند نقاشی خود را به دقت دور گیری کنند.
- ۶- پس از اطمینان از خشک شدن کامل رنگ، با قرار دادن پارچه ی تمیز روی آن، کار خود را اتو بزنند تا رنگ ثابت شود.

■ توصیه به معلم

- در انتخاب نقشه‌ی مورد نظر، دانش آموزان را یاری دهید. بهتر است نقشه ساده و تقریباً درشت باشد.
- هنگام رنگ آمیزی حتماً زیر قسمتی که قرار است رنگ زده شود، کاغذ باطله بگذارند تا از نفوذ رنگ به سایر قسمت های پارچه جلوگیری شود.
- میزان غلظت رنگ را با توجه به نوع پارچه تعیین می شود. برای پارچه های پنبه‌ای و نخی، رنگ با غلظت بالا مناسب است و برای پارچه های دارای مواد نایلونی از رنگ کمی رقیق تر استفاده می شود.
- دانش آموزان می توانند برای رنگ آمیزی طرح خود از دو یا چند رنگ استفاده کنند و بهتر است این کار را تا زمانی انجام دهند که هنوز رنگ اول خشک نشده باشد.
- به دانش آموزان تذکر بدهید که هنگام رنگ آمیزی دقت کنند تا رنگ از خطوط نقشه خارج نشود.
- احتمال دارد کشیدن خطوط پیرامونی طرح (دورگیری) برای دانش آموزان مشکل باشد. آن‌ها را در این کار یاری دهید.
- به دانش آموزان توصیه کنید پس از پایان رنگ آمیزی، حدود ۱۵ الی ۲۰ دقیقه فرصت دهند تا کار خشک شود. تا قبل از این زمان، پارچه را جابه‌جا نکنند؛ چرا که ممکن است رنگ به قسمت‌های دیگر پارچه سرایت کند.

کاردستی و چاپ

سال دوم
متوسطه‌ی حرفه‌ای

ساخت پاکت با قفل گل شبدر

شماره صفحه

۱۲

شماره درس

۲

■ دانستنی های معلم

این نوع پاکت نمونه ای از فعالیت « کاغذ و برش » و « کاغذ و تا » است .
 مراحل تهیه این کار دستی اگر صحیح و بادقت انجام پذیرد، در نهایت پاکتی
 زیبا ساخته می شود که برای قرار دادن هدایای کوچک و نامه بسیار مناسب است .

■ اهداف آموزشی

- ۱- آشنایی با روش انتقال نقشه
- ۲- افزایش مهارت برش و تا زدن
- ۳- توانایی ساخت یک پاکت کاغذی فانتزی

ابزار و مواد	فضای آموزشی	نوع فعالیت	ساعت آموزش
- کاغذ رنگی - کاغذ کاربن - مداد - قیچی - طرح مورد نظر	کلاس درس	فردی	یک جلسه آموزشی

■ فعالیت های آماده سازی

- ۱- نمونه های آماده ای از این نوع پاکت را در طرح و اندازه های متفاوت برای ارائه به دانش آموزان با خود به کلاس بیاورید.
- ۲- درباره ی موارد استفاده از این کار دستی در کلاس گفت و گو کنید.
- ۳- دانش آموزان را برای شروع تمرین های برش کاغذ و ساخت پاکت آماده کنید.

■ راهنمای تدریس

- ۱- مواد و ابزار مورد نیاز را روی میز در اختیار دانش آموزان قرار دهید.
- ۲- از دانش آموزان بخواهید دستورالعمل کتاب را با راهنمایی و کمک شما، گام به گام انجام دهند.
- ۳- از دانش آموزان بخواهید هر یک، نقشه ی پاکت نامه را بر روی کاغذ رنگی خود منتقل کرده و سپس با دقت برش بزنند.
- ۴- از دانش آموزان بخواهید کاغذ خود را از روی خطوط نقطه چین به طرف داخل تا بزنند.
- ۵- از دانش آموزان بخواهید لبه های پاکت را بر اساس ترتیبی که در کتاب درسی آمده است، داخل هم قرار دهند تا قفل پاکت به صورت گل نمایان شود.

■ توصیه به معلم

- قبل از شروع کلاس، الگوی پاکت را از جنس مقوای سخت تهیه کنید (به تعداد کافی) و در اختیار دانش آموزان قرار دهید. این کار موجب صرفه جویی در وقت شده و نیز انتقال نقشه بر روی کاغذ رنگی برای دانش آموزان، با این الگوی آماده بسیار آسان می شود.
- دانش آموزان دارای مشکلات حرکتی را در این فعالیت یاری دهید.
- دانش آموزان را ترغیب کنید که این فعالیت را بر روی کاغذهای نقش دار و اندازه های متفاوت تجربه کنند.
- از این پاکت ها در مراسم مختلف استفاده کنید (جشن دانش آموز، روز معلم، شب یلدا، عید نوروز و ...).

ساخت پاکت با قفل گل شبدر

■ دانستنی های معلم

در سال های گذشته با بسیاری از روش های چاپ آشنا شدید. این درس نیز به بررسی یکی از روش های چاپ به نام رنگ افشانی می پردازد. در این روش با قرار دادن هر گونه شیء تقریباً مسطحی بر روی کاغذ و سپس پاشیدن رنگ بر سطح کاغذ، تصویر آن شیء را بر روی کاغذ ایجاد خواهیم کرد. انتخاب برگ های طبیعی با اشکال مختلف برای این فعالیت به این دلیل است که اولاً دانش آموزان به محیط پیرامون زندگی خود توجه کنند و با یکی از پدیده های طبیعی آشنا شوند و دوم این که انتخاب برگ به لحاظ بصری نتیجه ای زیبا به دست خواهد داد.

■ اهداف آموزشی

- ۱- آشنایی با محیط پیرامون زندگی و پدیده های طبیعی
- ۲- آشنایی با روش رنگ افشانی
- ۳- توانایی انجام چاپ با روش رنگ افشانی.

ساعت آموزش	نوع فعالیت	فضای آموزشی	ابزار و مواد
یک جلسه آموزشی	فردی - گروهی	پارک - حیاط مدرسه - کلاس	- مقوا در اندازه دلخواه
			- رنگ های گواش
			- برگ های طبیعی در شکل و اندازه های متفاوت
			- مسواک
			- روزنامه

■ فعالیت های آماده سازی

- ۱ - چند نمونه از تابلو های آماده شده با روش چاپ رنگ افشانی را برای ارائه به دانش آموزان با خود به کلاس بیاورید.
- ۲ - درباره ی این شیوه از چاپ و موارد استفاده ی آن در کلاس گفت و گو کنید.
- ۳ - این روش از چاپ را با سکه ، کلید ، بریده های کاغذ و ... تمرین کنید.
- ۴ - دانش آموزان را برای چاپ نهایی با برگ آماده کنید.

■ راهنمای تدریس

- ۱ - مواد و ابزار مورد نیاز را در اختیار دانش آموزان قرار دهید.
- ۲ - از دانش آموزان بخواهید، دستورالعمل کتاب را به کمک و راهنمایی شما، گام به گام انجام دهند.

■ توصیه به معلم

- برای انتخاب برگ ها بهتر است به همراه دانش آموزان به حیاط مدرسه یا یک پارک در نزدیکی مدرسه بروید . توجه دانش آموزان را به شکل و اندازه و هم چنین ضخامت برگ ها جلب کنید و از آنان بخواهید که برگ های سالم ، زیبا و متفاوتی را انتخاب کرده ، بدون آسیب زدن به گیاه ، آن برگ ها را جدا کنند و در داخل یک کیسه ی نایلونی قرار دهند . سپس بخواهید که برگ ها را به آهستگی با آب سرد بشویند ، سپس خشک کنند .
- توجه به مسائل بهداشتی و زیست محیطی در کنار آموزش هنر در واقع یک آموزش چند بعدی را برای دانش آموزان ما تدارک می بیند .
- از دانش آموزان بخواهید که بر روی مقوای خود از چند نوع برگ با شکل و اندازه ی متفاوت استفاده کنند .
- رقیق کردن رنگ های گواش را با همکاری دانش آموزان انجام دهید تا از نزدیک ، میزان غلظت مناسب رنگ را تجربه کنند .
- برای جلوگیری از بی نظمی و هرج و مرج توصیه می شود دانش آموزان دو نفر دو نفر زیر نظر مربی کار را اجرا کنند .
- با انتخاب رنگ های خاص و شکل برگ ها می توانید هر تابلو را به صورت نمادی از یک فصل تصویر کنید
- با قاب کردن (پاسپار تو) هر اثر می توانید بر زیبایی آن بیفزایید .

چاپ با اسکاچ ظرف شویی

شماره صفحه

۳۰

شماره درس

۸

■ دانستی های معلم

یکی از اهداف فعالیت چاپ، آشنایی دانش آموزان با انواع بافت است. هر نوع وسیله ای در هنگام چاپ اثری خاص از خود به جا می گذارد؛ برای مثال، استفاده از اسفنج بافتی ریز و متراکم را ایجاد می کند که تقریباً شبیه به رنگ آمیزی یک سطح با قلم موسست و یاد آور سطوح نرم است در حالی که چاپ با قطعه ای از یونولیت بافتی زبر و با تراکم کم ایجاد می کند و یاد آور سطوح زبر چون پوست درختان است.

می بینیم که آموزش انواع بافت، دانش آموزان را به محیط اطراف خود دقیق می سازد و هم چنین، آن ها را با مفاهیم طبیعت آشنا می سازد. اسکاچ ظرف شویی یکی از وسایل در دسترس است که به راحتی می توان از آن مهتری برای چاپ ساخت و بافتی جدید را تجربه کرد.

■ اهداف آموزشی

- ۱- آشنایی با روش رنگ افشانی
- ۲- توانایی ساخت مَهر با اسکاچ ظرف شویی و انجام فعالیت چاپ با آن
- ۳- ایجاد بافت (چاپ) با مَهر از جنس اسکاچ ظرف شویی.

ابزار و مواد	فضای آموزشی	نوع فعالیت	ساعت آموزش
- مقوا	کلاس درس	فردی	یک جلسه آموزشی
- رنگ های گواش (نقره ای و طلایی)			
- قلم مو			
- پالت			
- مسواک			
- اسکاچ ظرف شویی			
- قیچی			
- چسب			
- یونولیت			

■ فعالیت های آماده سازی

- ۱- نمونه هایی آماده از چاپ با اسکاچ را برای ارائه به دانش آموزان به کلاس بیاورید.
- ۲- درباره ی انواع بافت ها و ویژگی های آن ها با دانش آموزان گفت و گو کنید (خصوصاً بافتی که از چاپ اسکاچ به دست می آید).
- ۳- چاپ با اسکاچ را در اشکال متفاوت و بر روی زمینه ی ساده تمرین کنید (مانند چاپ چند شکل مربع یا مربع مستطیل).
- ۴- دانش آموزان را برای فعالیت چاپ با اسکاچ آماده کنید.

■ راهنمای تدریس

- ۱- مواد و ابزار را روی میز در دسترس دانش آموزان قرار دهید.
- ۲- از دانش آموزان بخواهید دستورالعمل کتاب را با راهنمایی و کمک شما، گام به گام انجام دهند.

■ توصیه به معلم

- دقت داشته باشید همه دانش آموزان به فراخور توانایی خود در این فعالیت شرکت داشته باشند. (حتی اگر در حد چسباندن قطعه‌ی اسکاچ بر روی یونولیت باشد).
- دانش آموزان با مشکلات حرکتی را در اجرای این فعالیت یاری دهید.
- بهتر است مراحل رنگ افشانی تک تک و با نظارت مربی صورت پذیرد.
- این فعالیت را می‌توانید بر روی مقوای بزرگ و به صورت گروهی اجرا کنید.
- بهتر است آثار ایجاد شده را با مقوای رنگی متناسب قاب کنید.

– ساخت تابلوی موزائیک

– ساخت تابلوی چهار فصل (الف و ب)

شماره صفحه

۴۴ و ۳۴، ۲۴

شماره درس

۱۲ و ۹، ۶

■ دانستنی های معلم

هنر موزائیک یکی از قدیمی ترین شیوه های اجرای آثار تجسمی است که طرفداران خاص خود را دارد. این هنر با مواد بسیار گوناگون قابلیت اجرا دارد؛ از جمله قطعات کوچک سرامیک، خرده های کاشی، شیشه های رنگی، انواع سنگ، چوب، کاغذ و ... .

برای اجرای این هنر، ابتدا طرح اصلی بر روی زمینه یا بوم انتقال پیدا می کند. سپس هر قسمت از طرح را با قطعات کوچک از ماده ی انتخابی (مثلاً سرامیک) پوشانده می شود.

در این قسمت، ۳ درس از کتاب حاضر بررسی می شود؛ ابتدا، درس ساخت تابلوی موزائیک با استفاده از خرده شیشه های رنگی و سپس تهیه ی تابلوی چهار فصل با روش موزائیک که مشتمل بر دو درس است.

■ اهداف آموزشی

- ۱- آشنایی با مواد
- ۲- شناخت رنگ های غالب در هر فصل
- ۳- توانایی ساخت تابلو با روش موزائیک

ساعت آموزش	نوع فعالیت	فضای آموزشی	ابزار و مواد
یک جلسه آموزشی برای هر درس	گروهی	کلاس درس	- شیشه های شکسته و خرد شده در رنگ های متفاوت
			- فیبر یا تخته ۳ لایه در اندازه ی A۴
			- چسب مایع یا حرارتی
			- مداد
			- کاربن
			- طرح ماهی و جلبک

■ فعالیت های آماده سازی

- ۱- در صورت امکان، نمونه آماده ایی از تابلوی موازئیک با روش خرد شده شیشه های رنگی را برای ارائه به دانش آموزان با خود به کلاس بیاورید.
- ۲- درباره ی نحوه ی تهیه و استفاده از خرد شده شیشه های رنگی در کلاس گفت و گو کنید.
- ۳- هنر موازئیک را با زبان ساده برای دانش آموزان توضیح دهید.
- ۴- درباره ی دروس سال های قبل که با روش موازئیک انجام شده بود، گفت و گو کنید.
- ۵- دانش آموزان را برای شروع فعالیت آماده کنید.

■ راهنمای تدریس (درس ششم)

- ۱- دانش آموزان را به گروه های ۲ یا ۳ نفره تقسیم کنید.
- ۲- از گروه ها بخواهید نقشه ی مورد نظر را با کاربن بر روی فیبر یا تخته سه لایه منتقل کنند.
- ۳- از گروه ها بخواهید هر قسمت از نقشه را با خرد شده شیشه ی مناسب همان قسمت به وسیله ی چسب بچسبانند.

ابزار و مواد	فضای آموزشی	نوع فعالیت	ساعت آموزش
- رنگ های گواش	کلاس درس	فردی - گروهی	یک جلسه آموزشی
- مقوای گلاسه			
- روزنامه			
- خط کش			
- قیچی			
- چسب			
- مقوای ساده (اشتباه)			

■ فعالیت های آماده سازی مربوط به درس های نهم و دوازدهم

- ۱- نمونه های آماده شده ای از تابلوهای چهار فصل را برای ارائه به دانش آموزان با خود به کلاس بیاورید.
- ۲- درباره ی رنگ های غالب هر فصل در کلاس بحث و گفت و گو کنید (برای مثال از دانش آموزان بپرسید که چه رنگ هایی آن ها را به یاد بهار می اندازد).
- ۳- از دانش آموزان بخواهید فصل مورد نظر خود را انتخاب کنند و رنگ های آن را بگویند.
- ۴- از دانش آموزان بخواهید تک به تک و با نظارت مربی این فعالیت را انجام دهند.
- ۵- از دانش آموزان بخواهید اسامی خود را در گوشه ی کار بنویسند و کاغذها را در محلی مسطح قرار دهند تا خشک شود.
- ۶- از این کاغذها به خوبی نگهداری شود تا در جلسه ی آینده مورد استفاده قرار گیرد.

■ راهنمای تدریس (درس های ۹ و ۱۲)

- ۱- دانش آموزان را یاری دهید تا با دقت بتوانند پشت کاغذهای رنگی خود را به وسیله ی مداد و خط کش شطرنجی کنند.
- ۲- از دانش آموزان بخواهید همه ی خطوط کشیده شده را با دقت برش بزنند.
- ۳- از دانش آموزان بخواهید داخل مقوای خود یک کادر ۲۰×۱۵ سانتی متر رسم کنند.
- ۴- از دانش آموزان بخواهید با استفاده از چسب مایع مربع های کوچک بریده شده را یک

به یک و به طور منظم داخل کادر بچسبانند.
۵- از دانش آموزان بخواهید فاصله های بین قطعات را با کمک یک خلال دندان یا چوب کبریت تعیین کنند.

■ توصیه به معلم

- توصیه می شود مربیان گرامی این فعالیت ها را قبل از شروع کلاس تمرین کنند و در اجرای آن به مهارت کافی دست یابند. مهارت مربی در اجرای هر فعالیت، دانش آموز را بر سر شوق می آورد و از اتلاف وقت جلوگیری می کند.
- برای تهیه ی شیشه خرده های رنگی می توانید به صورت گروهی به حیاط مدرسه بروید، شیشه ها را در لابه لای پارچه ای ضخیم (گونی) قرار دهید و با چکش آن را خرد کنید؛ به این ترتیب، هم تنوعی در کلاس هنر ایجاد می شود و هم سرو صدای این کار مزاحم سایر کلاس ها نخواهد شد.
- اگر قطعات شیشه ضخیم و سنگین هستند، برای چسباندن آن ها بر روی بوم یا فیبر از چسب حرارتی استفاده کنند.
- بر اجرای مرحله ی اول تابلوی چهار فصل (تهیه ی کاغذ رنگی) نظارت کامل داشته باشید؛ چرا که این مرحله باید با سرعت کافی انجام گیرد. در غیر این صورت، دو برگ کاغذ به همدیگر می چسبند و جدا نخواهد شد.
- برای به دست آوردن نتیجه ی بهتر، رنگ ها باید به حد کافی رقیق شده باشند؛ بنابراین، با چند بار تمرین و آزمایش و خطا غلظت مناسب رنگ ها به دست خواهد آمد.
- از دانش آموزان بخواهید با مایل نگه داشتن کاغذ، اجازه دهند رنگ های اضافی از روی آن چکه کند و بریزد. این عمل می تواند ترکیب های زیبایی از رنگ را ایجاد کند.
- در مرحله ی خط کشی و مشبک کردن، دانش آموزان را یاری دهید.
- برای کشیدن کادر ۲۰×۱۵ بهتر است یک الگواز مقوای تقریباً سخت تهیه کنید. با استفاده از این الگودانش آموزان با سهولت بیش تری کادر داخل مقوارا خواهند کشید.
- در بخش ساخت تابلوی چهار فصل به دانش آموزان تذکر دهید که چسباندن قطعات را از بالای کادر شروع کنند و این کار را به خوبی انجام دهند تا خطوط کادر را بپوشانند.
- آثار اجرا شده را به صورت مجموعه های چهار تایی که نماد فصل ها هستند، به نمایش بگذارید.

چاپ روی پارچه (ابر و باد)

شماره صفحه

۴۸

شماره درس

۱۳

■ دانستنی های معلم

رنگ های اکرولیک از نوع رنگ های مایع اند که به صورت تیوپی در بازار موجود هستند. این رنگ ها غیر روغنی هستند و حلال آن ها آب است. البته هنگام استفاده بر روی پارچه پس از خشک شدن تقریباً ثابت می شوند.

برای ثبات بیش تر پارچه های رنگ شده، آن ها را پس از خشک شدن توسط اتو حرارت می دهند.

پارچه هایی که با این رنگ ها نقاشی شده اند، قابل شست و شو خواهند بود؛ بنابراین می توان از آن ها برای تهیه ی سرویس های آشپزخانه، رو میزی، لباس و ... استفاده کرد.

در این درس، نوعی از چاپ تصادفی بررسی می شود. در این فعالیت با استفاده از خاصیت جذب رطوبت توسط نمک بر روی پارچه، نقوش زیبایی ایجاد می شود.

اهداف آموزشی

- ۱- آشنایی با خاصیت مواد
- ۲- توانایی چاپ با نمک و رنگ های اکرولیک بر روی پارچه.

ابزار و مواد	فضای آموزشی	نوع فعالیت	ساعت آموزش
- پارچه ساده - رنگ های اکرولیک - پالت تخم مرغی - قلم موی آبرنگ (سر تخت - سایز بزرگ) - نمک درشت	کلاس	فردی	یک جلسه ی آموزشی

■ فعالیت های آماده سازی

- ۱- نمونه های آماده از این فعالیت را برای ارائه به دانش آموزان به کلاس بیاورید .
- ۲- درباره ی ویژگی های رنگ های اکرولیک در کلاس گفت و گو کنید (برای مثال این که حلال آن ها آب است. به جز کاغذ می توان آن ها را بر روی پارچه یا چوب استفاده کرد. پس از خشک شدن ثابت می شوند. برای تثبیت بیش تر پس از خشک شدن باید آن ها را حرارت داد و ...)
- ۳- درباره ی خاصیت برخی مواد در کلاس گفت و گو کنید (مثلاً، درباره ی خاصیت جذب رطوبت توسط برخی مواد هم چون نمک).
- ۴- دانش آموزان را برای شروع فعالیت چاپ روی پارچه آماده کنید.

راهنمای تدریس

- ۱- وسایل و ابزار مورد نیاز را روی میز در دسترس دانش آموزان قرار دهید.
- ۲- از دانش آموزان بخواهید دستورالعمل کتاب را با کمک و راهنمایی شما، گام به گام انجام دهند.

توصیه به معلم

- توصیه می شود مریبان گرامی این فعالیت را حتماً قبل از کلاس و به دفعات کافی تمرین کنند تا در اجرای آن به مهارت کافی برسند .
- حتماً از پارچه ای استفاده شود که کاملاً نخی نباشد. بهتر است در صد زیادی از پارچه از مواد نایلونی تشکیل شده باشد؛ بدین ترتیب، رنگ به سرعت جذب پارچه نمی شود و پس از پاشیدن نمک نقوش زیبایی پدید می آید .
- پارچه های آماده شده باید دور دوزی شود . می توانید این کار را به کارگاه خیاطی محول کنید.

تهیه ورق تزئینی از چسب چوب - تزئین گلدان به وسیله ی ورق تزئینی

شماره صفحه

۶۸ و ۵۴

شماره درس

۲۱۹۱۵

■ دانستنی های معلم

فعالیتی که ارائه می شود نوعی کاردستی است که دو درس را به خود اختصاص داده است. درس پانزدهم روش ساخت یک نوع ورق تزئینی به وسیله ی چسب چوب و جوهر رنگی را آموزش می دهد و در درس بیست و یکم شیوه ی پیچیدن این ورق به دور یک ظرف و تزئین آن آموزش داده می شود.

■ اهداف آموزشی

- ۱- آشنایی با خاصیت مواد (چسب چوب، جوهرهای رنگی)
- ۲- توانایی تهیه ی ورق تزئینی از چسب چوب
- ۳- توانایی تزئین گلدان به وسیله ی ورق تزئینی ساخته شده .

ابزار و مواد	فضای آموزشی	نوع فعالیت	ساعت آموزش
- ورق طلق در اندازه A4 یا بزرگ تر - جوهرهای رنگی یا گواش رنگی - پودر اکلیل - مداد - چسب چوب با غلظت کافی - لیوان یا گلدان استوانه ای شکل - تعدادی مهره - کاموا یا رنگ مناسب	کلاس درس	فردی - گروهی	یک جلسه آموزشی برای هر درس

■ فعالیت های آماده سازی

- ۱- نمونه های آماده شده از ورق تزیینی و گلدان آماده شده را در صورت امکان به کلاس آورید و به دانش آموزان نشان دهید.
- ۲- درباره ی ویژگی های چسب چوب در کلاس گفت و گو کنید.
- ۳- درباره ی موارد استفاده از این نوع ورق تزیینی در کلاس گفت و گو کنید.
- ۴- دانش آموزان را برای شروع فعالیت آماده کنید.

■ راهنمای تدریس مرحله (اول)

- ۱- وسایل مورد نیاز برای اجرای مرحله ی اول فعالیت را روی میز در دسترس قرار دهید.
- ۲- از دانش آموزان بخواهید مطابق دستور العمل کتاب، فعالیت را با کمک و راهنمایی شما، گام به گام انجام دهند.

■ راهنمای تدریس مرحله (دوم)

- ۱- وسایل مورد نیاز برای اجرای مرحله ی دوم فعالیت را روی میز در دسترس قرار دهید.
- ۲- از دانش آموزان بخواهید دستور العمل کتاب را با کمک و راهنمایی شما، گام به گام انجام دهند.

■ توصیه به معلم

- در انتخاب چسب چوب دقت کنید. چسب های چوب دو نوع هستند؛ گروهی پس از خشک شدن شفاف و انعطاف پذیرند و گروهی پس از خشک شدن خشک و شکننده می شوند. برای تهیه ی این کاردستی بهتر است از نوع اول استفاده شود.
- در مرحله ریختن جوهرهای رنگی می توانند چندین قطره گواش سفید رقیق شده یا مقداری پودر اکلیل لابه لای قطره های جوهر بریزند و سپس چسب را به هم بزنند. این کار بر زیبایی ورق تزیینی می افزاید.
- از این ورق تزیینی استفاده های دیگر نیز می توان کرد؛ برای مثال، بریده ی قطعات آن برای کلاژ جهت تهیه ی کارت تبریک بسیار مناسب است.

چاپ روی پارچه رومیزی آشپزخانه

شماره صفحه

۵۶

شماره درس

۱۶

■ دانستی های معلم

در این درس، ساختن مُهر با استفاده از پاک کن آموزش داده می شود. این گونه مُهر ها می توانند موارد استفاده ی زیادی داشته باشند؛ از جمله: تزیین انواع کاردستی، ساخت کارت تبریک، چاپ روی پارچه با رنگ های اکرولیک و ...

■ اهداف آموزشی

- ۱- آشنایی با رنگ های اکرولیک
- ۲- توانایی ساخت مُهر از پاک کن و انجام چاپ با آن.

ابزار و مواد	فضای آموزشی	نوع فعالیت	ساعت آموزش
- رنگ های اکرولیک - پارچه ی مناسب - قلم موی آبرنگ - ۲ عدد پاک کن - پالت تخم مرغی - چسب مایع - سمباده - روزنامه	کلاس درس	فردی	یک جلسه آموزشی

■ فعالیت های آماده سازی

- ۱- نمونه هایی آماده از چاپ با مَهر روی پارچه را برای ارائه به دانش آموزان به کلاس بیاورید .
- ۲- از دانش آموزان بپرسید که آیا می دانید این تصاویر و نقوش چگونه شکل گرفته اند.
- ۳- درباره ی موارد استفاده ی دیگر از این روش در کلاس گفت و گو کنید.
- ۴- درباره ی ویژگی های رنگ های اکرولیک در کلاس گفت و گو کنید .
- ۵- درباره ی نحوه ی ساخت مَهر و انواع مَهر در کلاس گفت و گو کنید .
- ۶- دانش آموزان را برای شروع فعالیت ساخت مَهر و سپس چاپ روی پارچه آماده کنید .

■ راهنمای تدریس

- ۱- مواد و ابزار مورد نیاز برای تهیه ی مَهر را در اختیار دانش آموزان قرار دهید.
- ۲- از دانش آموزان بخواهید دستورالعمل کتاب را با کمک و همراهی شما، گام به گام انجام دهند.

■ توصیه به معلم

- توصیه می شود حتماً سطح میز را با روزنامه بپوشانید .
- توصیه می شود دانش آموزان فعالیت چاپ را به صورت انفرادی و در نهایت دو نفر - دو نفر و با نظارت کامل مربی انجام دهند .
- تذکر دهید که هنگام چاپ ، پارچه را مطلقاً جابه جا نکنند؛ چرا که رنگ های اضافی در پشت کار به قسمت های دیگر پارچه سرایت می کند .
- از هر دانش آموز بخواهید پس از پایان کار چاپ، بسیار با دقت پارچه را از سطح میز بلند کند و در محلی مسطح قرار دهد تا کاملاً خشک شود .
- تذکر دهید اگر رنگ های اکرولیک به لباس های دانش آموزان سرایت کند، فقط تنها تا زمانی که خشک نشده است قابل شست و شوست، در غیر این صورت، به سختی از روی پارچه پاک خواهد شد .
- توصیه می شود یک طرح از شاخه و برگ را به وسیله ی کاربن بر روی همه ی گیلای ها منتقل کنید، سپس دانش آموزان آن را رنگ آمیزی کنند؛ به این ترتیب، تمام شاخه و برگ ها یک شکل و یک اندازه خواهد بود و به زیبایی کار لطمه ای وارد نمی شود .

ساخت تابلو باروش خراش (۱ و ۲)

شماره صفحه

۷۴۹۶۲

شماره درس

۲۴۹۱۸

■ دانستنی های معلم

در سال های گذشته آموختیم که با ایجاد خراش بر روی سطوح می توان نقاشی کرد و این فعالیت را بر روی مقوا و با مداد شمعی تجربه کردیم. در این پایه، دو درس به شیوه ی خراش اختصاص دارد. با این تفاوت که زمینه ی اجرای کار، ورق های فلزی چون آلومینیوم و مس بوده و رنگ های مورد استفاده از نوع گواش هستند. البته این دو درس در دو سطح دشواری متفاوت ارائه می شود تا دانش آموزان گام به گام به تبحر لازم در این زمینه دست یابند.

این فعالیت برای دانش آموزان بسیار لذت بخش است؛ چرا که با موادی غیر از کاغذ و مداد رنگی نقاشی می کنند و با نتیجه ای متفاوت از نقاشی های قبلی خود رو به رو خواهند شد.

■ اهداف آموزشی

- توانایی ساخت تابلو باروش خراش بر روی ورق های فلزی.

ساعت آموزش	نوع فعالیت	فضای آموزشی	ابزار و مواد
یک جلسه آموزشی برای هر درس	فردی - گروهی	کلاس درس	- ورق آلومینیوم یا مس
			- رنگ های گواش مشکی، طلایی و نقره ای
			- کاربن سفید
			- قلم موی آبرنگ
			- شیء نوک تیز

■ فعالیت های آماده سازی

- ۱- نمونه هایی آماده از این نوع نقاشی را برای ارائه به دانش آموزان به کلاس بیاورید.
- ۲- از دانش آموزان بپرسید که آیا می دانند این تابلوها چگونه تهیه شده اند.
- ۳- درس های سال های گذشته را که با شیوه ی خراش انجام می گرفتند، برای یادآوری، مرور کنید.
- ۴- بعد از مشاهده ی رنگ و لمس جنس ورق های آلومینیوم و مس توسط دانش آموزان در مورد ویژگی های آن ها در کلاس گفت و گو کنید.
- ۵- در مورد ویژگی های رنگ های گواش در کلاس گفت و گو کنید.
- ۶- دانش آموزان را برای شروع فعالیت خراش بر روی فلزات آماده کنید.

■ راهنمای تدریس

- ۱- وسایل و ابزار مورد نیاز را روی میز در دسترس دانش آموزان قرار دهید.
- ۲- به هر یک از دانش آموزان یک برگ آلومینیوم یا مس بدهید.
- ۳- از دانش آموزان بخواهید به مراحل انجام فعالیت توسط شما به دقت نگاه کرده، سپس هر یک شروع به انجام فعالیت کنند.

■ توصیه به معلم

- برای انجام این فعالیت، حتماً از ورق آلومینیوم با ضخامت کافی استفاده کنید.
- دانش آموزان ضعیف تر را در مرحله ی انتقال نقشه یاری دهید.
- هنگام خراش نیز باید در زیر کار، چندین برگ روزنامه قرار دهند. این کار از پاره شدن ورق فلز در حین انجام فعالیت خراش جلوگیری می کند.
- گواش مشکی باید بسیار کم رقیق شود؛ چرا که برای پوشاندن سطح فلز باید غلظت کافی داشته باشد؛ به این ترتیب، هنگام خراش به خوبی از سطح فلز جدا می شود.
- طرح های انتخابی برای انتقال بر روی فلز باید با میزان توانمندی دانش آموزان مطابقت داشته باشد؛ برای مثال، اگر دانش آموزان کلاس شما در سطح پایینی از توانمندی باشند، انتخاب یک طرح پیچیده و پرکار درست نیست.
- در پایان، آثار دانش آموزان را با مقوای مناسب قاب کنید. این عمل به اثر هنری دانش آموزان استحکام و زیبایی می بخشد.

ساخت جامدادی

شماره صفحه

۷۲

شماره درس

۲۳

■ دانستی های معلم

- این فعالیت، ساخت یک کار دستی را توضیح می دهد. که با استفاده از مقوا و چسب انجام می گیرد و از این بابت مشابه کار دستی های بسیاری از این نوع است با این تفاوت که محصول این فعالیت :
- ۱- کاملاً کاربردی و قابل استفاده است.
  - ۲- با استفاده از مقوای ضخیم ساخته می شود و بسیار نزدیک به ماکت سازی است و دقت و توجه بیش تری را طلب می کند.
  - ۳- الگوی مشخص دارد که باید به دقت و بدون خطا بر روی مقوا منتقل شود.
  - ۴- اتصال قطعات به همدیگر بدون استفاده از چسب نیز کاملاً عملی است و استفاده از چسب فقط کمی بر استحکام کار می افزاید.
  - ۵- شکل پازل گونه ی این کار دستی برای پرورش قدرت خلاقیت و دقت دانش آموزان بسیار مناسب است.

■ اهداف آموزشی

- ۱- آشنایی با شیوه ی انتقال نقشه
- ۲- افزایش مهارت در برش مقوای ضخیم
- ۳- توانایی ساخت جامدادی.

ابزار و مواد	فضای آموزشی	نوع فعالیت	ساعت آموزش
- مقوای ضخیم - الگوی مورد نظر - مداد - کاتر - قیچی - چسب	کلاس درس	گروهی	یک جلسه آموزشی

■ فعالیت های آماده سازی

- ۱- چند نمونه آماده از این جامدادی را با رنگ آمیزی و اندازه ی متفاوت برای ارائه به دانش آموزان با خود به کلاس آورید .
- ۲- درباره ی موارد استفاده ی دیگر از این کاردستی در کلاس گفت و گو کنید .
- ۳- درباره ی شیوه های دیگر تزیین این کاردستی در کلاس گفت و گو کنید .
- ۴- از دانش آموزان بپرسید که آیا غیر از مقوا با وسیله ی دیگری نیز می توانیم این کاردستی را بسازیم .
- ۵- دانش آموزان را برای شروع فعالیت ساخت جامدادی آماده کنید .

■ راهنمای تدریس

- ۱- مواد و ابزار مورد نیاز را روی میز در دسترس دانش آموزان قرار دهید .
- ۲- از دانش آموزان بخواهید دستورالعمل کتاب را با کمک و راهنمایی شما، گام به گام انجام دهند .

■ توصیه به معلم

- در استفاده از کاتر بسیار دقت کنید . حتماً زمانی کاتر را در اختیار دانش آموزان قرار دهید که از توانمندی و میزان دقت او مطمئن باشید . در ضمن بهتر است از دستکش کار استفاده شود .
- هنگام انتقال نقشه، توجه دانش آموزان را به این نکته که الگو به هیچ وجه نباید حرکت کند، جلب کنید تا انتقال نقشه بسیار با دقت صورت پذیرد .
- دانش آموزان را در مرحله ی انتقال نقشه و برش یاری دهید .
- برای تزیین جامدادی، چندین پیشنهاد متفاوت ارائه بدهید؛ مانند چسباندن مهره ، چسباندن صدف، رنگ آمیزی با شیوه ی رنگ افشانی ، چاپ و ...

حجم سازی با روش فتیله ای، ساخت گلدان

شماره صفحه

۷۶

شماره درس

۲۵

■ دانستنی های معلم

سفالگری یا هنر ساختن وسیله و ظروف مختلف با استفاده از گل رُس تقریباً به قدمت تاریخ بشریت است. گل رس قابلیت شکل پذیری بسیار خوبی دارد و ساخته های رُسی پس از قرار گرفتن در کوره به قدر کافی سخت شده و در مقابل آب نیز مقاوم می شود. هدف از این درس آموزش سفالگری به دانش آموزان نیست بلکه گنجاندن این فعالیت در بین دروس کتاب هنر متضمن اهدافی بوده است که در ذیل به برخی از آن ها اشاره می کنیم:

- ۱- ثابت شده است که کار با خمیر بازی، خمیر مجسمه سازی، گل رس و امثال آن تأثیر سزائی در ایجاد آرامش و توازن ذهن خصوصاً برای کودکان و نوجوانان دارد.
- ۲- خاصیت شکل پذیری و انعطاف گل رس شرایط مانور ذهنی و خلاقیت را برای دانش آموزان فراهم می سازد.
- ۳- در این فعالیت با ارائه ی یک شیوه ی بسیار ساده و کاربردی؛ نحوه ی ساخت یک ظرف هم چون گلدان آموزش داده می شود.

■ اهداف آموزشی

- ۱- آشنایی با تهیه ی گل رُس
- ۲- توانایی ساخت یک گلدان ساده با گل رُس.

ابزار و مواد	فضای آموزشی	نوع فعالیت	ساعت آموزش
- گل رس آماده	کلاس درس	فردی- گروهی	یک الی دو جلسه آموزشی
- ظرف آب			
- سینی صاف			
- چوب بستنی لیوان			

■ فعالیت های آماده سازی

- ۱- چند گلدان کوچک و بزرگ را که با این روش ساخته شده اند، را برای ارائه به دانش آموزان با خود به کلاس بیاورید.
- ۲- درباره ی خاصیت گل رس در کلاس گفت و گو کنید.
- ۳- درباره ی وسایل و ظروف دیگری که با این شیوه می توان ساخت در کلاس گفت و گو کنید.
- ۴- دانش آموزان را برای شروع فعالیت آماده کنید.

■ راهنمای تدریس

- ۱- سطح میز را با روزنامه بپوشانید.
- ۲- بهتر است دانش آموزان از لباس کار استفاده کنند.
- ۳- مواد و ابزار مورد نیاز را روی میز در دسترس دانش آموزان قرار دهید.
- ۴- مراحل کار را یکبار انجام دهید و از دانش آموزان بخواهید به این مراحل با دقت توجه کنند.
- ۵- از دانش آموزان بخواهید یک به یک کار را شروع کنند و با روش ارائه شده، گلدان خود را بسازند.
- ۶- در پایان، گلدان ها را در محلی مناسب قرار دهید تا خشک شوند.

■ توصیه به معلم

- در برخی از فروشگاه های لوازم التحریر یا کتاب فروش ها، خمیرهایی موجود هستند که می توان به جای گل رس از آن ها استفاده کرد. این خمیر مانند گل رس پس از شکل دادن و خشک شدن کاملاً سخت می شوند و قابل استفاده هستند (خمیرهای بازی که در مهدهای کودک استفاده می شوند فاقد این ویژگی هستند و هرگز سخت نمی شوند).
- پس از آموزش شیوه ساخت گلدان، اگر دانش آموزی خواست با استفاده از گل رس ظرفی دیگر یا وسیله ای را بسازد، مانع نشوید و او را آزاد بگذارید.
- پس از خشک شدن، از دانش آموزان بخواهید ظروف خود را رنگ آمیزی کنند.
- ظروف ساخته شده را در نمایشگاه های خاص مدرسه خود به نمایش بگذارید.
- با قرار دادن وسایلی مانند گل های خشک، مداد، سنجاق و ... درون گلدان ها فعالیت دانش آموزان را کامل کنید.

کار دستی و چاپ

سال سوم
متوسطه‌ی حرفه‌ای

ساخت کارت تبریک با بافته های کاغذی

شماره صفحه

۱۴

شماره درس

۲

■ دانستی های معلم

انواع کارت های تبریک یا دعوت، بستر بسیار مناسبی برای اجرای کارهای هنری هستند. این گونه کارت ها همیشه پر طرفدار بوده و بنا به موقعیت های مختلف، متقاضیان خاص خود را دارد. در گذشته، کارت ها فقط به صورت چاپی دیده می شدند. اما امروزه کودکان و نوجوانان و هنرمندان با اجرای فنون های مختلف هم چون چاپ و کلاژ، کارت های بسیار زیبا را طراحی و اجرامی کنند. در این درس با استفاده از فن کاغذ و برش، کاغذ و تا بافته ی دورنگ و زیبایی تهیه می شود که با پیوست آن بر روی یک مقوای ساده، به ساخت یک کارت تبریک زیبا و ابتکاری دست می یابیم.

■ اهداف آموزشی

- توانایی ساخت کارت تبریک با بافته ی کاغذی.

ساعت آموزش	نوع فعالیت	فضای آموزشی	ابزار و مواد
یک جلسه آموزشی	فردی	کلاس درس	- کاغذ رنگی در دورنگ متفاوت
			- مقوا با رنگی متفاوت از رنگ کاغذهای رنگی
			- خط کش
			- مداد
			- قیچی
			- چسب
			- الگوی مورد نظر

■ فعالیت های آماده سازی

- ۱- نمونه های متعدد و متنوعی از کارت های آماده شده با این روش را برای ارائه به دانش آموزان به کلاس بیاورید.
- ۲- در صورت امکان، نمونه های دیگر از بافت های کاغذی را به دانش آموزان نشان دهید.
- ۳- درباره ی موارد استفاده ی این بافته ها در کلاس گفت و گو کنید.
- ۴- از دانش آموزان بپرسید که آیا غیر از کاغذ رنگی ماده ای را می شناسند که بتوان با آن این بافت ها را اجرا کرد.

■ راهنمای تدریس

- ۱- مواد و ابزار مورد نیاز را روی میز در دسترس دانش آموزان قرار دهید.
- ۲- از دانش آموزان بخواهید دستورالعمل کتاب درسی را با کمک و راهنمایی شما، گام به گام انجام دهند.

■ توصیه به معلم

- در انتخاب رنگ کاغذهای رنگی دقت کنید. اگر از رنگ های مکمل استفاده شود، مانند آبی و زرد یا سبز و قرمز یا زرد و بنفش بر زیبایی کار بسیار افزوده می شود. هم چنین، انتخاب رنگ مقوای کارت تبریک نیز بسیار مهم است؛ برای مثال یک قلب آبی و زرد بر روی زمینه ی سورمه ای یا خاکستری می تواند جلوه ی زیباتری داشته باشد.
- نحوه ی بافت باریکه های کاغذ را با دانش آموزان چندین بار تمرین کنید تا به مهارت کافی برسند.
- حتما پس از پایان بافت، اضافات کاغذ را با قیچی اصلاح کنید تا شکل صحیح و منظم قلب به دست آید.
- دانش آموزان ضعیف تر را در مرحله ی بافت یاری دهید.
- از کارت های ساخته شده در مراسم مدرسه یا مناسبت های گوناگون استفاده کنید.

چاپ با مداد پاک کن کارت تبریک با مهر دست ساز

شماره صفحه

۶۰۹۱۸

شماره درس

۱۹۹۳

■ دانستنی های معلم

در کتاب های هنر پایه های قبل با شیوه های گوناگونی از ساخت مهر آشنا شدیم؛ از جمله تهیه ی مهر با اسفنج، سیب زمینی، اسکاچ ظرف شویی و ... . در تمام روش های یاد شده تصویر مورد نظر به صورت برجسته تهیه می شد اما در این فعالیت، تصویری به صورت فرورفته بر روی مداد پاک کن یا یونولیت ایجاد می کنیم که در هنگام چاپ، تصویر بدون رنگ و مابقی مهر (زمینه)، رنگی چاپ می شود.

جلب توجه دانش آموزان به این تفاوت اساسی، آموزش مهمی در مقوله ی چاپ است.

■ اهداف آموزشی

- ۱- آشنایی با تفاوت مهر های برجسته و فرورفته
- ۲- توانایی ساخت مهر (به صورت فرورفته) با پاک کن و یونولیت
- ۳- انجام چاپ با مهر (به صورت فرورفته).

ابزار و مواد	فضای آموزشی	نوع فعالیت	ساعت آموزش
<ul style="list-style-type: none"> - مقوا - پاک کن در اندازه ۵ × ۲ سانتی متر - یونولیت فشرده - وسیله سر تیز (چاقو یا مغار) - چسب مایع - قیچی - مداد - رنگ های گواش - استامپ رنگی - قلم موی آبرنگ - پالت 	کلاس درس	فردی	یک جلسه آموزشی برای هر درس

■ فعالیت های آماده سازی

- ۱- نمونه هایی از کارت تبریک های آماده شده با این روش ها را جهت ارائه به دانش آموزان با خود به کلاس بیاورید.
- ۲- درباره ی این شیوه ی ساخت مَهر و تفاوت های آن با روش های قبلی، در کلاس گفت و گو کنید.
- ۳- درباره ی این که با چه مواد دیگری می توان چنین مَهرهایی ساخت، در کلاس گفت و گو کنید.
- ۴- درباره ی موارد استفاده ی این مَهر غیر از ساخت کارت تبریک، در کلاس گفت و گو کنید.
- ۵- دانش آموزان را برای شروع فعالیت ساخت مَهر آماده کنید.

■ راهنمای تدریس

- ۱- مواد و ابزار مورد نیاز را روی میز در دسترس دانش آموزان قرار دهید.
- ۲- از دانش آموز بخواهید دستور العمل کتاب درسی را با کمک و راهنمایی شما، گام به گام انجام دهند.

■ توصیه به معلم

- در صورت استفاده از یونولیت فشرده (یونولیتی که معمولاً در ساخت ظروف یکبار مصرف به کار می رود)، حتماً باید برای مهر خود پایه ای در نظر بگیرید؛ چرا که یونولیت فشرده بسیار نازک است و برای مهر زدن در دست قرار نمی گیرد. شما می توانید با یک قطعه یونولیت معمولی و چسب چوب برای مهر خود پایه درست کنید.
- دانش آموزان را در انتخاب طرح یاری دهید و طرح را متناسب با توان دانش آموز انتخاب کنید.
- دانش آموزان را در مرحله ی کننده کاری بر روی مهر یاری دهید.
- از کارت های ساخته شده در مراسم های مدرسه یا مناسبت ها استفاده کنید.

کلاژ فلزات (تابلوی آدم آهنی) ساخت تابلوی کلاژ با گل و برگ های خشک شده

شماره صفحه

۳۴ و ۲۶

شماره درس

۹۰۶

■ دانستنی های معلم

در سال های گذشته با مقوله ی کلاژ، ویژگی ها و محسنات آن آشنا شدیم. کلاژ به دلیل سادگی شیوه ی اجرا و سرعت آن، برای دانش آموزان با نیازهای ویژه بسیار مناسب است. در درس های گذشته کلاژ با عناصری چون کاغذ، بریده ی تصاویر، دکمه، صدف، پارچه و ... آموزش داده شد. در این درس با نگاهی دقیق تر به پیرامون زندگی خود می توانیم وسایل و ابزار متفاوتی را پیدا کنیم که برای فعالیت کلاژ بسیار مناسب هستند؛ از جمله: انواع گل و برگ های خشک شده، گیره های کاغذ، پیچ، مهره، واشرهای فلزی در سایزهای گوناگون، چرخ دنده های کوچک و بزرگ، فنر ها و ...

این وسایل به راحتی در هر منزل، جعبه ابزارهای خانه یا در ساعت ها و اسباب بازی های مستعمل یافت می شود. هر یک از این مواد می توانند با جنسیت متفاوت و بافت خاصی که بر روی زمینه ی کار ایجاد می کنند، برای دانش آموزان بسیار جذاب و شادای آور باشند.

■ اهداف آموزشی

- ۱- شناخت ویژگی های مواد
- ۲- آشنایی با نحوه ی استفاده از مواد و وسایل دور ریختنی در کارهای کلاژ
- ۳- آشنایی با روش خشک کردن گل و برگ
- ۴- توانایی ساخت تابلوی کلاژ با گل و برگ خشک شده و فلزات.

ابزار و مواد	فضای آموزشی	نوع فعالیت	ساعت آموزش
- انواع پیچ و مهره و واشرهای فلزی - چسب مایع و حرارتی - گل و برگ های طبیعی خشک شده - مقوای مسطح - فیبر یا تخته سه لایه - قیچی - روزنامه - اتو - کاربن اسپری کیلر	کلاس درس	فردی - گروهی	یک جلسه آموزشی برای هر درس

■ فعالیت های آماده سازی

- ۱- نمونه هایی از تابلوهای آماده شده با شیوه ی کلاژ فلزات یا کلاژ گل و برگ خشک برای ارائه به دانش آموزان با خود به کلاس بیاورید.
- ۲- درباره ی کلاژهای گذشته و مواد استفاده شده در آن ها، در کلاس گفت و گو کنید.
- ۳- درباره ی مواد دیگری که می توان در فعالیت کلاژ استفاده کرد، در کلاس گفت و گو کنید.
- ۴- دانش آموزان را برای شروع فعالیت کلاژ فلزات یا گل و برگ خشک آماده کنید.

■ راهنمای تدریس

- ۱- مواد و ابزار مورد نیاز را روی میز در دسترس دانش آموزان قرار دهید.
- ۲- از دانش آموزان بخواهید طرح مورد نظر را با کاربن بر روی زمینه ی کار (فیبر یا مقوا) منتقل کنند.
- ۳- در صورتی که کلاژ فلزات را انجام می دهید، از دانش آموزان بخواهید با قطعات فلزی مناسب اجزای آدم آهنی خود را انتخاب کنند و بچسبانند؛ برای مثال، واشر

برای چشم‌ها، موها، گوش و پیچ‌یافتن برای دماغ، و دست و پا و ...

۴ - در صورتی که کلاژ گل و برگ خشک را انجام می‌دهید، از دانش‌آموزان بخواهید قبل از چسباندن شاخه‌ها، گل‌ها و برگ‌ها را روی کاغذ آراسته و نظم دهند؛ پس از رضایت از نحوه‌ی چیدمان شاخه و برگ‌ها شروع به چسباندن آن‌ها کنند.

۵ - در پایان می‌توان تابلوهای کلاژ را اسپری کیلر (افشانه براق‌کننده) زد. این کار به استحکام و زیبایی کار شما می‌افزاید.

■ توصیه به معلم

- برای اجرای درس کلاژ با گل و برگ‌های خشک طبیعی لازم است که تقریباً از ۱ یا ۲ هفته قبل دستورالعمل لازم برای خشک کردن گیاهان را به دانش‌آموزان بدهید. از آنان بخواهید گل و برگ و شاخه‌های مناسب را بچینند، بشویند و به صورت صاف و مرتب در لایه‌های صفحات یک کتاب قطور قرار دهند؛ به این ترتیب، تقریباً پس از یک هفته گیاهان آماده‌ی کلاژ بر روی مقوا خواهند بود.

- در صورتی که در کلاس قصد خشک کردن گیاهان را دارید، دانش‌آموزان می‌توانند پس از انتخاب گیاهان، آن‌ها را بین چند برگ روزنامه قرار داده، با اتو حرارت دهند تا کاملاً خشک شود.

- دانش‌آموزان را در آرایش گیاهان یاری دهید.

- برخی تزئینات و کارهای تکمیلی را به وسیله‌ی قلم‌مو و آبرنگ می‌توان به کار خود اضافه کرد.

- تابلوی کلاژ فلزات را به وسیله‌ی اسپری طلایی و نقره‌ای نیز می‌توان رنگ آمیزی کرد.

ساخت کارت تبریک

■ دانستنی های معلم

در گذشته، گروهی از فعالیت های چاپ را با عنوان چاپ های تصادفی بررسی کردیم؛ مانند چاپ های نخ و جوهر، جوهر و نی، کاغذهای ابر و باد و چاپ به وسیله ی خرده های مداد شمعی و اتو. تمامی کاغذهای نقش داری که با این شیوه ها تهیه می شوند، این قابلیت را دارند که در درس حاضر مورد استفاده قرار بگیرند (البته در این درس از کاغذ نقش دار با فن نخ و جوهر یاد شده است). در این فعالیت دانش آموزان از مهارت های چاپ، برش و کلاژ برای ساخت کارت تبریک بهره می برند.

■ اهداف آموزشی

- توانایی ساخت کارت تبریک با روش کلاژ.

ساعت آموزش	نوع فعالیت	فضای آموزشی	ابزار و مواد
یک جلسه آموزشی	فردی - گروهی	کلاس درس	- مقوای رنگی
			- کاغذهای نقش دار ساخته شده توسط فنون چاپ
			- چسب مایع
			- قیچی
			- طرح آماده قلب یا هر شکل دیگر
			- قیطان طلایی یا نقره ای
			- چسب اکلیلی

■ فعالیت های آماده سازی

- ۱- نمونه های آماده شده از این نوع کارت تبریک را برای ارائه به دانش آموزان با خود به کلاس بیاورید.
- ۲- از دانش آموزان بپرسید که آیا می دانند این کارت تبریک ها با استفاده از چه کاغذهایی ساخته شده است.
- ۳- درس های گذشته را که درباره ی چاپ های تصادفی است، یک مرور اجمالی کنید.
- ۴- کاغذهای نقش دار نگهداری شده از گذشته را روی میز قرار دهید و همراه با دانش آموزان آن ها را بررسی کنید.
- ۵- درباره ی موارد استفاده ی دیگر از این کاغذها در کلاس گفت و گو کنید.
- ۶- دانش آموزان را برای شروع فعالیت ساخت کارت تبریک آماده کنید.

■ راهنمای تدریس

- ۱- مواد و ابزار مورد نیاز را روی میز در دسترس دانش آموزان قرار دهید.
- ۲- از دانش آموزان بخواهید دستورالعمل کتاب درسی را با کمک و راهنمایی شما گام به گام انجام دهند.

■ توصیه به معلم

- از دانش آموزان بخواهید الگوها را بر پشت کاغذهای نقش دار منتقل کنند و سپس برش بزنند.
- هنگام انتقال نقشه دقت داشته باشند که از زیباترین قسمت کاغذ نقش دار خود استفاده کنند.
- دانش آموزان ضعیف تر را در اجرای مراحل ساخت کارت تبریک یاری کنید.
- از این کارت ها در مراسم مدرسه یا مناسبت های گوناگون استفاده کنید.
- دانش آموزان از این شیوه می توانند در اجرای یک پروژه ی گروهی کمک بگیرند؛ برای مثال، اطراف یک روزنامه ی دیواری را با این روش تزئین کنند.

ساخت قاب عکس به روش موزائیک

شماره صفحه

۴۲

شماره درس

۱۲

■ دانستنی های معلم

در کتاب پایه دوم متوسطه درباره هنر موزائیک توضیحاتی ارائه شد. این درس نیز اجرای همان هنر با موادی متفاوت است.

■ اهداف آموزشی

- ۱- آشنایی با ویژگی های مواد
- ۲- آشنایی با هنر موزائیک
- ۳- توانایی ساخت یک قاب عکس با روش موزائیک.

ابزار و مواد	فضای آموزشی	نوع فعالیت	ساعت آموزش
- فیبر یا نخته سه لایه - کاشی در رنگ های مختلف - چکش - چسب حرارتی - کاربن - مداد - طرح مورد نظر	کلاس درس	فردی - گروهی	یک جلسه آموزشی

■ فعالیت های آماده سازی

- ۱- در صورت امکان نمونه ای آماده از این نوع قاب عکس را به دانش آموزان ارائه دهید.
- ۲- بر درس های سال های گذشته که با شیوه ی هنر موزائیک انجام می گرفتند، مروری کنید.
- ۳- درباره ی کاشی، ویژگی ها و کاربرد های آن در کلاس گفت و گو کنید.
- ۴- درباره ی موارد استفاده دیگر این هنر غیر از قاب عکس در کلاس گفت و گو کنید.
- ۵- دانش آموزان را برای شروع فعالیت آماده کنید.

■ راهنمای تدریس

- ۱- در مرحله ی اول می توانید دانش آموزان را به صورت گروهی به حیاط مدرسه ببرید تا آن ها با قرار دادن کاشی در لابه لای پارچه (ترجیحاً گونی) و ضربه زدن با چکش آن ها را خرد کنند و هر رنگ را در ظرفی جداگانه بریزند، به این ترتیب، تنوعی در روال کلاس هنر ایجاد کرده و سروصدای شکستن کاشی ها مزاحم سایر کلاس ها نخواهد شد.
- ۲- دانش آموزان را به گروه های ۲ یا ۳ نفره تقسیم کنید.
- ۳- در اختیار هر گروه یک فیبر یا تخته قرار دهید و از آن ها بخواهید به کمک همدیگر نقشه را روی تخته انتقال دهند.
- ۴- از دانش آموزان بخواهید با استفاده از چسب حرارتی یا چسب مایع قوی ابتدا زمینه و سپس طرح های کوچک تر را با خرده کاشی هایی به رنگ مناسب بپوشانند.

■ توصیه به معلم

- طرح های خود را با توجه به میزان توانمندی دانش آموزان خود انتخاب کنید.
- دانش آموزان را در انتخاب رنگ کاشی ها آزاد بگذارید.
- به دانش آموزان تذکر دهید فاصله ی یکسانی را بین کاشی های چسبانده شده رعایت کنند.
- در پایان، برای استحکام بیش تر می توان فواصل بین کاشی ها را چسب (چسب چوب) بزنید.

ساخت جامدادی با روش خراش دادن

شماره صفحه

۴۴

شماره درس

۱۳

■ دانستنی های معلم

با ساخت کاردستی ارائه شده در این درس، دانش آموزان نوع جدیدی از فعالیت چاپ را بر روی مقوا تجربه می کنند و سپس با چسباندن حاصل این تجربه به دور قوطی کنسرو و تزئین آن، یک جامدادی زیبا خواهند داشت. این شیوه از خراش را در کارهای هنری دیگر مانند ساخت تابلو، کارت تبریک، روزنامه دیواری و... نیز می توان به کار برد.

■ اهداف آموزشی

- ۱- استفاده از مواد و وسایل دور ریختنی
- ۲- توانایی ساخت جامدادی با روش خراش.

ساعت آموزش	نوع فعالیت	فضای آموزشی	ابزار و مواد
یک جلسه آموزشی	فردی - گروهی	کلاس درس	- مایع ظرف شویی - چسب کاغذ دیواری - رنگ گواش - مقوای رنگی - نوار تزئینی - چسب مایع یا حرارتی - قیچی - چنگال یا شانه دندانه درشت - قلم موی سائز بزرگ - قوطی کنسرو

■ فعالیت های آماده سازی

- ۱- نمونه های آماده ی این نوع جامدادی را با خود به کلاس بیاورید و به دانش آموزان نشان بدهید.
- ۲- درباره ی روش های خراش که در گذشته تجربه کرده اند با دانش آموزان گفت و گو کنید.
- ۳- درباره ی این که غیر از جامدادی چه وسایل دیگری را می توان ساخت در کلاس گفت و گو کنید.
- ۴- دانش آموزان را برای شروع فعالیت آماده کنید.

■ راهنمای تدریس

- ۱- مرحله ی ساخت خمیر رنگی را به صورت یک فعالیت گروهی و مشترک در کلاس انجام دهید و سعی کنید همه ی افراد کلاس در فعالیت مشارکت داشته باشند.
- ۲- در اختیار هر دانش آموز یک برگ مقوا قرار دهید و از دانش آموزان بخواهید خمیر را با استفاده از قلم مو بر سطح مقوا بزنند.
- ۳- از دانش آموزان بخواهید با چنگال یا شانه ی دندانه درشت خط و طرح هایی روی مقوا ایجاد کنند؛ این کار باید با سرعت و قبل از خشک شدن خمیر روی مقوا انجام گیرد.
- ۴- پس از خشک شدن خمیر (آن قدر خشک شود که اگر مقوا را ایستاده نگه داریم، شُرّه نکند و از مقوا نریزد) از دانش آموزان بخواهید مقوا را با چسب (ترجیحاً چسب حرارتی) اطراف قوطی کنسرو بچسبانند و سپس مطابق میل خود آن را تزئین کنند.

■ توصیه به معلم

- توصیه می شود مریبان گرمی حتماً این فعالیت را قبل از شروع کلاس یک بار انجام دهند.
- غلظت خمیر باید به حدی باشد که هم به راحتی بر روی مقوا کشیده شود و هم پس از ایجاد خط و طرح توسط چنگال خطوط محو نشوند و باقی بمانند.
- حتماً رنگ خمیر خود را متضاد با رنگ مقوای زمینه در نظر بگیرید.
- به هنگام استفاده ی دانش آموزان از چسب حرارتی کاملاً نظارت داشته باشید و به آنان توصیه کنید تا از دستکش کار استفاده نمایند.
- دانش آموزان را در نحوه ی تزئین جامدادی آزاد بگذارید. این تزئین منحصر به لبه های بالایی و پایین جامدادی است؛ بنابراین روبان، قیطان، کنف و ... را در اختیار دانش آموزان قرار دهید تا بتوانند به میل خود یکی را انتخاب کنند.

– چاپ روی پارچه با کلیشه‌ی دست ساز طلقی – چاپ روی پارچه با مهر و کلیشه‌های چند مرحله‌ای

شماره صفحه

۷۴ و ۶۴، ۵۲

شماره درس

۲۵ و ۲۱، ۱۶

■ دانستنی‌های معلم

در گذشته، فعالیت چاپ را بر روی کاغذ، مقوا و پارچه با استفاده از روش‌های گوناگون تجربه کردیم.

در این کتاب سه درس به چاپ بر روی پارچه اختصاص دارد که از رنگ‌های اکرولیک استفاده می‌شود. طراحی این سه درس به نحوی است که از نظر سطح دشواری فراتر از دروس گذشته است و روش چاپ با کلیشه‌ی دست ساز را ارائه می‌دهد.

■ اهداف آموزشی

- ۱- آشنایی با روش ساخت کلیشه
- ۲- توانایی ساخت کلیشه و مهر
- ۳- توانایی چاپ روی پارچه با کلیشه و مهر.

ساعت آموزش	نوع فعالیت	فضای آموزشی	ابزار و مواد
یک جلسه آموزشی برای هر درس	فردی - گروهی	کلاس درس	- پارچه مناسب اندازه‌ی کوسن، جانماز یا دستمال سفره دور دوزی شده
			- رنگ‌های اکرولیک
			- پالت
			- قلم مو
			- طلق
			- قیچی سر تیز
			- اسفنج
			- فوم یک یا نیم سانتی متری
			- یونولیت
			- چسب مایع (چسب چوب)
- کاربن			

■ فعالیت های آماده سازی

- ۱- نمونه های آماده شده ای از کوسن ، جانماز یا دستمال سفره را در طرح و رنگ های متفاوت برای ارائه به دانش آموزان به کلاس بیاورید .
- ۲- درباره ی فعالیت های چاپ که در گذشته بر روی پارچه انجام داده اید، در کلاس گفت و گو کنید .
- ۳- ویژگی های رنگ های اکرولیک را یادآور شوید .
- ۴- درباره ی موارد استفاده ی دیگر از چاپ و رنگ های اکرولیک، در کلاس گفت و گو کنید .
- ۵- درباره ی شیوه جدید چاپ (چاپ با کلیشه) و ویژگی های آن در کلاس گفت و گو کنید .
- ۶- درباره ی این که چرا از طلق برای ساخت کلیشه استفاده می کنیم، در کلاس گفت و گو کنید. (به عنوان مثال؛ محکم بودن ، مقاوم بودن در برابر آب ، در دسترس بودن و ...)
- ۷- دانش آموزان را برای شروع فعالیت چاپ آماده کنید.

■ راهنمای تدریس

- ۱- وسایل ساخت مُهر با فوم یا کلیشه ی طلقی را روی میز قرار دهید .
- ۲- از دانش آموزان بخواهید دستورالعمل کتاب درسی را با کمک و راهنمایی شما، گام به گام انجام دهند.

■ توصیه به معلم

- ۱- دانش آموزان را در انجام مراحل این چاپ یاری دهید .
- ۲- در ساخت کلیشه و برش آن باید بسیار دقت کرد تا نتیجه ی بهتری از چاپ به دست آورد.
- ۳- دانش آموزان قبل از چاپ بر روی پارچه، یک بار آن را بر روی کاغذ تمرین کنند تا به مشکلات مُهر یا کلیشه ی خود پی ببرند .
- ۴- در استفاده از کلیشه، بهتر است رنگ زیاد رقیق نشود؛ چرا که رنگ ممکن است در زیر کلیشه حرکت کند و چاپ را خراب کند .
- ۵- هنگام استفاده از مُهر دو قسمتی نیز، پس از اطمینان از خشک شدن مُهر مرحله ی اول، مُهر مرحله ی دوم را باید با دقت چاپ زد؛ به گونه ای که کاملاً منطبق با مُهر اول باشد .

ساخت ظرف معطر تزئینی

شماره صفحه

۵۰

شماره درس

۱۵

■ دانستنی های معلم

تهیه ی این ظرف معطر بسیار ساده و سریع بوده و برای تزئین محیط منزل، خصوصاً سرویس های بهداشتی بسیار مناسب است. ماده ی اصلی مورد استفاده در این ظرف معطر، صابون است و با توجه به تنوع رایحه ی صابون های موجود در بازار، ظروف معطر متعدد و متنوعی را می توانیم تهیه کنیم.

■ اهداف آموزشی

- ۱- آشنایی با خاصیت مواد (صابون عطردار)
- ۲- توانایی تهیه ی ظرف معطر تزئینی.

ساعت آموزش	نوع فعالیت	فضای آموزشی	ابزار و مواد
یک جلسه آموزشی	گروهی	کلاس درس	- لیوان بلور پایه دار
			- صابون معطر
			- رنده ی درشت
			- تور سفید ساده
			- روبان باریک
			- چسب

■ فعالیت های آماده سازی

- ۱- نمونه هایی آماده از این ظروف را به دانش آموزان ارائه دهید.
- ۲- درباره ی خاصیت و ویژگی های صابون گفت و گو کنید.
- ۳- از دانش آموزان بپرسید که آیا غیر صابون از مواد دیگری نیز می توان داخل لیوان استفاده کرد.
- ۴- دانش آموزان را برای شروع فعالیت آماده کنید.

■ راهنمای تدریس

- ۱- مواد و ابزار را روی میز در دسترس دانش آموزان قرار دهید.
- ۲- از دانش آموزان بخواهید صابون های معطر و رنگی را در داخل کاسه رنده کنند.
- ۳- از دانش آموزان بخواهید به بقیه ی مراحل کار توسط شما با دقت نگاه کرده، آن را بر روی ظرف خود تکرار کنند.

■ توصیه به معلم

- بهتر است دانش آموزان رنگ روبان تزئینی را هماهنگ با رنگ صابون انتخاب کنند..
- آن ها می توانند با افزودن چند قطره اسانس معطر، رایحه ی ظرف خود را افزایش دهند.
- در این فعالیت به جای صابون می توان از گل های خشک یا گیاهان دارویی یا تراشه های چوب به همراه اسانس معطر استفاده کرد.
- در این فعالیت به جای لیوان بلور می توان از زوروق یا تور استفاده کرد؛ به این ترتیب که دایره ای به قطر ۱۵ تا ۲۰ سانتی متر از زوروق یا تور بریده، صابون رنده شده را در وسط آن بریزند، اطراف آن را جمع کنند با روبان آن را بسته و پاپیون بزنند.

شکل سازی با ساقه ها

شماره صفحه

۶۲

شماره درس

۲۰

■ دانستنی های معلم

شکل سازی با ساقه ها نوعی از فعالیت کلاژ است که با چسباندن قطعات ساقه های مختلف بر روی طرح، شکل می گیرد. ساخت تابلو با گل و برگ های خشک، حبوبات، پنبه ی ابریشم و... نیز از این گروه محسوب می شوند. ساقه ها همانند گل و برگ این قابلیت را دارند که با اتو کردن کاملاً صاف و مسطح شوند؛ بنابراین، برای تهیه ی تابلو بسیار مناسب اند.

■ اهداف آموزشی

- ۱- آشنایی با طبیعت و محیط پیرامون
- ۲- توانایی شکل سازی با ساقه ها.

ساعت آموزش	نوع فعالیت	فضای آموزشی	ابزار و مواد
یک جلسه آموزشی	گروهی	کلاس درس	- ساقه های گندم، جو یا برنج
			- چسب مایع یا چوب
			- مقوا
			- پارچه با رنگ تیره
			- کاتر یا قیچی
			- اتو

■ فعالیت های آماده سازی

- ۱- در صورت امکان، نمونه ای آماده از این تابلو را به دانش آموزان نشان دهید.
- ۲- از دانش آموزان بپرسید که آیا می دانند این تابلوها از چه موادی درست شده اند و آن ها را کجا دیده اند.
- ۳- درباره ی ویژگی های انواع ساقه ها در کلاس گفت و گو کنید.
- ۴- درباره ی موارد استفاده ی دیگر از این ساقه ها گفت و گو کنید.
- ۵- دانش آموزان را برای شروع فعالیت آماده کنید.

■ راهنمای تدریس

- ۱- دانش آموزان را به گروه های ۲ یا ۳ نفره تقسیم کنید.
- ۲- از دانش آموزان بخواهید دستورالعمل کتاب درسی را با راهنمایی و کمک شما، گام به گام انجام دهند.
- ۳- از هر گروه بخواهید یک قطعه خمیر انتخاب کنند و روی آن را پارچه ی مشکی بچسبانند.
- ۴- از گروه ها بخواهید ساقه ها را با قرار دادن روی چند برگ روزنامه اتو بزنند؛ به گونه ای که کاملاً صاف و مسطح شوند.
- ۵- از گروه ها بخواهید طرح مورد نظر را با کاربن سفید روی پارچه ی مشکی منتقل کنند.
- ۶- از گروه ها بخواهید قسمت های مختلف طرح را جزء به جزء چسب بزنند و با ساقه بیوشانند.

■ توصیه به معلم

- برای روکش کردن قطعات فیبر حتماً پارچه را بزرگ تر از اندازه ی فیبر ببرید؛ به گونه ای که بتوانید پارچه را از پشت فیبر تا بزنید و بچسبانید.
- در صورتی که هنگام اتو زدن، ساقه ها به خوبی صاف نشدند یا شکننده بودند، ابتدا ساقه ها را کمی با آب اسپری کنید و سپس آن ها را اتو بزنید.
- طرح تابلوها را با توجه به توانمندی گروه ها انتخاب کنید.
- دقت کنید همه ی دانش آموزان در کار گروهی فعالیت داشته باشند.

ساخت جا جورابی

شماره صفحه

۷۰

شماره درس

۲۳

■ دانستنی های معلم

در ساخت انواع کاردستی بهتر است به نکات زیر توجه شود:

- ۱- شکل و ظاهری زیبا داشته باشد.
  - ۲- ابتکاری و جذاب باشد.
  - ۳- کاملاً کاربردی و مفید باشد.
  - ۴- با مواد و وسایل پیرامون زندگی ساخته شود.
- هدف از ارائه ی این گونه کاردستی ها، ایجاد نگاهی متفاوت به اشیای اطراف زندگی است؛ به این ترتیب، برای هر شیء می توان مصرفی غیر از مصرف متعارف و روزمره ی آن پیدا کرد.

■ اهداف آموزشی

- ۱- استفاده از مواد و وسایل دور ریختنی
- ۲- توانایی ساخت جا جورابی.

ساعت آموزش	نوع فعالیت	فضای آموزشی	ابزار و مواد
یک جلسه آموزشی	فردی گروهی	کلاس درس	- لوله مقوایی داخل دستمال کاغذی رولی به تعداد مورد نیاز
			- مقوای موج دار
			- مقوای ضخیم
			- قیچی
			- چسب مایع و چوب
			- الگو
			- قلم مو
- آبرنگ و گواش			

■ فعالیت های آماده سازی

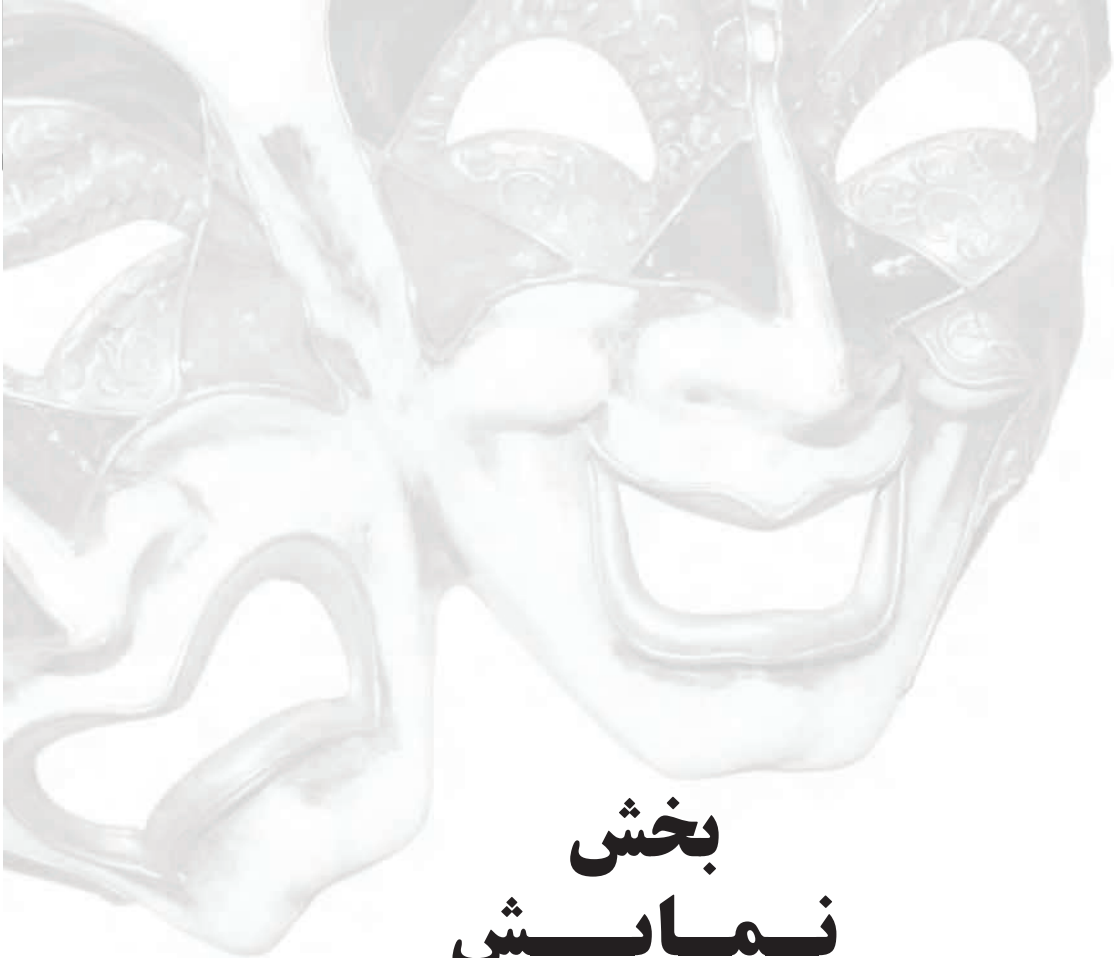
- ۱- یک یا چند جا جورابی آماده را با خود به کلاس بیاورید و به دانش آموزان نشان دهید.
- ۲- از دانش آموزان بخواهید حدس بزنند که چه وسایلی در ساخت این جا جورابی به کار رفته است.
- ۳- با دانش آموزان درباره ی موارد مصرف دیگر این کاردستی گفت و گو کنید.
- ۴- با دانش آموزان درباره ی روش های دیگر تزیین این جا جورابی گفت و گو کنید.
- ۵- دانش آموزان را برای شروع فعالیت آماده کنید.

■ راهنمای تدریس

- ۱- مواد و ابزار مورد نیاز را روی میز در اختیار دانش آموزان قرار دهید.
- ۲- الگوی ”جوراب شکل” را در اختیار دانش آموزان قرار دهید تا بر روی مقوای ضخیم خود منتقل کنند و سپس برش بزنند.
- ۳- از دانش آموزان بخواهید به بقیه ی مراحل کار توسط شما به دقت نگاه کرده، سپس آن را تکرار کنند.
- ۴- پس از پایان ساخت کاردستی، دانش آموزان را در نحوه ی تزیین و رنگ آمیزی آزاد بگذارید.

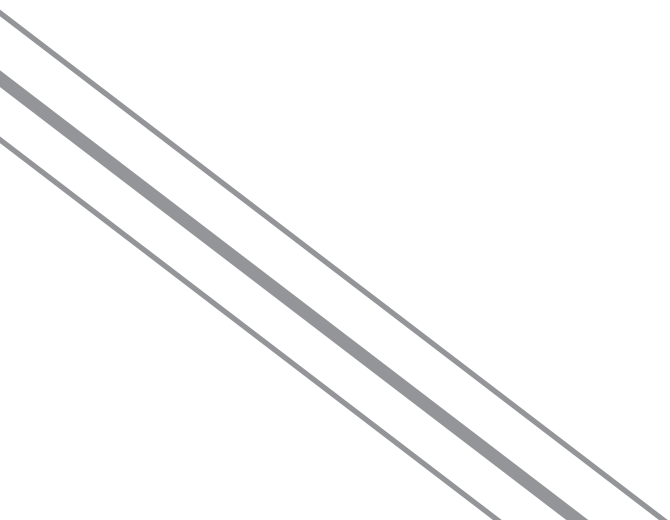
■ توصیه به معلم

- برای اجرای این کاردستی، از چند هفته ی قبل از دانش آموزان بخواهید که لوله های مقوایی دستمال کاغذی جمع آوری کنند تا بعد به کلاس بیاورند.
- هنگام برش مقوای ضخیم، دانش آموزان را یاری دهید.
- پس از پایان کار، برای نصب این کاردستی در داخل کمد می توانید یک گیره در پشت آن وصل کنید.
- این کاردستی را در نمایشگاه مدرسه ی خود به نمایش بگذارید.

بخش نمایش

دوره‌ی متوسطه‌ی حرفه‌ای

مقدمه

در هنرهای نمایشی با بازیگری هنرمندان روبه رو هستیم. نقش آفرینی افرادی که می توانند الگوهای اجتماعی را در قالب های خاص شخصیتی جایگزین کرده و آن را به تصویر و بازی بکشانند.

در تئاتر که الگو و مبداء اصلی هنرهای نمایشی به شمار می رود. حالت ها، تصورات، اندیشه ها، آرمان ها و تخیلات به طریقه مشخصی تدوین شده و به مشاهده کنندگان ابراز و القاء می گردد. یک نمایش (بازی و بازیگری) علاوه بر برخورداری از محتوا و کیفیت بالا در زمینه های اجتماعی، اخلاقی و انسانی باید ابهامات و معضلات اجتماعی را حل نموده و ارایه دهنده راه حل مشکلات باشد. هدف از هنر تسهیل زندگی انسان است ولی این امر وقتی میسر می گردد که هنر بتواند موانع و مشکلات را به نحو ممکن رفع کند و راهنمایی تحقق فرایندهای مثبت رفتاری شود.

مهم ترین ویژگی های هنرهای نمایشی عبارت اند از:

- ۱- تأثیر عمیق در نگرش ها، بازخوردها و اندیشه های ژرف انسان و تحول دگرگونی آن ها، که با بازیگری هنرمندان در نقش های مختلف صورت می پذیرد.
- ۲- می توان ایده ها، فرایندها و سازگاری های مثبت رفتاری را در بازی مطرح نمود، زیرا منجر به واکنش های مناسب نسبت به فشارهای زندگی و بهبود موقعیت اجتماعی می شود.
- ۳- هنرهای نمایشی به خصوص «بازیگری» می تواند بر نحوه ارتباطات انسان ها و قبول مسئولیت-های سازنده اجتماعی در آینده اثر گذارد و باعث ایجاد هم فکری و مهارت (بر اثر تمرین نقش های سازنده) گردد.
- ۴- ویژگی دیگر هنرهای نمایشی یادگیری است. یک ضرب المثل چینی می گوید: «ممکن است ببینم و فراموش کنم ممکن است بشنوم اما به خاطر نیاورم

ولی اگر عمل کنیم مطمئنا یاد می گیریم.» جمله اخیر نشانه اهمیت یادگیری است و می فهماند که یادگیری فقط در اثر انجام دادن، دیدن، مشاهده و تجربه نمودن به دست می آید. در افراد بزرگسال یادگیری از طریق روش های عقلانی و تجربه حاصل می شود و به این ترتیب می توانند به حل مشکلات فائق آیند، ولی کودکان به علت ضعف در توانایی تجربه کردن و به کار بستن راه حل ها، بیشتر از طریق بازی می توانند به حل قاطع و صحیح مسائل بپردازند. کودکان صرفا از نگاه کردن به اشیاء نمی آموزند بلکه با دست کاری و انجام حرکات مختلف نمایش، تخیلات خود را برون ریزی کرده و می آموزند آموخته های شان را به کار برند. بازی های آن ها می تواند به صورت گوناگون یا با وسایل متفاوتی انجام پذیرد و یا اینکه کودک می تواند بدون وسایل با اجرای حرکات نمایشی خواسته های درونی خود را ابراز نماید. به طور کلی بازی، ابزاری برای کسب تجربه است و اکثر افراد بدون آگاهی از اهمیت این موضوع از کودکان می خواهند که بازی را رها کرده و به وظایفی که تعیین می نمایند بپردازند و همه نیروی خود را ناخودآگاه در جهت محدود نمودن و یا از بین بردن بازی در کودکان صرف می کنند. در حقیقت این امر ممانعت از حل قاطع و درست مسائلی است که کودک توسط بازی به آن دست می یابد. کودکان قدرت و نیرویی را که بتوانند به کمک آن انتظارات و توقعات والدین را جامه عمل بپوشانند ندارند و در حقیقت بازی به آن ها کمک می کند تا خود را با فشارهای ناشی از این توقعات هماهنگ سازند. این امر در مورد بازی های نمایشی نیز صادق است. تعاریف متعددی برای بازی بیان شده است که به ذکر چند تعریف مختلف پرداخته می شود:

بازی عبارت از فعالیتی است که بدون وجود نیروی خارجی (زور و اجبار)، کاملا اختیاری و بدون هدف و منظور خاصی انجام شود و سبب لذت و آرامش گردد. عده ای به جنبه کنشی بازی در بین سایر فعالیت ها توجه کرده، اعتقاد دارند که

مقدمه

بازی یک نوع پیش‌تمرین عمومی یا تمرینی مقدماتی برای فعالیت‌هایی است که فرد در آینده می‌خواهد انجام دهد. کودکان، خود را ضمن بازی آماده فعالیت‌هایی می‌کنند که در آینده می‌خواهد انجام دهند. کودکان، خود را ضمن بازی آماده فعالیت‌های سازش‌یافته خواهند کرد که در آینده ناگزیر خواهند بود آن اعمال را در زندگی به کار برند. مثلاً عروسک بازی در دختران برای این است که گزینه‌ی مادری در ایشان تحکیم شود و اگر کودک به قصد بازی بر روی نرده‌ای راه می‌رود به این خاطر می‌باشد که کنش متعادل‌تری برای او در آینده تأمین گردد.

■ «پیاژه» بازی‌ها را به سه نوع تقسیم می‌کند:

- ۱- بازی تمرینی: که هیچ نوع ساختی در آن وجود ندارد و جنبه درون‌سازی داشته، بیشتر در دوره حسی و حرکتی رشد کودک انجام می‌شود و حاوی لذت است.
- ۲- بازی رمزی: که نظام این نوع بازی را ساخت رمزی تشکیل می‌دهد و تصورات ذهنی کودک در بازی دخالت دارد. تقلید، جان‌پنداری یا آنیمیسیم (مثلاً کودک چوب‌جارو را سوار شده با این تصویر که اسب است و با آن می‌تازد) در این گروه قرار می‌گیرند.
- ۳- بازی قاعده‌دار: که دارای قواعد بوده و کودک در بازی با مشارکت بزرگسالان از آن قوانین تقلید کرده و اخلاق پیروی از قراردادهای اجتماعی را یاد می‌گیرد. عده‌ای معتقدند که بازی با کار تفاوت زیادی ندارد و تنها اختلافی که می‌توان بین آن دو مشاهده کرد در انگیزه انجام فعالیت می‌باشد. اگر فعالیت به منظور رسیدن به هدفی خاص و مشخص دنبال شود آن را کار می‌نامند و اگر هدف صرفاً لذت و خوشی باشد آن فعالیت را بازی گویند. برای کودکان بازی یک راه میان‌بر جهت دسترسی به مسائل دنیاست.

■ بازی عبارت از ابراز وجود بدون ترس و واهمه است.

«پیازه» معتقد است: برای آن که بتوان فعالیت را بازی نامید بایستی دارای شرایط زیر باشد:

۱- دارای هدف نباشد.

۲- اختیاری باشد.

۳- لذت بخش باشد.

۴- سازمان دهی نداشته باشد.

۵- از هر گونه کشاکش و پرخاش گری به دور باشد.

با مطالعه در تاریخچه رشد کودکان، به خصوص وقتی رفتار آنان تحت مشاهده قرار می گیرد به مرحله ای از بازی های گروهی و نمایشی در آنان می رسیم. مرحله آنیمیسیم دوره ای است که کودکان در حالت انرژی بسیار، سوار یک چوب بلند شده آن را اسب می پندارند و از این سو به آن سو می روند و سایر همسالان خود را رهبری می کنند. این فرایند نمایشی علاوه بر تخلیه تنش ها و مازاد انرژی دارای ارزش های جسمانی و روانی بسیار می باشد. کودک در میان بازی می پرد، از پله ها بالا و پایین می رود، دولا و راست می شود، رکاب می زند، اسباب و وسایل را جابه جا می کند و در تمام این حالات از عضلات و اندام های مختلف کمک می گیرد و این عمل سبب تقویت آنان می شود. بازی نه تنها می تواند برای رفع نیاز جسمی کودک مفید باشد بلکه فرصتی به وجود می آورد تا او بتواند از لحاظ روانی نیز ارضا گردد. وی از طریق بازی فشارهای درونی خود را تخلیه می نماید. البته نیازهای درونی کودک ناخود آگاه است و او این کار را ناآگاهانه انجام می دهد. ولی در حالتی که نیازهای جسمی اش را مرتفع می سازد از کار خویش مطلع بوده، این عمل بدون قصد و اراده قبلی صورت می گیرد.

مقدمه

بازی « سمبلیک » روزنه امیدی است که کودک توسط آن می تواند از همه فشارهایی که به وی وارد می شود رها گردد و رفتار خود را متعادل نماید. یکی دیگر از نتایج بازی کسب ارزش اجتماعی است. کودک در ماه های اول تولد به شخصیت خود پی می برد و این شناخت را از حرکات وی می توان دید. تربیت و آموزش صحیح در میزان این شناسایی مؤثر واقع می شود. یکی از بهترین وسایلی که می تواند آموزش و تربیت را ایجاد کند بازی است. کودک در حین بازی به کشف محیط می پردازد و از طریق بازی های نمایشی نخستین گام ها را برای اجتماعی شدن بر می دارد.

او در بازی، همکاری و تعاون با گروه را می آموزد و یاد می گیرد که چگونه بر دیگران اثر گذارده و از آن ها اثر پذیرد. بازی های نمایشی کودک را از افسردگی و خمودی می رهانند، سبب فعال شدن و شرکت در گروه های اجتماعی می شود. هم چنین فرایند یادگیری و برقراری ارتباط متقابل عاطفی به وی یاد می دهد که برای پذیرش و موفقیت در گروه باید چه توانایی هایی را به کار بندد و چگونه می تواند از نگرش، رغبت ها و مهارت های دیگران برای رفع حوایج افراد استفاده کند. از ویژگی های اصلی کودک کم توان ذهنی این است که دیر می آموزد و آموخته خود را به زودی به دست فراموشی می سپارد. همین موضوع باعث بروز مشکلات بسیاری در تعلیم و تربیت می گردد. به همین علت کودکان در طول فرایند رشد خود با بازی پیوند ناگسستنی، داشته این امر برای آن ها سبب افزایش تجربیات و یادگیری مطالبی سودمند می شود.

از هنرهای نمایشی می تواند برای انجام یافتن و تحقق اهداف تربیتی و آموزشی کودکان کم توان ذهنی استفاده نماییم. مثلا نمایش ساده ای چون پانتومیم بیشتر هدف های آموزشی را در بر دارد و کودک می تواند از آن برای دست یابی به تمرکز افکار و دقت کمک بگیرد. در پانتومیم شخص به واسطه حرکاتی که به بدن

خویش می دهد ما را متوجه منظور خود می کند. او در می یابد که بازیگر بدون آن که از فرایندهای کلامی استفاده نماید از خواب بیدار می گردد، دست و صورتش را می شوید و سپس مشغول پوشیدن لباس و شانه زدن موهایش می شود. این نمایش ساده اگر با تفریح و شرایط خوبی مهیا گردد می تواند زمینه آموزش یک برنامه ساده نظافت باشد که با «دیدن» آن دانش آموز به راحتی آن را در ضمیر خود آگاهش تثبیت گرداند (کار طاقت فرسایی که یک معلم با دستور دادن و گفتن مکرر متحمل می شود) این نمایش رغبت و انگیزه لازم برای تمرین در دانش آموز را به وجود آورده، با همراهی معلم فراگیری آسان تر می شود. کار نمایش را می توان یک کار گروهی دانست که همه با همکاری و هم فکری یکدیگر به وجود می آورند. افراد به گروه های مختلف تقسیم شده و نقش ها را در گروه خود قسمت کرده سپس دور هم نشستند متن نمایش را به خوبی به خاطر می سپارند. بعد هر کس در باره نقشی که قرار است بازی کند صحبت می نماید. ساده ترین راه برای اجرای نمایش این است که هر کس خود را به جای فرد تعیین شده در نقش گذاشته، تمامی اشاره ها و حالت های فرد تعیین شده را به خود بگیرد. نقش ها علاوه بر تأثیر بر عموم مشاهده کنندگان و تعمیم، القا و ابراز اهداف و نتایج نمایشی، بر خود افراد نمایش دهنده نیز اثر می گذارد. برای کودکان کم توان ذهنی نیز می توانیم هدف های تعلیم و تربیت را جهت اصلاح رفتار در قالب نمایش پیاده کنیم و با تمرین های بسیار و با کمک سایر معلمان، آن ها را برای مسئولیت پذیری، ایفای نقش، سازگاری اجتماعی و عاطفی، و تعدیل رفتار آماده کنیم. از طرفی با تشویق آنان به اجرای بازی های نمایشی می توان کودکان تماشاگر را نیز به انجام این تمرینات نمایشی ترغیب نمود.

برای استفاده از هنر تئاتر می توانیم دست به بررسی روحيات و انگیزه های این کودکان زده و با جذب آن ها به صحنه بازیگری، انواع نقش های سازنده را که مورد

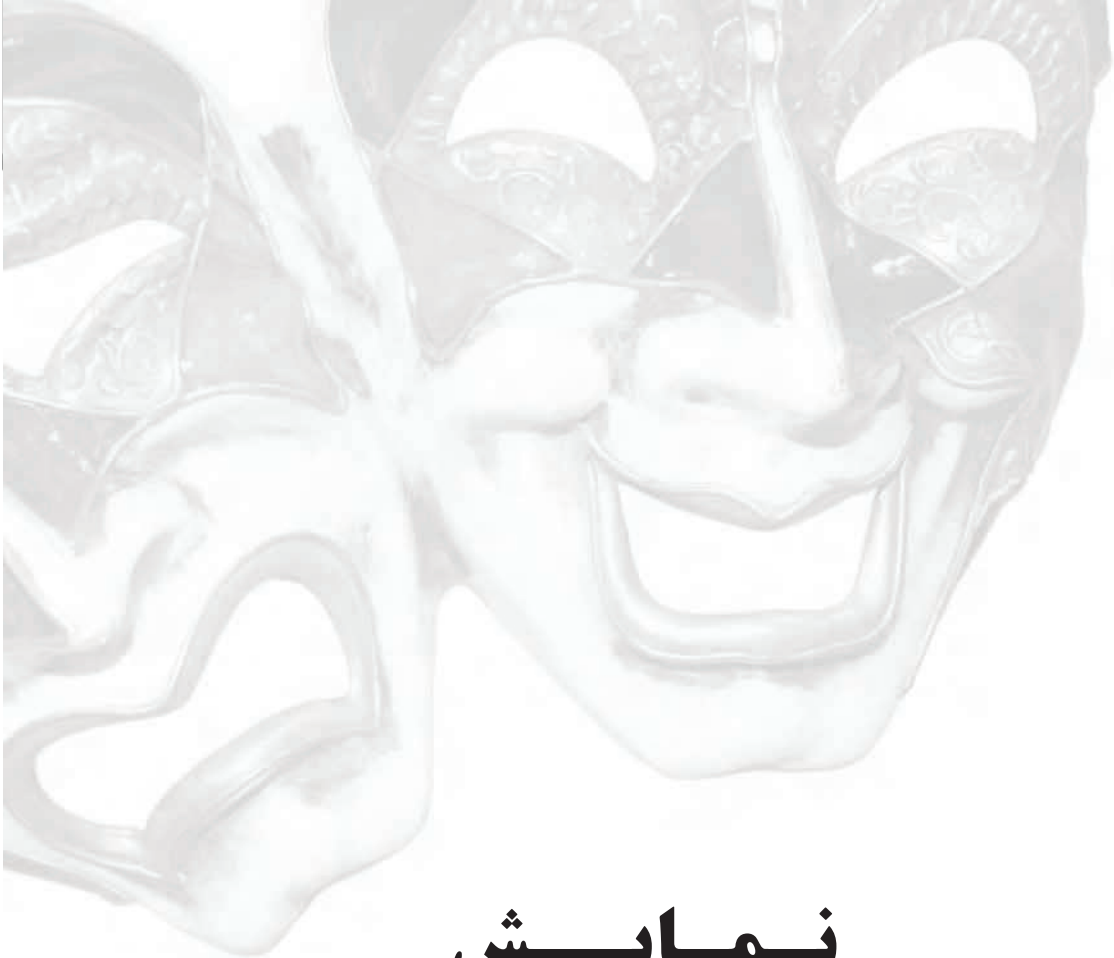
مقدمه

توجه متخصصین تعلیم و تربیت است ایفا نماییم، زیرا هدف از نمایش و اجرای بازی گروهی کنترل تعادل روحی و روانی بازیگر تمرین برای بهتر بازی کردن نقش اجتماعی و نیز رساندن پیام آموزشی غیر مستقیم به اذهان آنان است. کودکان با ادراک و مشاهده بازی نمایشی نتیجه کلی آن را دریافت می نمایند که این امر به طور مستقیم در اصلاح بسیاری از رفتارهای آنان مؤثر می باشد.

به طور کلی یادگیری هنرهای نمایشی در ارتباط با کودکان کم توان ذهنی نتایج و فواید بسیار مهمی در زمینه تعلیم و تربیت آنان و هم چنین اولیا و مربیان تربیتی دارد. این اثرات عبارت است از:

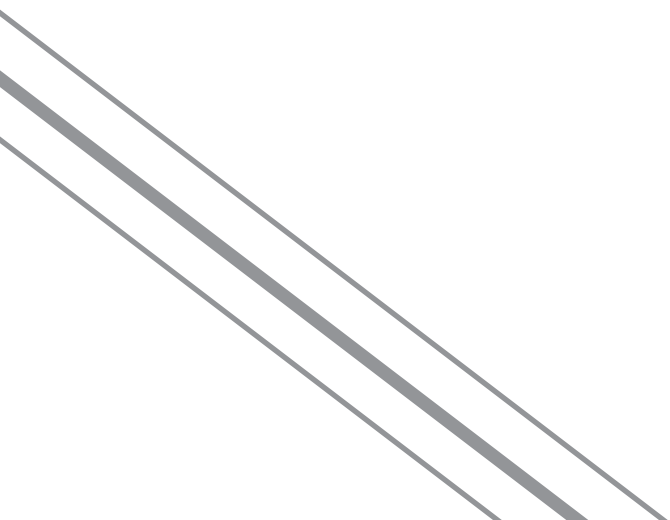
- ۱- باعث ایجاد سرعت یادگیری در آنان می گردد.
- ۲- سبب سادگی روش ها و انعطاف پذیری انجام کار که در دستورات شفاهی و مستقیم، کاربرد سودمندی برایشان ندارد می گردد.
- ۳- نمایش ها سبب می شوند که نتایج و محتوای تربیت نمایش در ذهن کودکان بیشتر نگه داری شده از فراموشی مکرر آن جلوگیری نماید. زیرا آنان در شرایط مطلوب و بدون آن که از لحاظ ذهنی دچار خستگی مفرط شوند آن را مشاهده می کنند و چون موضوع با حالت برانگیختگی خوشایندی همراه است دریافت و نگه داری آن سریع تر و بهتر خواهد بود.
- ۴- فراگیر بودن و عمومیت داشتن نتایج هنرهای نمایشی
- ۵- انتقال مسایل آموزشی و یادگیری و هم چنین انتقال بسیاری از مسایل و روش های خودیاری.
- ۶- ایجاد تعادل، بهداشت روانی و گستردگی فعالیت این کودکان در ارتباط با گروه های هم نقش و رشد دادن فرایندهای سازگاری اجتماعی و عاطفی آن ها.

نمایش

سال اوّل
متوسطه ی حرفه ای

نمایش بدون کلام (پانتومیم) ۱ اجرای بی کلام یک داستان - پانتومیم ۲

شماره صفحه

۶۶ و ۲۶

شماره درس

۲۰۶

■ دانستی های معلم

«پانتومیم» قبل از آن که یک مکتب یا سبک باشد، یک علم است. از دوران کلاسیک تا مدرن، پانتومیم یک نمایش صاحب سبک است. در واقع، ریشه ی پانتومیم به زمانی برمی گردد که انسان برای بیان افکار فقط به بدن خود متکی بوده است.

پانتومیم به معنای انتقال مفاهیم و مضامین به وسیله ی حرکات بدن به بیننده است و در ایران به عنوان هنر «ایمائی» شناخته می شود. پانتومیم به دلیل حذف دیالوگ بیش تر به روی زبان بدنی تأکید دارد و این، زبانی است که برای همه قابل فهم است.

■ اهداف آموزشی

ساعت آموزش	نوع فعالیت	فضای آموزشی	ابزار و مواد
			۱- تقویت توجه و دقت
یک جلسه آموزشی برای هر درس	فردی - گروهی	کلاس - حیاط مدرسه - طبیعت	- وسایل تصویری ۱- شنایی با دامن های توانایی های خود در زمینه ی انتقال مفاهیم - عکس و تصویر
			۳- ایجاد اعتماد به نفس در دانش آموزان نسبت به استعداد حرکتی خود - فیلم
			۴- آینه شنایی با نمایش بدون کلام و ویژگی های آن.

■ روش تدریس

- ۱- همه مروری کوتاه بر روی بخش نمایش کتاب هنر دوره‌ی راهنمایی پیش حرفه‌ای داشته باشید.
- ۲- در باره‌ی پانتومیم یا نمایش بدون کلام در کلاس گفت و گو کنید.
- ۳- دانش‌آموزان را برای شروع تمرین‌های این درس آماده کنید.

■ راهنمای تدریس

الف) نمایش بدون کلام (پانتومیم) ۱

- ۱- دانش‌آموزان را به چند گروه تقسیم کنید.
- ۲- از دانش‌آموزان بخواهید تمرین‌ها را به صورت انفرادی انجام دهند.
- ۳- از دانش‌آموزان دیگر بخواهید اعمال او را حدس بزنند و در مورد آن توضیح دهند.
- ۴- تمرین‌هایی فراتر از مثال‌های کتاب انجام دهید.
- ۵- پس از رفع اشکال و ایجاد مهارت نسبی، در مراحل بعدی دانش‌آموزان می‌توانند به صورت دو یا سه نفره اجرای حرکات را داشته باشند.

ب) اجرای بی کلام یک داستان پانتومیم ۲

- ۱- ابتدا چند داستان کوتاه برای دانش‌آموزان تعریف کنید.
- ۱-۱- هنگام تعریف داستان قسمت‌هایی از آن را بدون کلام نشان دهید؛ برای مثال،

- بگویید: میوه فروش به جای موز به من ..... (نمایش هندوانه)
- ۲ - ۱ - اگر دانش آموزان به جای هندوانه میوه‌های بزرگ دیگری مانند خربزه یا ... را حدس زدند، باز هم از آن‌ها بپذیرید.
- ۲ - تمام موارد ۱ تا ۵ درس نمایش بدون کلام قابل تعمیم است.
- ۳ - برای تمرین شماره ی سه، مفهوم اغراق را به طور کامل برای دانش آموزان توضیح دهید.

■ توصیه به معلم

- بکوشید همه ی دانش آموزان در این تمرین فعالیت کنند.
- به آنان پیشنهاد کنید که برای تمرین، برخی از برنامه های تلویزیونی را بدون صدا نگاه کنند.
- موضوعات این درس بر اساس رویدادهای روزمره ی زندگی است و به قصه ی از پیش تعیین شده نیاز ندارد.
- اغراق در نمایش، با ماسک و پانتومیم یکی از ویژگی های مهم این نوع از نمایش هاست.
- درس های پانتومیم (۱) و (۲) با توجه به اهمیت حدس زدن حرکات می تواند لحظات شادی را برای کلاس به ارمغان آورد.
- ضروری است قبل از تدریس بخش های مربوط به نمایش مروری کوتاه به بخش های نمایش کتاب درسی آموزش هنر دوره ی راهنمایی تحصیلی پیش حرفه ای داشته باشید.

اجرای نمایش با ماسک ۱

اجرای نمایش با ماسک ۲

شماره صفحه

۷۲ و ۴۸

شماره درس

۲۳ و ۱۳

■ دانستنی های معلم

یکی از قابلیت‌های متعدد آموزش نمایش یا نمایش آموزشی، گسترش تجربه‌ی انسانی است. دانش آموزان در موقعیت‌های نمایشی بسیار خوب به دامنه‌ی توانایی‌های خود پی می‌برند و در ضمن تمرین و ممارست، بر این توانایی‌ها تسلط پیدا می‌کنند و در نهایت، این توانایی‌ها را در زندگی واقعی و روزمره‌ی خود به کار می‌برند.

در نمایش با ماسک، بازیگر سعی می‌کند با اغراق در حرکات بدن و لحن بیان، منظور خود را به بیننده انتقال دهد. نمایش با ماسک برای شخصیت پردازی بسیار مناسب است؛ زیرا هنگام استفاده از ماسک راحت‌تر می‌توان در قالب نقش فرورفت و حتی گفته‌ها (دیالوگ‌ها) را به ذهن سپرد؛ لذا صورتک (ماسک) تا حدودی برای ظاهر شدن در موقعیت‌های ناشناخته به کودکان و نوجوانان کمک می‌کند و باعث اعتماد به نفس آنان می‌شود. ما انتظار داریم با انجام تمرین‌های نمایش با ماسک، دانش آموزان به پختگی و تسلط بیش تری بر گفتار و حرکات بدن خود دست یابند.

■ اهداف آموزشی

- ۱- تقویت قابلیت‌های حرکتی بدن
- ۲- آشنایی با مفهوم اغراق
- ۳- شنایی بانحوه‌ی نمایش با ماسک و ویژگی‌های آن.

ساعت آموزش	نوع فعالیت	فضای آموزشی	ابزار و مواد
یک جلسه آموزشی برای هر درس	فردی - گروهی	کلاس - حیاط مدرسه	- وسایل تصویری
			- عکس و تصویر
			- فیلم و کتاب
			- انواع ماسک

■ فعالیت های آماده سازی

- ۱- دروس گذشته به خصوص پانتومیم را به طور کوتاه مرور کنید.
- ۲- در باره‌ی انواع ماسک و خصوصیات آن‌ها در کلاس گفت و گو کنید.
- ۳- دانش آموزان را برای شروع تمرین های این درس آماده کنید.

■ راهنمای تدریس

- ۱- ماسک یا تصاویر ماسک های مختلف را به دانش آموزان نشان دهید و از آنان بخواهید در مورد خصوصیات گفتاری و حرکتی شخصیت ماسک ها گفت و گو کنند.
- ۲- از دانش آموزانی که مایل به اجرای نمایش هستند، بخواهید به قسمتی که برای نمایش آماده کرده اید بیایند و ماسک را به صورتشان بزنند.
- ۳- دیگر دانش آموزان با پیشنهاد هایشان آنان را به شخصیت مورد نظر ماسک هدایت کنند.

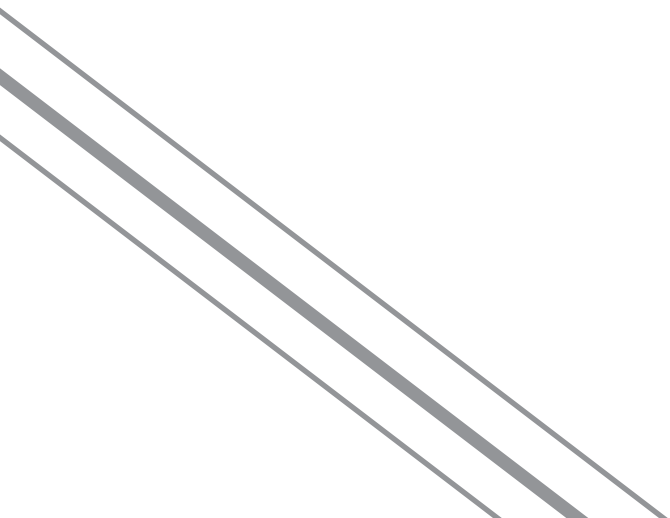
■ توصیه به معلم

- اگر دانش آموزان خواستند پیشنهاد هایشان را به صورت عملی ارائه دهند، آن‌ها را منع نکنید. (معلم تا حد امکان پیشنهاد، به خصوص پیشنهاد عملی، ندهد.)
- دانش آموزان را به سمت اغراق پیش ببرید؛ چون اقتضای نمایش با ماسک است.
- هنگام صحبت در پشت ماسک، کلام باید بلندتر از معمول ادا شود.
- حالات های صورت چون در پشت ماسک پوشیده شده است باید به بدن و به خصوص دست‌ها، منتقل شود و گرنه نمایش بی حس و حال می شود.
- برای ماسک های حیوانات توجه به حالات، حرکات و صدای آنان به ایفای بهتر نقش کمک می کند.
- توجه به سن، شخصیت و جنسیت حیوانات نیز در ایفای بهتر نقش کمک می کند.

نمایش

سال دوم
متوسطه ی حرفه ای

اجرای بدون کلام ۱، ۲، ۳ و ۴

شماره صفحه

۳۸، ۲۲
۷۰ و ۶۴

شماره درس

۱۹، ۱۰، ۵
۲۲ و

■ دانستنی های معلم

فلسفه ی تمرین های بخش نمایش در سال دوم ایجاد هماهنگی و اکنش بازیگران در صحنه نسبت به دیگر بازیگران، تقویت حس اعتماد به نفس در حین انجام فعالیت های گروهی و برآورد میزان ظرفیت شخصیتی، جسمی و روحی آنهاست. اصولاً در هنگام این گونه تمرینات دانش آموزان به یک راحتی در ابراز احساسات می رسند.

■ اهداف آموزشی

- ۱- تقویت توجه و دقت
- ۲- کسب مهارت در نمایش های بدون کلام
- ۳- تقویت اعتماد به نفس در دانش آموزان نسبت به استعداد حرکتی خود
- ۴- آشنایی با نوعی نمایش به نام «آینه بازی».

ابزار و مواد	فضای آموزشی	نوع فعالیت	ساعت آموزش
- وسایل تصویری - عکس و تصویر - فیلم و کتاب - آینه	کلاس - حیاط مدرسه - طبیعت	فردی - گروهی	- یک جلسه آموزشی برای هر درس

■ فعالیت های آماده سازی

- ۱- بخش "نمایش" کتاب هنر سال اول متوسطه را به طور کوتاه مرور کنید..
- ۲- در باره‌ی پانتومیم یا نمایش بدون کلام در کلاس گفت و گو کنید.
- ۳- دانش آموزان را برای شروع تمرین های این درس آماده کنید.

■ توصیه به معلم

الف) اجرای بدون کلام ۱

- پیشنهاد می شود که در کلاس یا محلّ تدریس، فضایی جهت حرکات نشست و خوابیده برای تمرین آینه بازی یا حتی تمرین اجرای بدون کلام در نظر گرفته شود.
- جای دانش آموزان در تمرین "آینه بازی" به طور مداوم عوض شود تا تنوع بیش تری در حرکات به وجود آید.
- به دانش آموزان پیشنهاد کنید این تمرین را به طور انفرادی در خانه و روبه روی آینه نیز انجام دهند.
- تمرین هایی فراتر از مثال های کتاب انجام شود.

ب) اجرای بدون کلام ۲

- از حرکات ساده و روزمره، حرکات را به سمت حرکات پیچیده تر و غیرعادی ببرید.
- با فضا سازی قدرت تخیل دانش آموزان را برای انجام حرکات پیچیده تر بالا ببرید.

-به آن‌ها یادآوری کنید که بدن دارای امکانات گسترده‌تر و فراتر از اعمال و حرکات طبیعی است و می‌تواند حرکات متنوع‌تری را انجام دهد.
-استفاده از موسیقی در هنگام انجام تمرین‌ها بسیار تأثیرگذار است.

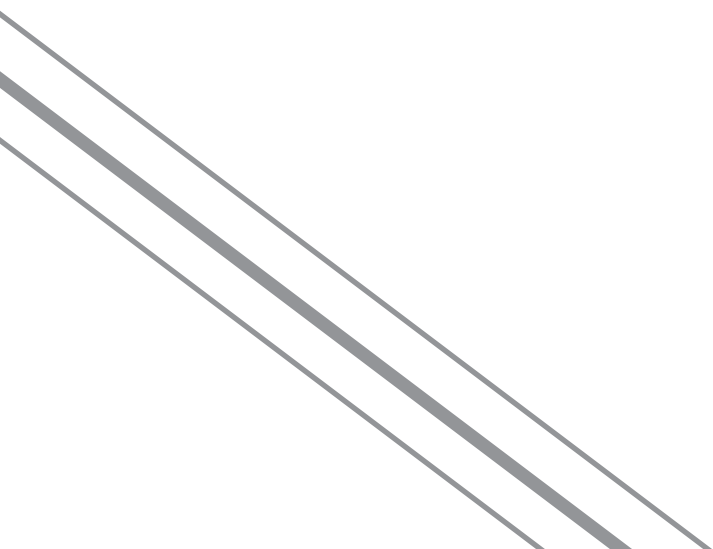
پ) اجرای بدون کلام ۳

-استفاده از موسیقی‌های مناسب با ریتم‌های تند و کند، در اجرای این تمرین‌ها بسیار تأثیرگذار است.
-ایجاد فضای شاد و با نشاط نیز اثر بخشی این تمرین‌ها را چند برابر می‌کند.
-علاوه بر مثال‌های کتاب، اگر اجرای نمایش خاصی را مد نظر دارید، می‌توانید مثال‌ها و تمرین‌ها را به سمت آن نمایش هدایت کنید.
-اجرای صحیح تمرین‌ها، رمز اصلی رسیدن به نتیجه و حصول موفقیت است.
-اجازه ندهید هیچ دانش‌آموزی در تمرین‌ها تماشاگر باشد.
-ضروری است قبل از تدریس بخش‌های مربوط به نمایش مروری کوتاه به بخش‌های نمایش کتاب درسی آموزش هنر دوره‌ی راهنمایی تحصیلی پیش‌حرفه‌ای داشته باشید.

نمایش

سال سوم
متوسطه ی حرفه ای

عوامل صحنه ۱، ۲، ۳ و ۴ اجرای نمایش با استفاده از عوامل صحنه

■ دانستنی های معلم

مرحله‌ی نهایی کار نمایش تدارک و تولید صحنه‌های کوچک می‌باشد. یادداشت‌های مختصر زیر علاوه بر روش تدریس‌های قبلی بسیار مفید واقع می‌شوند و همین‌اندک، خود مشوق کسانی است که به مطالعه‌ی بیش‌تر این موضوع علاقه‌مندند:

■ کارگردان

او رهبر است و باید صلاحیت رهبری را داشته باشد. او باید به خود اطمینان داشته باشد (نه به معنای از خود مطمئن بودن)، اما با اعتماد به نفسی که از تجربه‌ای مستمر و هم‌از غور و بررسی نمایش نامه ناشی می‌شود. اگر کاملاً به کار بچسبید، منظور خود را روشن کند و اگر بگذارد بازیگران از نتایجی که او برای آن‌ها کار می‌کند، آگاه شوند و یاور باوفای خود و هم‌آنان باشد، هیچ مشکلی پیش نخواهد آمد.^۱ «بهترین کارگردان بی‌شک کسی است که بدون هیاهو کارگردانی می‌کند؛ کسی است که بدون آن که حکمرانی کند، نظارت می‌کند.»

جان رونالد، کارگردان نمایش نامه

۱ - کتاب نمایش و آموزش، ترجمه‌ی داود دانشور، انتشارات هنر، تهران ۱۳۸۶.

■ لغزش های متداول در امر تولید یک کار نمایشی

- ۱- عدم توازن میان نقش و مجری نقش
- ۲- عدم توازن میان نقش های مختلف نمایش نامه
- ۳- تناقض در شکل نمایش نامه و اجرا
- ۴- ضعف مدیریت صحنه
- ۵- فقدان شخصیت سازی یا فضای با ثبات
- ۶- مکث طولانی میان صحنه ها
- ۷- نقص صحنه آرایی

■ نکات مهم هنگام انتخاب نمایش نامه

- ۱- نمایش نامه ای انتخاب کنید که باب طبع و راضی کننده باشد و از تولید آن لذت ببرید.
- ۲- بازیگران را خشنود و راضی سازد. لیکن باید قادر به تلقین علاقه و احساسات خود به بازیگران باشید.
- ۳- تماشاچیان را راضی کند؛ اما بکوشید به معیارهای خود وفادار بمانید.
- ۴- نمایش نامه هایی را انتخاب کنید که خوش ساخت و ترکیب و دارای شخصیت های واقعی باشد. بازیگر حرفه ای (و البته نه هر بازیگر حرفه ای) نمایش نامه ی بد را خوب بنمایاند؛ اما انجام این امر برای فرد تازه کار و بی تجربه مشکل و بی نتیجه خواهد بود. بازی در نمایش نامه ای تراژدی یا کمدی سنگین بسیار مشکل است؛ چرا که مستلزم مهارت های فنی و نیز تجربه ای وسیع است که به کلی دور

از دسترس و توانایی دانش آموز مدرسه است.
۶- به طور خلاصه، شخص باید نمایش نامه ای را انتخاب کند که به تجربه و تخیل دانش آموزان نزدیک باشد؛ نمایش نامه ای که ذاتاً و به خودی خود جالب باشد و نقش های آن به مهارت های بازیگری نیاز نداشته باشد.

■ کارگردان و همکاران او

● مدیر صحنه: او باید نسخه ای از نمایش نامه را که مخصوص به خود اوست، در اختیار داشته باشد. او در این نسخه، تمامی صداهای مؤثر، ورود و خروج بازیگران، زمان شروع و ختم صحنه ها و پرده ها را مشخص می کند. او باید خلاصه‌ی طراحی از هر صحنه و پرده و محل استقرار لوازم و اثاثیه را در اختیار داشته باشد. هم چنین باید فهرست کاملی از اشیاء و ابزار مورد نیاز پرده ها و صحنه ها را نزد خود داشته باشد.

● دستیار: او باید نسخه ای از نمایش نامه را که به صفحات سفید مجهز است همراه داشته باشد و روی آن ها تمامی حرکات روی صحنه را رسم کند. او باید برای درک و ارزیابی ترکیب خارجی نمایش نامه و بازی بازیگران در تمامی تمرین ها حاضر باشد. کارگردان از آغاز باید او را مورد وثوق و اعتماد خود قرار دهد.

● متصدی اثاثیه‌ی صحنه: او مسئول کلیه‌ی لوازم و وسایل کوچک و بزرگ روی صحنه است. او باید فهرست تمامی وسایل مورد نیاز هر صحنه و طرح محل استقرار وسایل سنگین را در اختیار داشته باشد. باید پیش از شروع، همه‌ی این وسایل را مورد بازبینی قرار دهد و مطمئن شود که بازیگران نیز وسایل خود را همراه دارند.

● متصدی نور: چون این شخص ارتباط مستقیم با برق دارد، بجاست که از تجربه‌ی لازم برخوردار باشد. او باید طرح نور را در اختیار داشته باشد و هنگام آمد و رفت نور، طرف مشورت دستیار یا مدیر صحنه قرار گیرد.

● مسئول لباس: او مسئول تمامی لباس هاست. در جریان آماده شدن لباس های

اصلی باید با طراح لباس کار کند.

■ مراحل تولید یک نمایش

۱. نمایش نامه را تعیین و بازیگران را انتخاب کنید. در مورد اخیر، احتمالاً اشکالات و موانعی پیش می آید. انتخاب نمایش نامه را اعلان کنید و آزمایش های صدا را در مدت زمانی حدود یک هفته به عمل آورید. هنگام آزمایش صدا اجازه دهید شاگردانی که از استعداد نهانی برخوردارند، نقش هایی را که دوست دارند بخوانند. تحت تأثیر احساس و عاطفه قرار نگیرید. افراد اصلی و علی البدل را انتخاب کنید. هر دو برای نمایش نامه مهم اند و هر دو به عنوان محرک یکدیگر عمل می کنند.
۲. افراد معتبر و قابل اعتماد را برای همکاری انتخاب کنید.
۳. جزء به جزء حرکت شخصیت ها و گروه ها را پیدا کرده، به زمان و مکث ها توجه کنید.
۴. نخستین تمرین: نمایش نامه را بخوانید. فکر و پنداشت درباره ی نمایش نامه را مطرح سازید و به تشریح چشم انداز و تصویری که از شخصیت ها در ذهن پدید آمده است، پردازید. بکوشید توجه آن ها را جلب و تخیل شان را برانگیزید. آماده باشید نظر آن ها را درباره ی مفهوم شخصیت ها گوش کنید.
۵. طرح ریزی (عملی) نمایش نامه، این دوره ای خسته کننده است؛ لذا از گفتن بیش از حد به بازیگران خودداری کنید؛ چرا که در این مرحله فقط آن ها را دچار سراسیمگی خواهید کرد. روی حرکت های ساده تمرکز کنید. طرح ریزی را به آهستگی انجام داده، فرصت دهید تا بازیگران یادداشت بردارند. این کار را صحنه به صحنه انجام دهید و با مرور مجدد صحنه به آن قوام ببخشید. اطمینان حاصل کنید که دستیار نیز یادداشت برمی دارد.
۶. جمله ها را روان کرده و یاد بگیرید. از حالا به بعد با متن سروکاری نیست.
۷. از حالا به بعد، شما دیگر مستقیماً درگیر تولید (نمایش نامه) نیستید. عقب

بنشینید و به نظارت اجمالی بر نمایش نامه بسنده کنید. بگذارید بازیگران روی پای خود بایستند. ملاحظات و جزئیات را در پایان هر تمرین بر آنان آشکار کنید و آماده باشید بخش هایی از نمایش نامه را که به مرحله‌ی پذیرش نرسیده اند، تمرین کنید.

۸. تکلیف نور را معلوم کنید. طی تمرین ها و از همان آغاز کار نمایش نامه، تصورات مربوط به نور صحنه ها شکل یافته اند طرح نور را ابتدا بدون حضور بازیگران تمرین کنید تا این که رضایت به دست آورید. سپس برای بازیگران توضیح دهید که می خواهید بخش هایی از نمایش نامه را که متضمن علامات (تعویض) نور است « نشان دهید».

۹. تمرین با لباس: در این مورد دو قسم تمرین ترجیح دارد. نخست بدون حضور تماشاچی و دوم با حضور گروهی منتخب از مردم. پس از هر یک از این تمرین ها، توضیحات لازم را بیان کرده، بخش هایی کوچک را تمرین کنید.

۱۰. اجرا: در اجرا هم بازیگران نگران اند و هم شما ولی آن ها باید این سختی ها را تحمل کنند. در این جا رهبری و تشویق شما بسیار پربهاست. با هر یک از بازیگران شخصاً صحبت کنید.

۱۵ - ملاحظات دیگر: بعد از هر اجرا، نکات لازم را تذکر دهید و بر کل کار مرور و نظارت کنید. به وظایف مدیر صحنه نیز رسیدگی کرده، با او درباره‌ی مدت زمان هر بار اجرا گفت و گو کنید.

■ اهداف آموزشی

- ۱- آشنایی مختصر با کلیه‌ی عوامل صحنه
- ۲- تولید یک نمایش با به کارگیری کلیه یا برخی از عوامل صحنه
- ۳- اجرای نمایش.

■ راهنمای تدریس

- ۱- پس از تدریس درس پنجم، فعالیت‌های زیر را به کمک دانش‌آموزان آغاز کنید:
  - بکوشید برای اولین بار خود کارگردانی نمایش را به عهده بگیرید.
  - به اتفاق دانش‌آموزان به کتابخانه مدرسه مراجعه کرده و یک قصه یا نمایشنامه را انتخاب کنید.
  - با توجه به استعداد و علائق دانش‌آموزان بازیگران را مشخص کنید.
  - با همفکری دانش‌آموزان، محلی را برای اجرای نمایش مشخص کنید.
- ۲- پس از تدریس درس‌های دهم و هفدهم فعالیت‌های زیر را به کمک دانش‌آموزان آغاز کنید:
  - تمرین‌های بازیگران
  - طراحی و ساخت دکور با توجه به موضوع نمایش
  - تهیه، تغییر یا انتخاب لباس با توجه به موضوع نمایش
  - انتخاب یا تنظیم نور مناسب با توجه به موضوع نمایش و نوع صحنه آرایی
  - و ...
- ۳- درس بیست و چهارم در واقع همان اجرای نمایش است.

■ توصیه به معلم

- در انتخاب قصه یا نمایش نامه به این نکته توجه کنید که فضا و داستان نمایش با سنّ دانش‌آموزان هم‌خوانی داشته باشد؛ برای مثال، یک نمایش یا قصه‌ی کودک دبستانی را برای دانش‌آموز متوسطه انتخاب نکنید (آشنایی با عوامل اجرای نمایش ۱).
- نمایش یا قصه‌ای را انتخاب کنید که قدرت تصویرسازی داشته باشد و فقط گفتار محض نباشد (تئاتر کلامی را اصطلاحاً "نمایش رادیویی" می‌نامند؛ یعنی، عنصر تصویر در آن نیست یا بسیار کم‌رنگ است) (آشنایی با عوامل اجرای نمایش ۱).

- لباس ها و لوازم در نمایش های کلامی خیلی مهم نیست؛ چون شخصیت پردازی درست از حرکت بدن، پانتومیم و گفتار ناشی می شود. (آشنایی با عوامل اجرای نمایش ۲).

- استفاده از چند تکه پارچه برای شخصیت پردازی جالب تر است تا این که عیناً لباس خاص برای آن شخصیت طراحی شود (آشنایی با عوامل اجرای نمایش ۲).

- هدف از اجرای نمایش، فراهم آوردن تجربه ای خلاق و ارزشمند است. بعد از نمایش، بکوشید به وسیله ی گفت و گو راه های تازه ای را برای پرورش نمایش جست و جو کنید (آشنایی با عوامل اجرای نمایش ۱).

- آزادی و نظم در این گونه تمرین ها باید جایگاه خود را داشته باشد. (آشنایی با عوامل اجرای نمایش ۱).

نکته: بدون نظم هیچ لذتی برای هیچ کسی وجود ندارد. برای ایجاد نظم به صورت خلاقانه می توانید یک علامت کلامی، حرکتی یا صوتی ایجاد کرد.

- مسئولیت کارگردانی باید به کسانی داده شود که به طور ذاتی توانایی رهبری دارند. (آشنایی با عوامل اجرای نمایش ۱)

- اجرای نمایش باعث هماهنگی بدن و ذهن می شود، سپس پرورش نقش و شخصیت با هر دوی این ابزار انجام می شود؛ یعنی بدن و بیان در کنار خلاقیت. (آشنایی با عوامل اجرای نمایش ۲)

- بازی به جای شخصیت منفی برای بیان احساسات سالم نیز مفید است؛ چون در آن به نوعی رهایی از پرخاش جویی، تنفر و احساسات نامطلوب به دست می آید که در صورت عدم بروز این نوع احساس ها، آن ها را پنهان می کنند. (آشنایی با عوامل اجرای نمایش ۲)

- پرسیدن سؤالات هدفدار، برای هدایت نمایش و ایجاد همکاری بین دانش آموزان مؤثر است. (آشنایی با عوامل اجرای نمایش ۱)

- استفاده از دستگاه پخش برای انواع موسیقی خوب است، اما ایجاد

موسیقی و افکت با استفاده از طبل یا وسیله ای شبیه طبل (سطل، دیگ)، زنگوله، جفجغه، دایره زنگی، فلوت یا هر چیزی که صدای متنوعی ایجاد کند، مثل قطعات چوبی که با کاغذ سمباده پوشانده شده اند، پوست نارگیل (برای صدای پای اسب)، تکان دادن برگه ی عکس رادیولوژی (رعد و برق)، تکان دادن چند دانه مثل نخود یا لوبیا داخل یک دف (صدای باران). (آشنایی با عوامل اجرای نمایش ۳)

- اگر دانش آموزان به خوبی آموخته باشند که بسیاری از مطالب را به وسیله ی حرکات بیان کنند. هنگام اجرای نمایش، به اشیای چندانی نیاز ندارند؛ برای مثال میزها و نیمکت ها، جعبه های چوبی محکم، صندلی ها و سایر لوازم در حالت های مختلف می توانند ترکیب شوند؛ با پارچه یا بدون آن می توانند مکان های مختلف را نمایش دهند؛ زیر یک میز می تواند یک غار باشد؛ بالای کوه می تواند یک صندلی باشد که روی یک میز گذاشته ایم و چند صندلی کنار هم می تواند، تخت پادشاه شود. (آشنایی با عوامل اجرای نمایش ۲)

- اضافه کردن شعر و آواز فردی یا گروهی بر جذابیت نمایش می افزاید. (آشنایی با عوامل اجرای نمایش ۱)

- استفاده از شخصیتی به نام قصه گو، خلاقیت (تحرك) گروه نمایشی را کمرنگ (کم تر) می کند؛ به جای استفاده از قصه گو به راه حل هایی جدیدتری فکر کنید) برای نمونه، یک اسلاید. (آشنایی با عوامل اجرای نمایش ۱)

- در انتخاب نمایش یک قصه به عنصر کشمکش و تعلیق فکر کنید و از انتخاب یک سوژه ی یک خطی که در آن هیچ حادثه یا کشمکش یا معما یا تعلیقی وجود ندارد، بپرهیزید. (آشنایی با عوامل اجرای نمایش ۱)

- ایجاد هیجان در روی صحنه با خاموش و روشن کردن نور، ایجاد سروصدا و افکت جذابیت بیشتری برای اجرا به وجود می آورد. (آشنایی با عوامل اجرای نمایش ۳)

ضمائم

- اطلاعات کلی
- نقوش هندسی - ایرانی
- روش‌های یاددهی - یادگیری
- مرجع سایت‌های اینترنتی
- منابع

مواد و ابزار شناسی

کاغذ

کاغذ ورقه‌ای است که معمولاً از چوب ساخته می‌شود و برای نوشتن، طراحی و چاپ به کار می‌رود. معمولاً سطح کاغذ صاف، زبر یا نیمه براق است.

انواع کاغذ: کاغذ نازک، کاغذ ضخیم، کاغذ زبر، کاغذ پوستی، کاغذ کاهی، کاغذ کالک، کاغذ براق (گلاسه)، انواع مقواهای سفید و رنگی، کاغذ و مقوای پاستل سفید و رنگی و ...

اندازه‌های رایج کاغذ:

$$A_3 = 42 \times 29/7 \quad \text{سانتی متر}$$

$$A_4 = 29/5 \times 21 \quad \text{سانتی متر}$$

$$A_5 = 21 \times 14/8 \quad \text{سانتی متر}$$

مداد

مدادها انواع مختلفی دارند که روی هر یک از آن‌ها حروفی مانند H، F یا B و یک شماره درج شده است.

مدادهای H مدادهای سخت و کمرنگی‌اند که هرچه شماره آن بالاتر می‌رود، سخت و کمرنگ‌تر می‌شوند.

مدادهای H ۱، ... تا H ۹، بسیار بسیار کمرنگ و سخت هستند. این نوع مدادها بیش‌تر در نقشه‌کشی ساختمان استفاده می‌شود.

مدادهای F، مدادهای سخت‌تر از مدادهای H هستند. مدادهای با علامت B (B_۱ تا B_۶)، مدادهای نرم و پررنگی هستند که هرچه شماره آن‌ها بالاتر باشد، نرم‌تر و پررنگ‌تر می‌شوند.

پاک کن

سه نوع پاک کن در طراحی رایج است:

- پاک کن خمیری، برای پاک کردن مداد معمولی
- پاک کن جوهری، برای پاک کردن مداد چرب
- پاک کن خشک، برای پاک کردن زغال.

کاغذ ضخیم «مقوا» نام دارد، که در وزن های مختلف و جنس های مختلف عرضه می شود. بعضی دارای سطحی صیقلی و براق و برخی دارای سطحی زبر و بافت دار هستند که با مارک های متفاوت فروخته می شوند؛ مثال: اشتنباخ، فابریانو، پاستل و...

رنگ ها

رنگ ها با جنس های مختلف و حلال های متفاوت در بازار وجود دارند. رنگ های موجود در بازار عبارت اند از: - گواش، آب رنگ، مرکب، اکولین یا جوهرهای رنگی، ماژیک های آب رنگی، اکرولیک، و... (که همگی در آب حل و رقیق می شوند) - مدادهای رنگی، انواع پاستل، ماژیک معمولی و....

قلم مو

قلم موها ابزاری برای رنگ آمیزی هستند. یک نوع آن، نرم و سرگرد و نوع دیگر، زبر و سرتخت هستند. معمولا از قلم موهای نرم برای کار با گواش و آب رنگ و از قلم موهای زبر برای کار با رنگ روغن استفاده می شود. شماره قلم مو هرچه بیش تر باشد، پهن تر است؛ برای مثال، قلم موی شماره ۷ از قلم موی شماره ۵ پهن تر است.

زغال

با زغال به راحتی می توانیم در زمانی کوتاه، سطح وسیع را سایه روشن بزنیم. دو نوع زغال در طراحی استفاده می شود: ۱ - زغال خشک و ۲ - زغال چرب. زغال خشک از شاخه‌ی چوب درختان (مو، بید، شمشاد و...) ساخته می شود و برای سایه های لطیف مناسب است. زغال چرب که از ترکیب زغال طبیعی و چربی ها ساخته می شود، پرنگ تر از زغال خشک است.

گچ

وسیله ای است مانند زغال، که به لحاظ داشتن تنوع رنگ امکانات بیش تری را در اختیار می گذارد.

مداد شمعی

برای رنگ آمیزی روی کاغذ و مقوّا مناسب است. این مداد در برابر آب مقاوم و ذرات رنگین آن در اثر حرارت ذوب می شود.

گچ پاستل

پاستل نیز نوعی گچ رنگی بوده ولی از گچ لطیف تر است و امکانات رنگ آمیزی وسیع تری در اختیار می گذارد. پاستل دو نوع است: پاستل روغنی و پاستل گچی.

مداد اتود

نوعی مداد است که بدنه و مغز آن از یکدیگر جداست و قابلیت تعویض دارد. بدنه مداد معمولاً پلاستیکی یا فلزی و نوک آن در اندازه‌های ۲/۰، ۵/۰، ۷/۰، ۱۴/۰ و... است. چون نیاز به تراشیدن ندارد، وسیله‌ای بسیار مناسب است. مداد اتود طراحی از قدرت ترسیم خطوط متنوعی برخوردار است. بسیاری از طراحان بدون بدنه از آن استفاده می‌کنند.

تیغ (کاتر)

این وسیله در شکل‌های متنوع و اندازه‌های مختلف فروخته می‌شود؛ مثل تیغ موکت بری، تیغ جراحی و... که برای برش کاغذ و مقوا یا تراشیدن نوک مداد طراحی، استفاده می‌شود.

فیکساتور

مایعی است چسبناک که به صورت اسپری استفاده می‌شود. معمولاً پس از اتمام طراحی‌هایی که با زغال، گچ، پاستل، مداد کنته و مداد طراحی صورت می‌گیرد، از فیکساتور استفاده می‌کنند تا اثر طراحی را ثابت نگه دارد و از محو شدن و سایش و آلودگی آن جلوگیری شود.

زیردستی یا تخته شاسی

این وسیله از جنس فلز، چوب، مقوّا یا پلاستیک است و در اندازه های مناسب با ابعاد کاغذ ساخته می شود تا ما بتوانیم در موقع کار، کاغذ یا مقوای خود را به وسیله آن ثابت نگه داریم.

سه پایه

از سه پایه برای کارهای با ابعاد بزرگ و تمرین های آزاد استفاده می شود و بوم یا کاغذهای بزرگ ما را ثابت نگه می دارد.

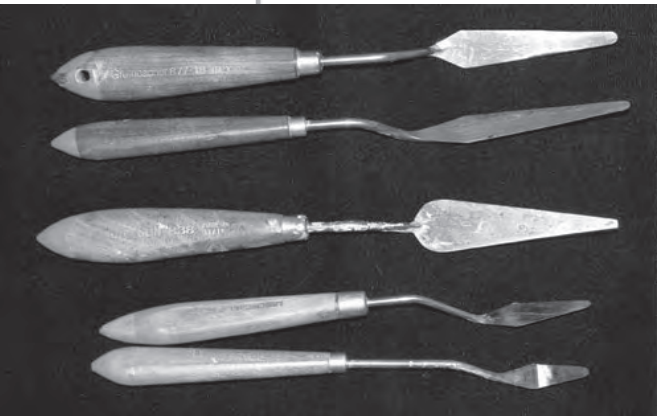
محوکن

اثر زغال را به سایه روشن های قابل کنترل تبدیل می کند.

پالت

ظرفی است از جنس پلاستیک، شیشه یا چوب که معمولاً به رنگ سفید است. رنگ هایی مثل گواش و... را روی آن قرار می دهیم یا ترکیب می کنیم.

کاردک

وسیله‌ای است به شکل کارد میوه خوری در شکل‌ها و اندازه‌های متفاوت که می‌توان رنگ‌ها را از روی پالت جابه‌جا یا با آن باروشی خاص نقاشی کرد.

چسب

چسب‌ها در انواع مختلف در بازار موجود هستند؛ مانند چسب‌های مایع ساده، مایع اکلیلی، چسب چوب، چسب‌های نواری ساده، نواری طرح‌دار، چسب‌های مازیکی و چسب‌های حرارتی. چسب‌های مایع اکلیلی و نواری طرح‌دار بیش‌تر کاربرد تزئینی دارند. چسب‌های مازیکی، چسب چوب و چسب مایع ساده در ساخت انواع کاردستی و کلاژ به کار می‌روند و چسب‌های حرارتی به دلیل قدرت بیش‌تر در چسباندن قطعات سنگین کاربرد دارد؛ مانند کلاژ قطعات فلز، سنگ، شیشه و ...

دانستنی های کلی مربوط به کار با مواد و ابزار

هنگام انجام درس های مبانی ، طراحی، چاپ و کار دستی نکات زیر را به دانش آموزان گوشزد کنید:

- برای نگهداری از کاغذ و مقوا بهتر است پوشه هایی تهیه و آن ها را در داخل پوشه نگهداری کنید (بدون آن که آن ها را لوله یا تا کنید).
- برای طراحی با زغال بهتر است از مقوای نازک و ضخیم با بافت درشت و ریز استفاده کنید.
- برای کار با گواش، آب رنگ یا آب مرکب، بهتر است از مقوای آب رنگ که بافت درشت دارد، استفاده کنید.
- برای کار با قلم فلزی و مرکب بهتر است از کاغذ و مقوای براق استفاده کنید.
- برای طراحی روی کاغذها و مقواهای بزرگ بهتر است از زغال استفاده کنید.
- برای کار با گچ بهتر است از کاغذهای زبر استفاده کنید.
- برای کار با فیکساتور (اسپری) بهتر است جلوی دهان و بینی خود را با دستمال بگیرید تا ذرات ریز آن را تنفس نکنید.
- در موقع کار با کاتر یا تیغ جراحی بسیار مراقب باشید که اندازه ی سرتیغ کاتر را کم بیرون بیاورید و بعد از تمام شدن کار، سر آن را به جای اولیه خود بازگردانید.

دانستنی های کلی مربوط به نکات ایمنی و انضباطی

هنگام انجام درس های مبانی ، طراحی، چاپ و کار دستی نکات زیر را به دانش آموزان گوشزد کنید:

- در صورت نیاز، سطح میز کار خود را با روزنامه یا نایلون نازک ببوشانید.
- از روپوش کار، پیش بند یا کاور استفاده کنید.
- موارد صرفه جویی، نظم و پاکیزگی را در حین کار رعایت کنید.
- هنگام استفاده از قیچی و کاتر (تیغ موکت بری) احتیاط کنید.
- بهتر است برای بریدن پارچه ها و کاغذها از قیچی جداگانه استفاده کنید.

- درباره شیوه صحیح شست و شو و نگه داری وسایل آگاهی لازم را کسب کنید؛ از جمله در مورد:

الف - قلم موها

• بعد از اتمام کار، قلم موها را با آب ولرم بشویید (در صورت استفاده از رنگ روغن، قلم موها را با نفت یا تینر پاک کرده، سپس با آب و صابون بشویید و با پارچه خشک کنید و سر آن ها را در غلاف محافظ قرار دهید یا رو به بالا نگه دارید).

ب - رنگ ها

- پس از استفاده از رنگ های تیوپی یا قوطی گواش در آن ها را محکم ببندید.
- هنگام استفاده از رنگ های گواش، از قلم موهای تمیز استفاده کنید تا رنگ های درون شیشه با یکدیگر مخلوط نشوند.
- بهاد داشته باشید که حلال رنگ های آب رنگ، گواش و اکرولیک، آب و نیز حلال رنگ روغن نفت یا تینر است.
- هنگام کار با رنگ ها، برای نظافت محیط از دستمال های پارچه استفاده کنید.
- کار با اتو با نظارت مربی صورت بگیرد و همواره از درجه متوسط آن استفاده شود.
- روش های صحیح نگهداری از آثار را به دانش آموزان دهید؛ به عنوان مثال:
- شیوه قاب کردن کار با مقوا (پاسپار تو)
- نگه داری کار نهایی درون زونکن
- درج شناسنامه اثر در پشت کارها.
- بعد از اتمام کار ، ضایعات جمع آوری و میز کار تمیز شود و وسایل در جایش خود قرار گیرد.

نقوش هندسی اسلامی - ایرانی

خروج

طبل

سرمه‌دان

شگ

دندنی بلوط

دندنی بلوط

پلزی

مجره

شمس

چهارننگه

ستاره

ترقه

اصول حاکم بر روش های یاددهی - یادگیری

روش های یاددهی - یادگیری باید :

۱. با رویکرد، اصول و اهداف برنامه متناسب باشد؛
۲. با آمادگی دانش آموز (فیزیکی، عاطفی، حسی و شناختی) هماهنگ باشد؛
۳. به دانش آموز فرصت توسعه و بیان احساس، تخیل و تفکر خلاق را بدهد؛
۴. به حفظ استقلال فردی و هم چنین رشد اجتماعی دانش آموز توجه کند؛
۵. با ایجاد فضایی آزاد، زمینه‌ی مشارکت و تجربه‌ی آزاد و مستقیم دانش آموز را در انجام فعالیت های مختلف هنری فراهم سازد؛
۶. دانش آموز را در استفاده‌ی بهینه از زمان، وسایل، ابزارها و روش های هنری تشویق و هدایت کند؛
۷. زمینه‌ی کسب موفقیت دانش آموز را فراهم آورد.

روش های یاددهی - یادگیری

در فرایند یاددهی - یادگیری تمامی روش های تدریسی که اساس آن ها فعالیت و مشارکت دانش آموز است، می تواند به

کار رود. در همه‌ی روش‌های فعال، علاوه بر مشارکت دانش‌آموز در فرایند یادگیری، خلاقیت او هم مطرح است. تلفیق رشته‌های هنری نیز در هر جا که میسر است، باید انجام شود. همه‌ی این موارد را معلم می‌تواند در طراحی آموزشی^۱ مدنظر قرار دهد. طراحی آموزشی برای درس هنر باید به گونه‌ای باشد که در کلاس هنر فضایی آرام، آزاد و با نشاط بیافریند تا بستر مناسبی را برای بروز استعدادها، خلاقیت‌ها و هم‌چنین ارضای نیازهای دانش‌آموزان به زیباشناسی و آفرینش هنری فراهم آورد. معلم با ارج نهادن به درس هنر و محترم شمردن ساعت هنر در کلاس خود، توجه کارکنان مدرسه و اولیای دانش‌آموزان را به اهمیت «تربیت هنری» دانش‌آموزان جلب می‌کند و از همکاری و مشارکت آنان در غنی‌ساختن تجربه‌های هنری دانش‌آموزان مساعدت می‌جوید.

بعضی از روش‌های مناسب برای طراحی فرصت‌ها و اجرای فعالیت‌های یادگیری درس هنر به شرح زیر است:

روش‌نمایشی

این روش، بر اصل مشاهده و دیدن استوار است. ابتدا معلم، جریان کاری را به دانش‌آموزان نشان می‌دهد و سپس، آن‌ها همان کار را انجام می‌دهند. معلم با این روش می‌تواند ابزار، مواد و روش‌های کار را برای دانش‌آموزان نشان دهد و با توضیح مختصری، آن‌ها را معرفی کند. سپس با طرح سؤال‌هایی، میزان توجه و یادگیری دانش‌آموز را ارزش‌یابی کند و آن‌ها را به تفکر

و دارد تاروش های دیگری برای انجام دادن کار، پیدا کنند.

روش گروه های کوچک^۱

در این روش، شاگردان کلاس به گروه های کوچک تقسیم می شوند. هر گروه به طور مستقل به فعالیت می پردازد. معلم نقش هماهنگی و هدایت فعالیت ها را بر عهده دارد. هم چنین، در تقسیم کار و هدایت گروه ها به اصول دانش آموز محوری و مشارکت توجه دقیق می کند. در گروه نیز همه ی اعضا فعال هستند. هر گروه می تواند فعالیت ی یکسان با گروه های دیگر داشته باشد یا فعالیت متفاوت از گروه های دیگر را انجام دهد. در پایان با جمع بندی فعالیت تمامی گروه ها، مجموعه ی مناسبی تهیه می شود. پس از خاتمه ی فعالیت، هر گروه درباره ی یافته های خود و فعالیت های خود توضیح می دهد و سرانجام، همه درباره ی یافته های کلاس بحث می کنند. این روش برای رشته های نقاشی، موسیقی، قصه، نمایش، کار دستی، آشنایی با میراث فرهنگی و آشنایی با رشته های هنری مناسب است.

روش ایفای نقش^۲

ایفای نقش روشی است که می تواند برای تجسم عینی موضوعات مختلف به کار رود. در این روش، دانش آموزان موضوعی را به صورت نمایشی کوتاه اجرا می کنند.

ایفای نقش به مهارت های خاص هنری نیاز ندارد. در روش ایفای نقش، دانش آموزان با عملیات نمایشی و ایفاگران مختلف ارتباط عاطفی برقرار می کنند. با هیجان، عملیات نمایشی هم کلاسی های خود را می بینند و خود را در صحنه احساس می کنند و تمام حواس آن ها برای مشاهده ی نمایش به کار می رود. پس از اجرای نمایش، درباره ی آن بحث و گفت و گو انجام می شود. این روش در برنامه های قصه و نمایش استفاده می شود.

گردش علمی (بازدید)^۱

گردش علمی یا فعالیت تجربی خارج از کلاس، عملی است که در محیطی غیر از کلاس درس صورت می گیرد. با تجزیه و تحلیل فعالیت های گوناگون خارج از کلاس، سهم و تأثیر آن ها در تربیت برای زندگی مشخص می شود. فضای آزاد و بدون سقف، بهترین مکان برای یادگیری و تجربه اندوزی است و خانه و مدرسه نمی توانند جای آن را بگیرند. در محیط بیرون از کلاس، دانش آموز چیزهایی می یابد که مورد علاقه ی اوست. پرندگان، حشرات، حیوانات، گیاهان، درختان، کوه ها، جویبارها و... همه چیزهایی اند که کنجکاو ی او را برمی انگیزد و برای او فرصتی فراهم می سازد تا به اکتشاف بپردازد.

به طور کلی، گردش علمی می تواند شامل دیدار از یک باغچه، باغ، پارک، کارگاه، نمایشگاه، موزه، ساختمان و... باشد. مشاهده ی محیط دبستان که امکان کسب تجربه را فراهم آورد نیز گردش

علمی محسوب می‌شود.
این روش در ارتباط با طبیعت، آشنایی با رشته‌های هنری و آشنایی با میراث فرهنگی توصیه می‌شود.

روش واحد کار (پروژه)^۱

شامل یک رشته فعالیت‌هایی است که حول یک دسته مفاهیم کلی دور می‌زند و متوجه به هدف معینی است که ارزش آموزشی و پرورشی دارد. واحد کار معمولاً مستلزم بررسی، جمع‌آوری اطلاعات،

یافتن راه حل، مطالعه و انجام کار عملی است و اغلب در خارج از مدرسه صورت می‌گیرد. در جریان انجام واحد کار، روال معمول و مصنوعی کلاس از میان برداشته می‌شود. معلم و دانش‌آموز با هم همکاری می‌کنند، کار فردی و گروهی جای فعالیت‌های کلاس را می‌گیرد و کلاس به صورت کارگاه درمی‌آید. محدودیت زمانی نیز برداشته می‌شود. واحد کار موجب توسعه‌ی علایق شخصی دانش‌آموز می‌شود.

معلم فهرستی از موضوع‌های قابل بررسی را تهیه و دانش‌آموز مطابق ذوق و علاقه‌ی خود موضوعی را انتخاب می‌کند. ممکن است لازم باشد درباره‌ی موضوع به منابعی مراجعه کند، دست به تجربه‌ی عملی بزند یا ابزار و وسیله‌ای بسازد. پس از این که دانش‌آموز کار خود را تمام کرد، درباره‌ی آن گزارشی تهیه می‌کند و به کلاس ارائه می‌دهد. در تهیه‌ی گزارش معمولاً از تصاویر استفاده می‌شود.

۱ و ۲- راهنمای درس هنر (۵۳/۴)، انتشارات اداره‌ی کل چاپ و توزیع کتاب درسی، صفحات ۲۳۰/۲۳۱

درواحد کار، تنظیم منطقی موضوع قابل توجه نیست بلکه هدف، انگیزه و فعالیت دانش آموز برای رسیدن به هدف آموزشی است.

روش بحث گروهی^۲

روش بحث گروهی یکی از روش های مؤثر آموزشی است؛ زیرا در آن، شاگرد، محور فعالیت است. این روش برای کلاس های مختلف قابل اجراست. در این روش، مطالب به طور مستقیم و به وسیله ی آموزگار در اختیار دانش آموزان قرار نمی گیرد بلکه آموزگار فقط راهنمایی ها و توصیه های لازم در مورد روش کار را بیان می کند. دانش آموزان خود به فعالیت می پردازند و در پایان فعالیت ها، درباره ی آن بحث و گفت و گومی کنند.

در این روش، تفکر دانش آموزان پرورش می یابد. دانش آموزان توانایی اظهار نظر در جمع پیدا می کنند. انتقاد پذیر و انتقادگر بار می آیند. توانایی مدیریت، قدرت بیان، استدلال، تجزیه و تحلیل و تصمیم گیری می یابند. فرصت پیدامی کنند تا نظریات، عقاید و تجربه های خود را با هم کلاسی های خود در میان بگذارند. این روش برای همه ی رشته های هنری لازم و ضروری است. در همه ی فعالیت های نقاشی، موسیقی، قصه و نمایش و کاردستی، دانش آموزان پیش از شروع فعالیت برای انتخاب فعالیت و تقسیم کار و پس از انجام فعالیت ها و رسیدن به تولید هنری، درباره ی کار خود به دیگران توضیح می دهند و درباره ی کار دیگران سؤال می کنند و در مورد همه ی کارها به بحث و گفت و گومی پردازند.

سایت های اینترنتی هنر

[/http://hhaona.artistnation.com.com](http://hhaona.artistnation.com.com)

این سایت به نام Wet canvس به ارائه مطالبی پیرامون نقاشی با آبرنگ و رنگ روغن می پردازد. امکانات جستجو در سایت قرار داده شده است. هم چنین زیر مجموعه هایی چون: آبستره، هنرهای تجسمی، آبرنگ، اختیار دنیای هنر، هنر در زمینه حیوانات و حیات وحش، مدارس و مراکز آموزش هنر، هنر کلاسیک، تئوری رنگ ها، ترکیب رنگ، مداد رنگی، طراحی ، کامپیوتر و نرم افزارهای مربوط به هنر، هنر دیجیتال، طراحی و نقاشی، شیشه کاری، عکاسی از مناظر، عکاسی صنعتی، زیر آب، نقش رنگ روغن، پاستل، مداد و جوهر، نقاشی با افشانه رنگ، آخرین گزارش از رویدادها و نمایشگاه ها را می توان به عنوان مطالب مندرج در سایت برشمرد.

<http://www.caroun.com>

این سایت، کارون نام دارد و درباره هنر در ایران و جهان به اطلاع رسانی می پردازد. فرش، گبه، جاجیم، گلیم، زیلو، طراحی جلد کتاب، سفالگری و سرامیک، چوب و هنر خراطی، مجسمه سازی، معماری، معرفی گالری های مختلف، تاریخ هنر، موزه ها، موسیقی، نقاشی، عکاسی، مقالات و مطالب تحقیقاتی، خوشنویسی و امکانات دانلود رایگان مطالب و تصاویر را می توان تحت عنوان مطالب مندرج در این سایت نام برد.

[/http://www.flowersoncd.com](http://www.flowersoncd.com)

این سایت به نام گل‌ها بر روی CD، به ارائه یک مجموعه استثنایی از تصاویر گل‌های مختلف و زیبا بر روی DC می‌پردازد. آلبوم تصاویر، تصاویر چاپ شده از گل‌ها، امکان ارسال کارت تبریک و اطلاعاتی درباره سایت را می‌توان در این سایت مشاهده کرد.

[/http://www.johnlovet.com](http://www.johnlovet.com)

در این سایت به ارائه مطالبی درباره نقاشی با آبرنگ پرداخته می‌شود. درس‌های نقاشی با آبرنگ، مواد و ابزار نقاشی با آبرنگ، گالری تصاویر نقاشی شده، کارگاه نقاشی، معرفی کتاب‌های آموزشی، معرفی سایت‌های مرتبط، تکنیک‌ها و روش‌های کار با آبرنگ و شروع کار با آبرنگ را می‌توان به عنوان مطالب مندرج در سایت برشمرد.

[/http://www.pakpersianrugs.com](http://www.pakpersianrugs.com)

این سایت به معرفی آثار و صنایع دستی ایران می‌پردازد. کلکسیون آثار چوبی، گبه، گلیم، فرش و معرفی نقش‌های مختلف در بافندگی سنتی ایران، انواع فرش بافی، طرح‌ها و نقوش سنتی شناخته شده در جهان، روش‌های سنتی بافندگی در ایران و بسیاری مطالب دیگر پیرامون صنایع دستی و بافندگی ایرانی را می‌توان در این سایت مشاهده نمود.

[/http://www.persianpaintings.com](http://www.persianpaintings.com)

این سایت به نگارخانه هنرهای ایرانی در اینترنت تعلق دارد. انواع آثار دستی، هنری و صنایع بومی ایران را می توان در این سایت مشاهده کرده و درباره آن ها اطلاعات مفیدی را به دست آورد. امکان جستجو برای مطالب و آثار مورد نظر کاربر در این سایت قرار داده شده است، هم چنین می توان در سایت از نمایشگاه گالری آثار هنری دیدن کرد.

[/http://www.photomazza.com](http://www.photomazza.com)

این سایت عکاسی علمی از طبیعت نام دارد. گیاهان خانگی، گیاهان جنگلی، گل های باغی، گیاهان گلخانه ای، گل های وحشی، درختان و گیاهان دارویی و بسیاری عناوین علمی دیگر را می توان از مطالب عنوان شده در سایت برشمرد.

[/http://www.profotos.com](http://www.profotos.com)

این سایت به نام profotos همان گونه که از نامش بر می آید به ارائه مطالب و آموزش هایی درباره ی عکاسی حرفه ای می پردازد. در سایت امکانات جستجو قرار داده شده است. هم چنین گالری های تصاویری آموزش عکاسی حرفه ای، امکانات عضویت در سایت، خدمات سایت، سؤالات و پاسخ های رایج، معرفی link به سایت های معتبر عکاسی را می توان از مطالب مهم آن سایت برشمرد.

[/http://photojpn.org](http://photojpn.org)

راهنمای عکاسی در ژاپن، نام این سایت می باشد. در سایت امکانات جستجو قرار داده شده است، هم چنین راهنمای مکان های جالب برای عکاسی حرفه ای در ژاپن، اماکن معروف، تصاویر زیبا از اماکن و مناظر ژاپن، شهرهای مختلف ژاپن، **index** موضوعی تصاویر مندرج در سایت، گزارش ها و رویداد های عکاسی در ژاپن و برگزیده های عکس، مطالب مندرج در این سایت را تشکیل می دهند.

[/http://www.nightphtographer.com](http://www.nightphtographer.com)

عکاسی در شب یکی از روش ها و زیر مجموعه های تخصصی در عکاسی می را می توان از مطالب مندرج در سایت برشمرد. باشد که در این سایت به آن پرداخته شده است. گالری تصاویر شب، معرفی **link** به سایت های دیگر، روش ها عکس برداری در شب، آموزش، خبرنامه سایت، عکس های برگزیده و معرفی مجله های تخصصی عکاسی را می توان از عناوین مندرج در سایت برشمرد.

[/http://www.kidzdraw.com](http://www.kidzdraw.com)

عنوان این سایت طراحی کودکان است. اخبار، امکانات جستجو برای مطالب، نقاشی برای کودکان ۵ سال به پایین، نقاشی برای کودکان ۱۰ سال به بالا و کودکان ۶ تا ۱۰ سال را می توان در این سایت مشاهده نمود.

[/http://caricature.iransport.net](http://caricature.iransport.net)

سایت کاریکاتورهای ورزشی ایران را در این جا معرفی می کنیم. کاریکاتورهایی از ورزشکاران و دست اندرکاران ورزش و مربیان، معرفی مجله ها و روزنامه های ورزشی، خبرنامه طنز، امکانات جستجو، مجله کاریکاتور ورزشی و کاریکاتورهای برتر ورزشی را می توان از عنوان های مندرج در این سایت برشمرد.

<http://artpaintonline.com>

در این سایت نقاشی و آشنایی بالوازم نقاشی، لوازم نقاشی مارک استیوسن، لوازم نقاشی از قبیل اکرولیک، رنگ روغن و مایع حلال و نحوه ی خرید می باشد.

<http://www.watercolor-online.com>

در این سایت نقاشی آبرنگ، اکرولیک، گواش، آبرنگ، مراکز نقاشی آبرنگ در دنیا و موزه های نقاشی آبرنگ می باشد.

[/http://www.interactiveartschool.com](http://www.interactiveartschool.com)

این سایت، چگونه نقاشی کنیم نام دارد. در سایت به ارائه دروس آموزشی درباره نقاشی پرداخته می شود. علاقمندان می توانند با مراجعه به سایت و ثبت نام، از امکانات و آموزش های قرار داده شده برای دانش-آموزان بهره مند گردند.

[/http://www.drawright.com](http://www.drawright.com)

این سایت به ارائه روش های آموزش نقاشی نوین می پردازد. کارگاه نقاشی، گالری تصاویر، تمرینات، گزارش رویدادها و دروس آموزشی را می توان از عناوین این سایت برشمرد.

<http://www.borgesonstudio.com>

این سایت به مؤسسه آموزش نقاشی با مداد رنگی Borgeson تعلق دارد. آموزش کار و نقاشی با مدادهای رنگی، روش استفاده و ترکیب رنگ های مداد رنگی، اطلاعات فنی، پرسش و پاسخ های متداول درباره مداد رنگی، معرفی کتاب، اطلاعاتی درباره مؤسسه، آموزش دروس online نقاشی با آبرنگ و گالری نقاشی های مداد رنگی را می توان از عنوان هایی نام برد که در این سایت به چشم می خورند.

[/http://www.Clipartconntion.com](http://www.Clipartconntion.com)

سایت Clipart به معرفی و ارائه کلیپ هایی جهت انجام فعالیت ها و طراحی های گرافیکی می پردازد. امکانات جستجو در سایت فراهم آمده است. هم چنین انیمیشن، عکس، فونت، نرم افزار و معرفی link را می توان از مطالب مندرج در این سایت برشمرد.

[/www.fontresource.com](http://www.fontresource.com)

سایت Clip Art که در این معرفی می شود به ارائه برترین کلیپ آرت ها، فونت ها، تصاویر و لوگو می پردازد. در سایت امکان دریافت انواع فونت های برتر فراهم آمده است، هم چنین علاقمندان می توانند با ثبت نام و عضویت در سایت خبرنامه سایت را دریافت نمایند.

[/http://designgraphics.com.au](http://designgraphics.com.au)

در این سایت به معرفی یک مجله اینترنتی تخصصی گرافیک به نام design graphic پرداخته می شود. آخرین اخبار درباره گرافیک، معرفی کتاب، امکانات ثبت نام و عضویت در سایت دانلود، خبرنامه رایگان سایت معرفی برترین گرافیست های روز را می توان از عناوینی نام برد که در سایت قرار داده شده اند.

<http://phlaprintshop.com/whataprt.html>

این سایت به نام چاپ چیست به ارائه مطالب آموزشی و اطلاعاتی درباره چاپ می پردازد. گالری تصاویر، پرسش و پاسخ، کتابخانه و اطلاعاتی درباره انواع کاغذ را می توان از مطالب این سایت برشمرد.

[/http://www.dieudonne.org](http://www.dieudonne.org)

این سایت به ارائه یک روش جدید برای ایجاد فرم ها و طرح های رنگی با استفاده از خمیر رنگی کاغذ می پردازد. در سایت امکانات جستجو قرار داده شده است، هم چنین اخبار، آموزش، روش های کاری و امکان عضویت در این سایت را می توان از سایر عناوین مندرج برشمرد.

[/http://www.toolsasart.com](http://www.toolsasart.com)

این سایت به کار بر روی یکی از جالب ترین گرایش های هنری یعنی مجسمه سازی با استفاده از ابزارها و لوازم بدون استفاده پرداخته است. کلکسیون تولیدات و مجسمه ها، عکس هایی مرتبط با موضوع سایت را می توان از عناوین مطرح درس سایت برشمرد.

[/http://www.coloring.com](http://www.coloring.com)

رنگ آمیزی برای کودکان نامی است که این سایت به خود اختصاص داده است. در سایت می توان با انتخاب موضوعات مطرح شده به طرح های رنگ نشده ای برای آموزش نقاشی به کودکان دسترسی پیدا کرد.

<http://arts.ufl.edu/art/rt-room/index.html>

اتاق هنر نام سایتی است که در این جا به معرفی آن پرداخته می شود. سایت به ارائه مطالب آموزشی و کمک آموزشی برای یادگیری بهتر هنر و نقاشی به کودکان می پردازد. گالری تصاویر و طرح های رنگ نشده برای آموزش رنگ آمیزی، جرقه های ذهنی هنرمندان، معرفی link به سایت های مرتبط، تازه های سایت، کتابخانه سایت و آموزش را می توان از مطالب مندرج در سایت برشمرد.

[/http://www.kidzdraw.com](http://www.kidzdraw.com)

عنوان این سایت طراحی کودکان است. اخبار، امکانات جستجو برای مطالب، نقاشی برای کودکان ۵ سال به پایین، نقاشی برای کودکان ۱۰ سال به بالا و کودکان ۶ تا ۱۰ سال را می توان در این سایت مشاهده نمود.

[/http://caricature.iransport.net](http://caricature.iransport.net)

سایت کاریکاتورهای ورزشی ایران را در این جا معرفی می کنیم. کاریکاتورهایی از ورزشکاران و دست اندرکاران ورزش و مربیان، معرفی مجله ها و روزنامه های ورزشی، خبرنامه طنز، امکانات جستجو، مجله کاریکاتور ورزشی و کاریکاتورهای برتر ورزشی را می توان از عنوان های مندرج در این سایت برشمرد.

<http://artpaintedonline.com>

در این سایت نقاشی و آشنایی با لوازم نقاشی، لوازم نقاشی مارک استیوسن، لوازم نقاشی از قبیل اکرولیک، رنگ روغن و مایع حلال و نحوه ی خرید می باشد.

<http://www.watercolor-online.com>

در این سایت نقاشی آبرنگ، اکرولیک، گواش، آبرنگ، مراکز نقاشی آبرنگ در دنیا و موزه های نقاشی آبرنگ می باشد.

<http://watercolortalk.com>

در این سایت نقاشی با آبرنگ، قلم مو، کاغذ ها، سبک ها مختلف نقاشی با آبرنگ، مجلات، کتاب هایی در زمینه ی نقاشی با آبرنگ، گالری های هنری، مرکز نقاشان آبرنگ و تاریخچه ی هنر می باشد.

فهرست منابع و ماخذ

- آقازاده، محرم؛ راهنمای عملی برنامه ریزی درسی، انتشارات نوپردازی، سال ۱۳۷۷.
- آیت الهی، حبیب‌الله؛ هنر چیست؟، انتشارات مرکز فرهنگی رجاء، سال ۱۳۶۴.
- آتین، یوهان؛ طرح و شکل، ترجمه پیروز سیار، سروش، ۱۳۸۰.
- بلوطی، علیرضا؛ هنر برای کودکان عقب مانده، انتشارات مهریار، سال ۱۳۷۶.
- پرتو، تام و باب گرین استریت؛ تکنیک گرافیک، ابزار و روش‌ها، ترجمه اردشیر کشاورزی، جهاد دانشگاهی، ۱۳۷۲.
- جینگ، فرانسیس. د. ک؛ اصول مبانی طراحی، ترجمه فرهاد گشایش و محمد حسن اثباتی.
- حاجی اسحاق، سهیلا؛ مجموعه کتاب روش‌های تدریس، کورش چاپ، سال ۱۳۸۳.
- حسینی‌راد، عبدالمجید؛ مبانی هنرهای تجسمی فنی و حرفه‌ای، شرکت نشر کتاب‌های درسی، ۱۳۸۶.
- راسل، مولی؛ روان‌شناسی رشد کودکان و نوجوانان، انتشارات وحید، سال ۱۳۶۴.
- شریعتمداری، علی؛ روان‌شناسی تربیتی، انتشارات ارشاد اسلامی، سال ۱۳۵۷.
- کسیتمر، بادو. وه؛ کاربرد خط و روش‌های طراحی، ترجمه مریم مدنی، انتشارات مارلیک، ۱۳۷۹.
- گروه برنامه‌ریزی درسی هنر؛ راهنمای برنامه‌ریزی درسی هنر دوره‌ی ابتدایی، سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی، بهار ۱۳۸۲.
- مایر، مان‌مزد؛ مبانی و پایه‌های تجسمی در مدرسه بازل

- سوئیس، ترجمه عربعلی شروه.
- مقدسی، حمیده؛ روان شناسی هنر برای کودکان عادی و استثنایی، انتشارات چاپار فرزندگان، سال ۱۳۷۲.
- موناری، برونو؛ طراحی و ارتباطات بصری، ترجمه پاینده شاهنده، انتشارات سروش، ۱۳۷۰.
- میرزابیگی، علی؛ نقش هنر در آموزش و پرورش و بهداشت روانی کودکان، انتشارات مدرسه، سال ۱۳۸۲.
- وزیر مقدم، محسن؛ شیوه طراحی، انتشارات سروش، ۱۳۶۰.
- دانشور، داوود؛ نمایش و آموزش، انتشارات هنر، ۱۳۸۶.
- کنتراکتور، مهر، کارکرد آموزش نمایش عروسکی و نمایش خلاق، ترجمه شیوا مسعودی، انتشارات نوروز هنر، ۱۳۸۵.
- راهنمای درس هنر، اداره هنر، اداره کل چاپ و توزیع کتاب های درسی، ۱۳۸۵.
- فیض شیخ الاسلام، فائزه؛ مقدمه ای برای آموزش خلاقیت نمایشی برای کودکان؛ انتشارات مدرسه، ۱۳۸۵.
- کیانیان، داوود؛ تئاتر کودکان و نوجوانان، انتشارات منادی تربیت، ۱۳۸۵.
- کیانیان، داوود؛ نمایش کودک، انتشارات منادی تربیت، ۱۳۸۵.

. CERFTS For KIDS

.30 Ccreative Containers Lorenz Books Anness Publishing Limited. 1997 - 2000

. Creating With Paper Pauline Johnson

.SPIRIT CRAFTS CHERYLOWEN